

Sissel Nestvold

Hvem skal styre?

Who will be in charge?

Om ungdoms deltakelse i fritidsaktiviteter og demokratiske prosesser

On childrens participation in cultural and leisurely activities

Masteroppgave i Offentlig Administrasjon MPA

Veileder: Knut Ingar Westeren

Mai 2021

Sissel Nestvold

Hvem skal styre?

Who will be in charge?

Om ungdoms deltakelse i fritidsaktiviteter og demokratiske prosesser

On childrens participation in cultural and leisurely activities

Masteroppgave i Offentlig Administrasjon MPA
Veileder: Knut Ingar Westeren
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for økonomi

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Masteravhandlingen har som mål å undersøke om deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter i barne- og ungdomsårene har noen betydning for senere deltakelse i demokratiske prosesser. Tidligere forskning har vist sammenhenger mellom deltakelse i fritidsaktiviteter og helse, skoleprestasjoner og karrieremuligheter, mens denne studien undersøker koblingen mellom fritidsaktiviteter og engasjement i politikk og samfunnsliv. Gjennom skole- og utdanningssystemet har alle barn i Norge en lovhjemlet rett til opplæring i demokrati og ytringsfrihet, og i kulturpolitikken er det stadfestet at alle barn og unge skal kunne delta i kultur- og fritidsaktiviteter og få opplæring i kunstneriske uttrykk som skal gjøre dem i stand til å ivareta ytringsmangfold, kritisk tenkning og utvikle demokratiske verdier. Avhandlingen undersøker om deltakerne i Ungdommens bystyre i Trondheim er mer eller mindre aktive i organiserte fritidsaktiviteter enn sine jevnaldrende, og drøfter om dette har konsekvenser for deltakelse i politikk og styring. Det gjøres en kvantitativ undersøkelse med skriftlig spørreskjema som omfatter de 28 medlemmene i rådet, og resultatene er deretter sammenlignet med lokale tall fra Ungdata-undersøkelsene. Funnene viser at medlemmene i Ungdommens bystyre er mer aktive i organiserte tilbud og sjeldnere med på uorganiserte aktiviteter enn resten av ungdomsbefolkningen. Materialet i undersøkelsen tyder på at ungdommene i utvalget har høyere kulturell kapital og sosioøkonomisk status enn andre, og at det er de strukturelle forholdene i organisasjonene på idrett- og kulturfeltet som er med på å opprettholde forskjellene i deltakelse mellom befolkningsgrupper. Konklusjonen er at dagens kultur- og skolepolitikk vil opprettholde et system der en mindre del av befolkningen gjennom sin deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter oppnår større grad av påvirkning i demokratiske prosesser og disse få blir oftere valgt til å representere flertallet i politiske sammenhenger. Men gjennom strategier som Fritidserklæringen og alle-med tankegangen er det mulig å gjøre sørge for bredere deltakelse og engasjement blant barn og unge i organisasjonsliv og fritidsaktiviteter og i neste omgang i demokratiske prosesser.

Abstract

The purpose of this master thesis is to investigate the impact on democratic performance by participation in cultural and leisurely activities in childhood and adolescence. The study searches for connections between leisure activities and engagement in political and civil society, while previous research has targeted the relationship between leisure activities and health, education, and career opportunities. Norwegian legislation safeguards training in democracy and democratic values such as freedom of speech and critical thinking for students in primary- and comprehensive schools. In the matter of cultural politics all children are granted the opportunity to partake in cultural- and leisurely activities of their own choice and preference, and the government states that training in the arts are important accomplishments for developing democratic skills. The thesis examines whether the elected delegates to the Youth Council engage in organized pastime activities on a higher level than their peers and goes on to discuss consequences this may cause in terms of contributing to politics and governing. The study is performed using a quantitative method and a questionnaire to the 28 members of the council. The results were compared to the Ungdata datasets. The study disclosed that members of the Youth Council participate in organized activities far more often than the average teenager, while the latter more often gather in informal groups and activities. This indicates a higher level of cultural and social capital among the council members that might stem from their participation in organized activities, coupled with parental and hereditary influence. Hence the structural elements inhibited in sports and cultural societies support a social divide amidst the population. The conclusion drawn from the study is that the official policies advocate division between groups of the public signified by their appearance in sports, cultural- and leisurely activities. Thereby also affecting their chances to make an impact on democratic processes and to be elected as representatives in politics. However, the Declaration on leisure, and governmental slogans like “all together join in” offers an opportunity to adjust the terms of participation in children’s spare time activities and ensure further contributions by children and youngsters in democratic work because of their broadened engagement in sports and cultural activities.

Forord

Så er masterprosjektet i mål, og 2 ½ års studier ved NTNU Handelshøyskolen er over.

Det har vært en lærerik og utviklende tid, som har gitt ny forståelse av og vist meg sammenhenger i offentlig sektor som jeg før ikke var klar over. Det har vært både nytt og nyttig – og vil helt sikkert bli nyttiggjort i mitt daglige virke som kommunal kulturarbeider.

Forelesere og medstudenter har medvirket til at de fysiske samlingene og studieturen til Brügge ble opplevelser av høy faglig og sosial karakter. Dere har gitt meg kunnskap og minner som vil følge med videre i (arbeids)livet. Stor takk til alle dere!

Veien til masteroppgaven har bydd på mange utfordringer og tanker om hvorvidt det er verdt å bruke så mye tid og ressurser på, men i dag er jeg både glad og stolt over at den nå er klar for å sendes inn. Hva har kultur og fritidsaktiviteter med offentlig administrasjon og styring å gjøre? Jo, en hel masse faktisk, mer enn nok til å skrive både denne masteroppgaven og mange flere. Men uten den faglig sterke, profesjonelle og pedagogiske veiledning fra professor Knut Ingar Westeren hadde det nok ikke blitt noen avhandling. Tusen takk for kyndig følge på veien!

Livet som voksen student er ikke løsrevet fra hverdagens plikter og oppgaver hverken på jobb og i hjemmesfæren. Noen ganger har jeg følt meg som de gamle Athenerene som hadde tid til å sysle med demokrati fordi slaver, koner og barn gjorde det mulig for dem. Takk til dere hjemme som gjorde det mulig, og takk også til alle tidligere og nåværende kolleger som direkte og indirekte har gitt in-put til oppgaven og heiet på meg i arbeidet med den!

Trondheim 26.5.2021

Innhold

Sammendrag	v
Abstract	vi
Forord	vii
Innhold	viii
Figurer	x
1 Innledning	11
1.1 Begrunnelse for valg av oppgave.....	13
2 Problemstilling og forskningsspørsmål	15
2.1 Forskningsspørsmål	16
2.2 Referansegruppe Ungdommens bystyre	17
3 Referanseramme – avgrensning og perspektiv	19
3.1 Sentrale referanser.....	20
4 Teoretisk grunnlag	22
4.1 Demokrati	22
4.1.1 Demokratiets fire former.....	23
4.1.2 Folket – hvem har stemmerett.....	25
4.1.3 Autoritet og legitimitet.....	26
4.1.4 Maktfordeling og institusjoner.....	28
4.2 Styringsformer.....	29
4.2.1 Mål og resultatstyring i offentlige virksomheter	30
4.2.2 Korporatisme.....	31
4.3 Kulturpolitikken i Norge.....	33
4.3.1 Kulturbegrepet.....	35
4.3.2 Korporatisme og kulturpolitikk	36
4.3.3 Betydningen av å delta	36
4.3.4 Sosioøkonomisk bakgrunn.....	37
4.3.5 Sosial og kulturell kapital	38
4.4 Oppsummering og refleksjon over den teoretiske overbygningen	40
5 Metode	42
5.1 Utvalg og respondenter.....	42
5.2 Utvalgets størrelse	43
5.3 Feilkilder	43
5.4 Tidsaspektet	44
5.5 Praktisk gjennomføring	44
5.6 Vitenskapsteoretisk grunnlag	45

5.6.1	Objektivisme	45
5.6.2	Interpretasjonisme	46
5.6.3	Fenomenologi, sosialkonstruktivisme og hermeneutikk	48
5.7	Valg av metode	49
5.7.1	Hermeneutikk	50
5.7.2	Den hermeneutiske sirkel	50
5.7.3	Forskningsdesign og metodevalg	53
6	Analyse	54
6.1	Begrepsavklaring	54
6.2	Utforming av spørreundersøkelsen	55
6.3	Vurdering av dataenes validitet og reliabilitet.....	57
6.4	Datainnsamling – funn fra undersøkelsen	58
6.4.1	Forskningsspørsmål 1 og 2	58
6.4.2	Drøfting av forskningsspørsmålene 1 og 2	60
6.4.3	Forskningsspørsmål 3	65
6.4.4	Drøfting av forskningsspørsmål 3	66
6.4.5	Forskningsspørsmål 4	67
6.4.6	Drøfting av forskningsspørsmål 4	69
6.4.7	Bakgrunnsspørsmål	70
6.4.8	Drøfting av funnen i bakgrunnsspørsmålene	71
7	Oppsummering og avsluttende refleksjon	75
	Referanser	79
	Vedlegg	82

Figurer

Figur 1 Andelen som deltar regelmessig i organiserte fritidsaktiviteter etter sosioøkonomiske kvintiler. Vertikal linje viser landsgjennomsnitt. Prosent. Kilde: (S. E. Jacobsen et al., 2021)	38
Figur 2 Sammenhengen mellom de teoretiske delene og problemstillingen	40
Figur 3 Andel av medlemmene i Ungdommens bystyre som sier de driver med organisert idrett	58
Figur 4 Andel av medlemmene i Ungdommens bystyre som driver med faste kulturaktiviteter og andre organiserte fritidsaktiviteter	59
Figur 5 Andelen av medlemmene i Ungdommens bystyre som er eller har vært med i ulike fritidsaktiviteter og organisasjoner	60
Figur 6 Andelen medlemmer i Ungdommens bystyre som er med i idrettslag	61
Figur 7 Andelen medlemmer i Ungdommens bystyre som har elevplass i Kulturskolen	61
Figur 8 Deltakelse i uorganisert og egenorganisert aktivitet	66
Figur 9 Bruk av tilbud i etablerte kulturinstitusjoner	68
Figur 10 Rekruttering til Ungdommens bystyre	71
Figur 11 Holdninger	72
Figur 12 Informasjonsflyt fra representantene i Ungdommens bystyre til medelever	75

1 Innledning

Norge ligger på topp i verden når det gjelder tillit; til hverandre, staten, politikere og lokale myndigheter ifølge European Social Survey (Sødal, 2009). Det er fritt for alle å delta i det politiske ordskifte, og alle kan stille til valg og oppnå å komme i posisjon til å representere grupper av folket. Det er i liten grad penger eller sosial status som er avgjørende for hvem som blir valgt, men egenskaper som personlig engasjement for å gjøre ting bedre for flere, idealisme og ønsket om å drive fornuftig samfunnsutvikling og politikk på lokalt og nasjonalt plan som fører til oppslutning fra velgere.

Borgernes tillit til myndighetene og hverandre hviler på en rekke felles verdier og grunnholdninger utviklet over tid. Borgerne har i stor grad tillit til at myndighetene sørger for en rettferdig fordeling av goder, likhet for loven og like rettigheter til offentlige tjenester som helse, skole og utdanning, sikkerhet og trygghet i samfunnet.

Gjennom skole- og utdanningssystemet har alle barn en lovhjemlet rett til opplæring i demokrati og ytringsfrihet, jfr. opplæringsloven §1-1. Demokratioppgøret er underliggende i læreplanverket og skolene skal gi kunnskap om og mulighet til å delta i demokratiske prosesser. NOU: 2011:20, også kalt ungdommens maktutredning, undersøker hvordan skolene forvalter demokratioppgøret og ser på opplæringen *om* demokrati, *for* demokrati og *gjennom* demokrati – elevene skal lære om demokratiets historie og institusjoner, de skal lære om kritisk tenkning og ytringsfrihet, og de skal lære om praktiske demokrati og representasjon gjennom å være deltakende selv.

Utvalget peker samtidig på at demokratiopplæringen ble nedtonet til fordel for basisfagene ved innføringen av Kunnskapsløftet i 2006. Når skolene ikke har like stort søkelys på demokratiopplæring reiser det et spørsmål om hvor og hvem som skal ivareta denne viktige delen av oppdragelsen. Hvis demokratiopplæringen flyttes fra statlig styring i skolen til andre sektorer, frivillige eller private og der det er mindre styring med hva barn og unge lærer og svakere kontroll av om de faktisk tilegner seg de grunnleggende ferdighetene for å delta i et demokratisk samfunn, kan dette medføre en trussel for de demokratiske prosessene. På den andre siden kan det argumenteres med at deltakelse i organisasjoner og aktiviteter utenfor statens kontroll har vært og er fremdeles, den viktigste arenaen for demokratiopplæring i Norge.

I Stortingsmelding 8 (2018-2019) «Kulturens kraft», peker regjeringen på at kunst og kultur er en del av den bærende infrastrukturen i samfunnet og at frie og demokratiske samfunn bygger på fellesskap og felles verdier som rettsikkerhet, personvern, ytringsfrihet, tillit og frie medium. Videre heter det at kunsten bidrar til etiske diskusjoner og fortellingen om hvem vi som nasjon er, og ikke minst hvem vi bør være. En av forutsetningene for ytringsfrihet og velfungerende demokrati som nevnes i meldingen, er at det finnes et rikt og variert kulturliv. Regjeringen sier videre at kunst og kultur kan være med og både fremme og danne, og forme og styrke fellesskapet og samfunnsstrukturen når offentligheten blir stadig mer oppdelt. Den politiske forståelse av kunst og kultur utdypes videre i Stortingsmelding 18 (2020-2021) «Oppleve, skape, dele», der det fremheves at kultur er mer enn underholdning, fritidsaktiviteter og tidsfordriv – men representerer og utvikler grunnleggende demokratiske verdier.

De fleste norske barn har i oppveksten deltatt i organiserte kultur- og fritidsaktiviteter, og i dag er fritiden en arena, eller rettere et mangfold av ulike arenaer, som spiller en viktig rolle i dannelsesprosessen. Kultur- og fritidsaktiviteter gir på individuelt plan muligheten til å dyrke egne interesser i lek og konkurranse, det er kreativ utfoldelse og lagspill, mulighet til å bli inkludert og til å utvikle sin egen stemme. På samfunnsplan er kultur- og fritidsaktiviteter et viktig sted for opplæring i samfunnets spilleregler og sosialisering i fellesskap. Kultur- og fritidsaktiviteter kan også være en felles referanseramme som knytter folk sammen, et samlingspunkt som skaper tillit og legitimitet, og for noen er deltakelse i fritidsaktiviteter starten på en samfunnsreise som leder til viktige posisjoner i sivilsamfunn og politikk.

Det kan synes som at det norske demokratiet har gode kår, og at befolkningen lever fredelig ved siden av hverandre og nyter godt av like rettigheter og muligheter. Bildet er imidlertid mer nyansert, og levekårsundersøkelser viser at det likestilte norske samfunnet er en myte og at Norge er et land med økende forskjeller (NOU 2020:16, 2020). Ytringsfriheten er satt under press og de som ytrere seg i det offentlige ordskiftet utsettes stadig oftere for usaklige og hatske reaksjoner i sosiale medier, og gjennom en økende sensitivitet og krenke-kultur. Utviklingen peker mot et samfunn der vi kan ende opp med en ytringskultur der kun hardhudete personer med de mest bombastiske ytringene tør å delta i den offentlige debatten, og debattene tar mer og mer form av personangrep enn jevnbyrdig utveksling av meninger som vil gi hensiktsmessig utforming av den praktiske politikken.

1.1 Begrunnelse for valg av oppgave

I løpet av mine mange år i offentlig (kommunal) tjeneste har jeg jobbet både i skole, helse- og kultursektoren og har ofte tenkt på hvordan «alt henger sammen». Kommunene og staten jobber for smidigere samhandling på tvers av fagområder og nivåer i forvaltningen, men paradoksalt nok opprettholdes en sterk kommunal og statlig sektorinndeling som mange ganger står i veien for tverrsektorielle og tverrfaglige løsninger på komplekse utfordringer. I barn og unges perspektiv kan skole, fritid og helse være tre separate verdener, mens voksne lettere kan se at alle livsområdene påvirker hverandre og i stor grad avgjør hvordan man opplever egen livssituasjon og livskvalitet. Som lærer har jeg sett at læring ofte skjer lettest når elevene har praktiske erfaringer de kan knytte kunnskapen til og får hjelp til å reflektere over hva de har gjort og lært. Som omsorgsarbeider har jeg observert hvordan fravær av, eller manglende kunnskap om, aktivitet og kultur svekker den enkeltes mulighet til å delta i samfunnet og til å leve gode liv. Som kulturarbeider ser jeg hver dag både kulturens egenverdi og dens betydning for læring, helse og sosial deltakelse og hvordan kultur og aktiviteter kan brukes målrettet for å bedre den enkeltes helsesituasjon, motvirke utenforskap og skape ytringsmangfold og toleranse i samfunnet. Kultur kan være en del av skolen og opplæringen, men det kan også være en del av privatsfæren og fritiden. Min oppfatning er at de to perspektivene ikke er adskilt eller trenger å konkurrere med hverandre, som de ofte gjør, men kan kombineres slik at utbyttet for barn og ungdom, og samfunnet som helhet, blir best mulig.

Disse erfaringene og tankene har ført meg hit til denne masteroppgaven med et ønske om å utforske temaet deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter, og hvordan aktiviteter på mikronivå påvirker utviklingen av samfunnsstrukturen og i ytterste konsekvens hvem som blir valgt til å representere vår sak og være vår stemme i sivilsamfunnet og politikken.

1. Jeg vil ut ifra et kultur- og fritids-perspektiv undersøke om det er tilfeldig hvem som til slutt ender i maktposisjoner, eller om systemet er innrettet slik at det faktisk er like muligheter for alle barn og unge til å delta i demokratiske prosesser i Norge.
2. Det er også interessant å se nærmere på om det ligger strukturelle hindringer i veien for deltakelse.
3. Til slutt vil jeg se på om det er mulig for staten å styre på en slik måte at demokratiets likhets-prinsipp ivaretas gjennom barn og unges muligheter til å delta i kultur- og fritidsaktiviteter.

For ansvaret for kulturen og for demokratiutviklingen ligger utvilsomt hos myndighetene, som det er nedfelt i grunnloven og i internasjonale barne- og menneskerettighets-konvensjoner. Regjeringen anerkjenner at kultur og aktivitet er bra for oss som mennesker ("Vår kulturs fremtid : et brev til den norske regjering 1945," 1953)både på individnivå og på gruppenivå, og for demokratiet og samfunnsstrukturen. Eller som forfatteren Sigurd Hoel formulerte det etter andre verdenskrig:

«Dette må også være statens erkjennelse. Å styrke kulturen er å styrke landet. Er åndsverdien det enkelte menneskes mål, må også staten – som er summen av de enkelte mennesker – se kulturarbeidet som et midtpunkt i sitt arbeide for nasjonal selvhevdelse.»

«Vår kulturs fremtid: et brev til den norske regjeringen 1945», 1953

2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Norske barn deltar i stor grad i organiserte kultur- og fritidsaktiviteter, og ved siden av å være en arena som spiller en rolle i dannelsesprosessen, kan fritidsaktiviteter også være en arena for opplæring i samfunnets spilleregler og sosialisering i fellesskap. Slik kan fritidsaktiviteter være med og danne et grunnlag som kan lede videre til viktige posisjoner i sivilsamfunn og politikk.

Levekårsundersøkelser viser at det likestilte norske samfunnet er i endring og at det er økende forskjeller blant befolkningen. Regjeringen, den frivillige sektoren og organisasjonene vil at «alle skal med» og trekker særlig frem fellesskap og mestring som ferdigheter barn og unge kan tilegne seg gjennom deltakelse i fritidsaktiviteter. Fra organisasjonene og regjeringens side hevdes det at deltakelse i kultur og fritidsaktiviteter i barne- og ungdomsår har positiv effekt på mange livsområder og menneskers opplevde livskvalitet, og påvirker så vel fysisk og psykisk helse, skolegang og utdanningsnivå, som fremtidige jobbutsikter og familieliv. Det fører meg frem til følgende problemstilling:

I hvilken grad er deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter avgjørende for barn og unges deltakelse i demokratiske prosesser?

Begrepet *kultur- og fritidsaktiviteter* rommer i videste forstand alle aktiviteter som barn, ungdommer og voksne fyller fritiden sin med, altså tiden som er til disposisjon utenom skole og jobb, når familiære forpliktelser, behovet for søvn og ivaretagelse av egen helse er dekket. Kultur- og fritidsaktiviteter kan være preget av lek eller bestå av opplæring og utvikling av nye eller gamle ferdigheter. Kultur- og fritidsaktiviteter kan foregå alene eller i en gruppe, og er gjerne betegnet som egenorganisert eller organisert. Organiserte kultur- og fritidsaktiviteter handler enten om at flere samler seg om å dyrke en spesiell interesse, eller det kan være felles sosiale referanser og tilhørighet som gjør at grupper finner sammen og at det i fellesskapet skjer aktiviteter. *Kulturaktiviteter* omfatter alle former for musikk, dans, teater og visuell kunst, håndverksaktiviteter og litteratur. Betegnelsen *fritidsaktiviteter* rommer friluftsliv og fysiske aktiviteter, religiøse, ideelle og politiske aktiviteter mv. *Idrett* nevnes noen ganger alene, men i avhandlingen forholder jeg meg i hovedsak til et vidt kulturbegrep som favner alt fra kunstneriske uttrykk til idrett.

Deltakelse i fritidsaktiviteter handler om å være aktivt med i en gruppe som har jevnlige og faste oppmøter, definert innhold og en form for forpliktelse gjennom medlemskap i en frivillig eller profesjonell organisasjon, eller en offentlig institusjon, som for eksempel en kommunal kulturskole. Å betale kontingent, medlemskap, treningsavgift e.l. er i de fleste tilfeller betingelsen for å få delta over tid, men mange organisasjoner krever også egeninnsats eller dugnadsinnsats ut over kjerneaktivitetene. Å være tilskuer eller publikum på en konsert, kino eller et idrettsarrangement er opplevelser som ikke krever aktiv deltakelse i aktiviteten eller forpliktende medlemskap i en organisasjon, og er ikke en organisert fritidsaktivitet.

Avhandlingen handler om barn og unge. Barn er her avgrenset til elever i grunnskolealder, 6-12 år, og ungdom er aldersgruppen 13 – 18 år.

2.1 Forskningsspørsmål

Jeg innså tidlig at temaet jeg har valgt er stort og kan mange ganger fremstå uklart både for meg selv og for de jeg diskuterer temaet med. Det henger sammen med diskusjonen om kunst er kun for kunstens skyld, og om kultur har noen egenverdi. Et aktuelt eksempel er da koronapandemien førte til nedstenging av kulturlivet og sosiale sammenkomster våren 2020, og mange opplevde at påstanden om at kultur er overalt og i alt, og at du ikke oppdager det før den ikke er der – ga mening. Kultur og aktivitet er ikke alltid målbare størrelser, men et helt sett av hendelser som i en kontekst gir ulik mening for ulike mennesker, og både tilstedeværelse og fraværet av kunst, kultur og sosiale aktiviteter gjør noe med oss.

Forskingsspørsmålene jeg har utformet er designet for å undersøke om en bestemt gruppe ungdommer, Ungdommens bystyre i Trondheim, er mer eller mindre aktive i kultur- og fritidsaktiviteter enn andre ved å beskrive tilstanden hos denne spesielle gruppen gjennom et sett med variabler som kan måles opp mot problemstillingen. Forventningen min er å finne sammenhenger mellom det innsamlede datamaterialet mitt og eksisterende datasett, og at disse kan hjelpe meg med å lete etter årsaker og forklaringer som ikke er åpenbare i datamaterialet jeg har samlet inn.

1. Er medlemmene av Ungdommens bystyre mer eller mindre aktive på fritida enn andre ungdommer?
2. Er medlemmene av Ungdommens bystyre mer eller mindre aktive i idrett eller kulturaktiviteter enn andre?

3. I hvor stor grad har barn og unge og medlemmene i Ungdommens bystyre anledning og tid til å drive med egenorganisert eller uorganiserte aktiviteter?
4. I hvilken grad benytter barn og unge seg av tilbud i kulturinstitusjoner som teater, museum, gallerier og kino, og er det en sammenheng mellom deltakelse i aktiviteter generelt og bruk av disse tilbudene?

2.2 Referansegruppe Ungdommens bystyre

Som referanseramme for datainnsamling har jeg valgt Ungdommens bystyre (UB) i Trondheim. Ved endring i kommuneloven i 2019, ble alle kommuner pålagt å ha et ungdomsråd eller andre medvirkningsorgan for ungdom (§5.12). Trondheim kommune var tidlig ute med medvirkningstanken og Ungdommens bystyre har eksistert som et kommunalt råd siden 2005. Opprettelsen var et svar på innføringen av Kunnskapsløftet i 2006 der tiden som var avsatt til elevrådsarbeid på skolene ble reduserte, og demokratiopplæringen skulle fra da i stedet flettes inn i og gjennomføres igjennom de andre fagene på skolen. Ungdommens bystyre overtok funksjonene til det som inntil da het Sentralt elevråd.

Ungdommen bystyre i Trondheim består av representanter fra alle ungdoms- og videregående skoler i kommunen, og har i dag 28 medlemmer. Selv om representasjon er hjemlet i loven er det er opptil den enkelte skole å bestemme om og hvordan representantene velges eller utpekes, og dette betyr at det er stor variasjon i hvordan representantene finner veien inn i rådet. På noen skoler velges en representant fra skolens elevråd, mens andre praktiserer åpne valg der alle elevene på skolen kan stille. Noen ganger er det lærere eller rektor som plukker ut kandidater som skal representere skolen. Private skoler kan delta, men i dagens UB finner man ingen offisielle representanter fra noen av disse. I rådet sitter også lærlinger i kommunen, enslige mindreårige flyktninger som får skolegang gjennom oppfølgingstjenesten OPAL (Trondheim kommune, 2021a), uavhengige medlemmer der skoletilknytning ikke er opplyst, og representanter som har droppet ut av skolen.

På nettsidene til Trondheim kommune står det at opprettelsen av Ungdommens bystyre bygger på en erkjennelse av at ungdom selv vet best hvordan det er å være ung og hva unge trenger. Rådet gir ungdom i alderen 13-18 år en økt mulighet for innflytelse i kommunens politikk og en arena for å lære om og delta i politisk arbeid og dermed få påvirke egen situasjon.

Oppgavene til Ungdommens bystyre er å:

- fordele tilskudd til tiltak som er rettet mot ungdom som ønsker å ta initiativ for andre ungdommer i nærmiljøet eller sentrale arrangement.
- være høringsinstans i saker som berører barn og unge.
- initiere saker og fremme disse for politisk behandling i bystyret (Trondheim kommune).

3 Referanseramme – avgrensning og perspektiv

Temaet jeg har valgt for å undersøke problemstillingen er stort og mangefasettert, og kan betraktes fra flere vinkler. Jeg har derfor vurdert flere perspektiver som ramme for avhandlingen min.

Det første perspektivet på problemstillingen er ut ifra mitt ståsted som kulturarbeider der oppgaven min er å tilrettelegge for at alle barn og unge skal kunne delta i kultur- og fritidsaktiviteter etter egen evne og etter eget valg og ønske. For å kunne gjøre det, trenger jeg kunnskap på flere nivåer. På mikronivå om hva som hindrer og fremmer deltakelse, på mesonivå om ulike kulturelle uttrykk og aktivitetsalternativer, og på makronivå om sosiale mekanismer og styringsprosesser i offentlige organisasjoner som kan hindre eller fremme deltakelse.

Det andre perspektivet er å gjøre en samfunnsøkonomisk analyse av fordelene og kostnadene ved å tilrettelegge for at hele barne- og ungdomsbefolkningen deltar i organiserte aktiviteter. Dette vil sannsynligvis være et urealistisk og omfattende arbeid med et utall av faktorer og usikker nytteverdi, selv om det kan være interessant å vite noe om hvilken effekt «lek og moro» i fritida har på skoleprestasjoner, fullføringsgrad i videregående skole, helse og livskvalitet og belastning på velferdstjenestene. I kommunenes areal – og byutviklingsplaner identifiseres områder og lokaler som egner seg til organisert og egenorganisert aktivitet som en viktig del utviklingen av gode byer og nærmiljø. Et boligområde med åpne møteplasser, friområder og lokaler som er bygd for idrett, kunst- og kulturaktiviteter tilrettelegger for deltakelse og sosiale interaksjoner mellom beboerne. Det blir mindre behov for transport, og barn og unge kan i større grad være selvstendige i aktivitetene sine. I mitt syn vil byplanlegging som også tar hensyn til befolkningens fysiske, sosiale og kulturelle behov være god samfunnsøkonomi og bruk av offentlige midler.

Det tredje perspektivet på tematikken og problemstillingen er kultur- og fritidsaktiviteter for kunstens og kulturens skyld. Hvilke verdier og ferdigheter utvikler barn som eksponeres for estetikk og som får lov til å utforske og utvikle sin egen kreativitet og ekspressive kunstneriske uttrykk? Ifølge Stortingsmelding 18 (2020- 2021) gir kjennskap, opplevelse og utøvelse av kunst og kultur grunnleggende demokratiske verdier som økt toleranse for ytringsmangfold,

evne til å formulere og uttrykke seg, evne til kritisk tenkning som vil utvikle samfunnet i en ny og bedre retning.

Det fjerde perspektivet er fra et sosialfaglig ståsted hvor temaet betraktes som et verktøy eller middel for å håndtere sosiale og økonomiske utfordringer hos barn og unge. Formuleringen «demokratiske prosesser» i problemstillingen kan byttes ut med konsepter som «inkludering», «fattigdom» eller «læring» og gi ny inngang og andre svar enn det jeg har valgt i min avhandling. Begrepet «barn som lever i sårbare situasjoner» trekkes i kjølvannet av covid-19 epidemien ofte frem som en gruppe som trenger særlig oppmerksomhet og oppfølging etter en lang periode med nedstenging av skoler, begrenset sosialt liv og få eller ingen fritidsaktiviteter. Jeg forstår dette begrepet som å omfatte en heterogen gruppe; barn og unge med omfattende hjelpebehov på grunn av helse eller nedsatt funksjonsevne, barn med adferdsvansker og kognitive utfordringer, og barn som lever i familier med vedvarende lav inntekt, minoritetsbakgrunn, utenforskap og foreldre med svak omsorgsevne eller psykisk sykdom. Kort sagt er dette en vid sekkebetegnelse som omfatter mange typer utfordringer og behov, fra de mest eksplisitte til vagere og forebyggende behov i gråsonen mellom de øyensynlig velfungerende barna og ungdommene, og de som mottar offentlige tjenester på grunn av egen eller familiens situasjon.

Jeg har valgt det første perspektivet, fra kulturarbeideren som skal tilrettelegge for deltakelse sin posisjon, som ramme for innsamling av data og tolkningen av funnene i undersøkelsen min.

3.1 Sentrale referanser

I arbeidet har jeg i stor grad brukt offentlige utredninger og stortingsmeldinger som beskriver politiske mål og strategier, samt rapporter og datasett som støtter opp om og utfyller annen faglitteratur som berører temaet som referanseramme. Jeg har i mindre grad søkt i kunstfaglig og sosialfaglig litteratur, selv om tematikken ofte er vanskelig å putte i én kategori. De meste sentrale referansene er:

NOU 2011:20 *Ungdom, makt og medvirkning*, også kalt Torgersen-utvalget, tar opp hvilken makt og mulighet for medvirkning ungdom har. Skolens demokratioppdrag, retten til å velge noen andre til å representere seg og innflytelse over eget liv. Utredningens hovedkonklusjon er at unge har et omfattende samfunnsengasjement og deltar i demokratiske og politiske prosesser på måter de ikke selv identifiserer som politiske.

NOU 2013: 4 *Kulturutredningen 2014* gir en gjennomgang av kulturhistorien i Norge fra 1814 - 2014, og redegjør for kulturpolitikken etter 2005. Utredningen gir også en rekke tilrådninger fremover om kulturpolitikken lokalt og på nasjonalt nivå. Utvalget er særlig opptatt av at den kulturelle grunnmuren må styrkes, og legger vekt på at dette i stor grad må skje gjennom folkebibliotekene og kulturskolene. Parallelt tar utvalget til orde for at kommunene må bedre forholdene til fritidskulturlivet ved å stille øvingsrom og lokaler til rådighet for lokale frivillige organisasjoner innenfor kunst- og kulturfeltet.

NOU 2020: 16 *Levekår i byer. Gode lokalsamfunn for alle* tar opp levekårsforhold i Norge og ser på hvilke utfordringer som i særlig grad kjennetegner ulike kommuner og regioner på viktige livsområder som bolig, arbeid, skole, helse, inkludering, oppvekst og fritid. Utvalget vurderer at fritidstilbud til barn og unge bør prioriteres i områder med lave levekår. Åpne møteplasser for alle aldersgrupper og mulighet til å delta i frivilligarbeid trekkes frem som særlig viktige for integrering og inkluderingsarbeid.

Stortingsmelding 8 (2018-2019) *Kulturens kraft. Kulturpolitikk for fremtida* redegjør for regjeringens mål og strategier for kulturfeltet. Regjeringen har formulert et overordnet samfunns mål som omfatter mangfold og kreativitet, kunst og kultur «av ypperste kvalitet» som en viktig og høyt verdsatt del av demokratiet.

Stortingsmelding 18 (2020- 2021) *Opplive, skape, dele. Kunst og kultur for, med og av barn og unge* er den første kulturmeldingen for barn og unge. Meldingen er en grundig gjennomgang av regjeringens satsing på barne- og ungdomskultur, og beskriver status for offentlige ansvarsforhold og politikkområder. I meldingen varsler regjeringen igjen økt satsing på lokale bibliotek og kulturskoler, men også på organiserte fritidstilbud og nasjonale digitale kulturtilbud. Deltaking og opplevelse er stikkord som viser til grunnlovens §100 om ytringsfrihet og hvordan kunst og kultur er en del av de grunnleggende verdiene i demokratiet vårt.

Ungdata (Bakken, 2020) er brukt som referanse for oppgaven. Ungdata har kartlagt hvordan ungdom har det siden 2010, og er en standardisert spørreundersøkelse som gjennomføres i ungdomsskoler og videregående skoler over hele landet. I oppgaven har jeg i hovedsak brukt lokale data fra Trondheim fra 2017 (ungdomsskole) og 2020 (videregående skole), mens de nasjonale tallene og forskningsrapportene tilknyttet Ungdata har vært en viktig kilde til informasjon og ramme for oppgaven min.

4 Teoretisk grunnlag

I dette kapittelet presenterer jeg teorier som jeg har valgt å bruke i analysen av problemstillingen og forskningsspørsmålene. Fra mitt perspektiv har det vært interessant å se empirien i lys av politiske mål og strategier, og det teoretiske grunnlaget omfatter derfor flere fagområder med særlig tyngde på demokrati, legitimitet, representasjon, og styring. Jeg har valgt å gjøre rede for den historiske utviklingen av demokrati og norsk kulturpolitikk for å sette dagens situasjon i en bred kontekst.

Jeg ser imidlertid at teori om økonomi og økonomistyring, og mer inngående teori om policy-analyse og iverksettelse av politikk kunne vært anvendt som basis for analysen, men i fare for å sprengte egen kapasitet og bli altfor omfattende har jeg valgt å avgrense valg av teorier til de som foreligger her. Jeg mener likevel at mine valg gir et godt teoretisk fundament for analysen.

4.1 Demokrati

Det sentrale spørsmålet i alle samfunnstyper og politiske systemer er hvem som skal styre, og hva eller hvem de skal bestemme over. I den vestlige verden handler dagens debatt om demokrati i hovedsak om praktisk gjennomføring og demokratisering, selv om det opp igjennom historien har vært uenigheter om hvilken type demokrati som er å foretrekke. Her vil jeg gi kort gjøre rede for ulike former for demokrati, men først vil jeg presentere noen felles grunntrekk i moderne demokratier. Heywood (2013) mener det er bred og internasjonal enighet om at dagens demokratiske styringsformer er liberale demokratier, og har følgende fellestrekk:

- En indirekte form for demokrati der representanter velges av folket i åpne valg som er fundamentert i politisk likhet og allmenn stemmerett, og der alle har lik rett til å stille til valg.
- Politisk pluralisme der maktkampen foregår mellom konkurrerende politiske partier som kjemper om velgernes gunst, og der ulike meninger og ytringsfrihet tolereres og oppmuntres.
- Makthaverne gir fra seg makten frivillig ved valgnederlag, og brudd på spillereglene fører til regimeendringer.

- Det er et tydelig skille mellom staten og sivilsamfunnet som opprettholdes gjennom selvstyrte institusjoner og markedet.
- Minoriteter og enkeltindivider er sikret grunnleggende rettigheter og beskyttet mot flertallstyranni.
- Det foreligger en grunnleggende tillit og indre solidaritet mellom innbyggerne.

Begrepet demokrati kan tillegges en rekke egenskaper alt etter hvilket perspektiv man betrakter det fra. For mange er demokrati et positivt ladet begrep som kan brukes som en slags godkjenning på et sett med ideer eller en styringsstruktur (Heywood, 2013; s. 89). Men siden ordet kan tillegges mange ulike innhold, står det også i fare for å bli et begrep som betyr «alt» eller «ingenting». Demokrati kan være et system for folkestyre i en form for regjering der folket styrer direkte og uten å involvere politikere eller offentlige tjenestemenn. Demokrati kan også være et system for flertallsstyre, eller et system for fordeling av ressurser og velferd. Videre kan et system som sikrer at minoriteters rettigheter ivaretas gjennom å ansvarlig-gjøre flertallet betegnes som et demokrati, like som et system basert på like muligheter og innsats i stedet for hierarki og privilegier kan være det. I ekstrem form kan demokratiet bli tyrannisk der flertallets makt overkjører mindretallets ønsker og behov.

4.1.1 Demokratiets fire former

Demokrati kan identifiseres som fire ulike former: klassisk-, beskyttende-, utviklende- og folkedemokrati.

Det klassiske demokratiet bygger på grekernes måte å styre bystatene på, som var et direkte demokrati. Heywood mener at denne formen for demokrati ofte fremheves som den ideelle måten å sikre bred deltakelse i folket, men sett med dagens øyne praktiserte grekerne en styringsform gjennom folkemøter som er u hensiktsmessige i moderne samfunnsstrukturer.

Det beskyttende demokratiet oppsto på 1700-tallet og ble ansett som en styringsmekanisme som kunne beskytte folket mot herskernes og de regjerende klassers åk. Den engelske politiske filosofen Thomas Hobbes mente at alle mennesker er født like og har en medfødt trang til å kjempe for sin rett. Derfor mente han at en sentralmakt burde styre for å unngå en tilstand der alle kriget mot alle. De tidlige liberale tenkerne, som den engelske 1600-talls filosofen og liberalisten John Locke, var opptatt av å beskytte den individuelle friheten og rettigheten til borgerne fra mektige herskere og myndigheter. Locke hevdet at retten til å stemme var knyttet til naturlige rettigheter og særlig til eiendomsrett (Heywood, 2013) og for å sikre individets frihet og beskytte seg mot skatter og eiendomssekspropriasjon, måtte borgerne kontrollere de

lovgivende myndighetene i et demokratisk system der myndighet ble utøvd av valgte representanter for borgerne. Demokrati ble dermed forbundet med samtykke gitt fra borgerne (velgerne) til representanter som fikk myndighet til å utforme lover til deres fordel og beskyttelse, men uten et samfunnssystem med det vi i dag anser som demokratiske funksjoner.

Det utviklende demokratiet sprang ut fra opplysningstidens tankegods, som fra midten av 1700-tallet også utviklet nye modeller der demokrati gikk fra å være en beskyttelse for individuelle rettigheter, til å bli en utviklingsmulighet for mennesker og fellesskap. Moral- og politikkfilosofen Jean-Jacques Rousseau mente at alle mennesker er født frie og at demokratiet er et middel for menneskene til å oppnå frihet og selvstendighet under eget ansvar, en frihet som bare kan oppnås når menneskene deltar aktivt i utformingen av samfunnet de lever i. Rousseau hevdet at menneskene måtte innordne seg den generelle eller sanne viljen i folket for å oppnå frihet, og dette sto i motsetning til enkeltindividenes private og selvopptatte vilje. Den sanne viljen i et utviklende demokrati krevde etter hans syn både politisk og økonomisk likhet, men uten at det skulle føre til noen form for felles eierskap. Rousseaus syn på menneskenes lojalitet til fellesskapet og folkets vilje dannet grunnlaget for det deltakende demokratiet vi kjenner fra vestlige land i dag (Heywood, 2013).

En kritikk mot Rousseau var at når folkets sanne vilje var adskilt fra individets egen og selvopptatte vilje, innebar det en risiko for at folket, når de ble spurt, uttrykte sin egen vilje. Dermed vil ikke folkets sanne vilje nødvendigvis uttrykkes gjennom valg, og kan stå i fare for å bli påvirket av sterke krefter som hevder å uttrykke folkets vilje, for eksempel en diktator, som kan påberope seg å handle i tråd med folket vilje. Derfor var ikke representasjon nok for å skape det gode demokratiske samfunnet, det må også foreligge en form for sosial kontrakt som forpliktet de som blir valgt til å representere folket til å styre i tråd med det folket ønsker.

Den britiske filosofen, økonomen og politikeren John Stuart Mill anså demokratiet som personlig utviklende, og at deltakelse i politisk liv kunne føre innbyggerne til et høyere nivå av personlig utvikling, gi økt forståelse og styrket følsomhet – og derfor burde flere delta i valg og demokratiske prosesser. Mill var på dette grunnlaget en forkjemper for å gi kvinner og ufaglærte arbeidere stemmerett, men innenfor et system der stemmene var vektet ulikt ut ifra stand, kjønn og klasse (Heywood, 2013). Fra et liberalistisk perspektiv representerte slike tanker en risiko for å innføre et system der majoriteten ble tyranner som truet mindretallet og den enkeltes individuelle rettigheter, slik de Tocqueville beskrev flertallstyranniet, mens Mill på sin side var

bekymret for at flertallstyranniet ville lede til konformitet og undergravde debatt, kritikk og intellektuell aktivitet i sin alminnelighet.

Folkedemokrati bygger på marxistisk ideologi og var den foretrukne styringsformen i kommunistiske regimer etter den andre verdenskrig, og kan sees som motstykket til de liberale demokratiene. De liberale vernet om enkeltindividenes rettigheter og eiendom, mens de marxistiske idealene om sosial likhet og kollektivt eierskap til fellesskapets verdier, kjempet for å flytte makten fra kapitalistene til arbeiderne for å skape egalitære demokratiske samfunn. I Sovjet førte Lenins slagord «all makt til sovjetene» til at makten ble samlet i det kommunistiske partiet, som skulle ivareta arbeiderklassenes ekte revolusjonære potensiale og beskytte mot borgerskapets og kapitalismens utnyttelse. Den marxist-leninistisk modellen manglet gode kontrollmekanismer som sikret at partiet og de valgte lederne ivaretok arbeiderklassens interesser, og gjorde det derfor mulig for partilederne å utvikle mektige partiapparater og privilegier for seg selv.

4.1.2 Folket – hvem har stemmerett

I det klassiske demokratiet i antikkens Hellas innebar folkestyret at alle frie borgere, det vil si menn over 20 år, og som var født i bystatene, kunne si sin mening og delta direkte i beslutningene som berørte innbyggerne. Særlig i bystaten Athen var aktiviteten og engasjementet i løpende beslutninger stort, og de demokratiske avgjørelsene var organisert i flere nivåer for å sikre praktisk gjennomførbarhet. Viktige beslutninger ble fattet av folkeforsamlingen Ekklesia, der alle kunne delta, si sin mening og stemme over forslag til beslutninger. Ved behov for funksjonærer og offentlige tjenestemenn ble disse utpekt etter et system som sikret at gjennomsnittet av befolkningen ble representert. Forsamlingens utøvende struktur besto av et råd av 500 borgere som styrte forsamlingen, og en komité med 50 medlemmer som la frem forslag til beslutninger for rådet. Komiteen ble ledet av en president, som kunne holde dette ærefulle oppdraget kun én gang i sin livstid, som bare for én dags varighet. Slik sikret man seg at makten ble fordelt på mange og ikke ble misbrukt av de få som var valgt til å representere resten av folket.

Grekerne folkestyre hvilte på prinsippet om politisk likhet - der folket hadde lik rett og lik mulighet til å delta og til å bære ansvaret for sine beslutninger. Likevel var mesteparten av folket ekskludert fra deltakelse på grunn av kjønn, sosial stand eller etnisk og geografisk opprinnelse. Kvinner og barn, slaver, utlendinger og innflyttere hadde dermed ingen rett til å delta i de demokratiske prosessene, men disse gruppene gjorde det mulig for den mannlige by-

befolkningen å bruke det meste av sin tid på å delta i folkestyret. Grekernes direkte demokrati var i et slikt perspektiv en beslutnings og styringsprosess som sikret bred deltakelse og oppslutning, men som var svært tid- og ressurskrevende.

Filosofen Platon var en av kritikerne av bystatenes direkte demokrati og idéene om politisk likhet. Platon dyrket eliten og ikke massene som besto av slaver, livegne bønder, kvinner og barn, og mente at folket ikke hadde ferdigheter eller kunnskap til å regjere klokt på alles vegne og foreslo i stedet et system der styringen ble overlatt til en høytstående klasse av filosofer som kunne regjere i en form for opplyst diktatur (Platon, 2015).

Spørsmålet om hvem som er folket har også vært aktualisert i moderne tid. I mange land har deltakelse og stemmerett har vært knyttet til alder, kjønn og hudfarge, i tillegg til privilegier knyttet til sosial og økonomisk status. Slaver, kvinner, barn, fargede og livegne arbeidere og bønder har igjennom historien vært ekskludert fra «folket», og ble i stedet representert av sine eiere, herskere, ektemenn eller fedre. Begrensninger i definisjonen av hvem folket er, har ført til at mange grupper har kjempet for stemmeretten, eksempler på dette er Suffragettene som agiterte for kvinners stemmerett i England på slutten av 1800-tallet og folkerettighetsbevegelsen i USA som førte til at fargede fikk stemmerett i 1965.

I dag er det i vestlige demokratier generelt akseptert at *folket* er synonymt med alle innbyggere eller borgere over en viss alder uavhengig av kjønn, etnisitet eller sosioøkonomisk bakgrunn og status. Heywood (2013) peker på at begrepet folket likevel kan ha ulike betydninger: Folket kan, som i Rousseaus ideal, være en uadskillelig gruppe med felles interesser og kollektive meninger som har inngått en sosial kontrakt om å representerer den generelle viljen, en slags offentlig vilje som er motsatsen til den private. Folket kan være flertallet i samfunnet, og dermed kan betydningen knyttes til flertallsstyre. Folket kan også forstås som en gruppe som tilhører samme geografiske eller politiske område, herav kan begrepet knyttes til nasjonalstater og lokale myndighetsområder.

4.1.3 Autoritet og legitimitet

Det sentrale temaet i alle former for samfunnsstyring har helt fra de tidligste samfunnene dreide seg om makt, og hvem som har legitimitet og autoritet til å styre. Alle styringssystemer søker etter legitimitet, eller rettferdighet, slik at de (systemet) kan kreve medgjørighet, lojalitet og samarbeid av folket. Legitimitet er derfor nøkkelen til politisk stabilitet (Heywood, 2013). I dag forstås legitimitet som politisk adferd og tro, ikke som en moralsk obligasjon til kirken eller herskeren.

Den klassiske måten å forstå politisk legitimitet som sosiologisk fenomen på er Max Webers tre autoritetskategorier hvor han identifiserte hvilket grunnlag legitimiteten bygger på. Dette er idealtyper for å forstå politisk styre og omfatter tradisjonell autoritet, karismatisk autoritet og legal-rasjonell autoritet.

1. Tradisjonell autoritet bygger på etablerte tradisjoner og vaner, og er sterkt knyttet til nedarvet autoritet og etablerte regler og måter å gjøre ting på som er udiskutable siden tidligere generasjoner har godkjent dem. Systemer og hierarkier der makt og privilegier går i arv er ofte tett knyttet til tradisjonell autoritet. Eksempler på slike systemer er matriarkater og patriarkater der makten er nedarvet gjennom kjønn, og styresett der makten ligger hos de eldste i stammen eller samfunnet.
2. Karismatisk autoritet er basert på én persons egenskaper og karisma. Denne ene personen eller lederen besitter kraft til å fremstå som en helt eller helgen for folket. Karismatisk autoritet nøres opp av konstruert persondyrking med formål om å styrke den personlige autoriteten. De karismatiske egenskapene til ledere som ikke bygger på formelle regler og prosedyrer har ofte ingen grenser og gjør folket til disipler hvis eneste oppgave er å følge og adlyde sin messiasliknende leder (Heywood, 2013). Eksempler på karismatisk autoritet er diktatorer som Hitler og Napoleon, og sterke politiske ledere som Margareth Thatcher og Fidel Castro som i tillegg til å ha karismatiske personligheter også representerte autoritet gjennom sine offisielle oppgaver som ledere.
3. Legal-rasjonell autoritet er knyttet til klare og juridisk definerte regler. Makten som innehas av presidenter og regjeringer er tett koblet til formelle konstitusjonelle regler som begrenser og regulerer handlingsrommet til den som besitter makten. Derfor mente Weber at fordelene med den legal-rasjonelle autoriteten fremfor de to andre kategoriene var at den er lite utsatt for misbruk av personlig makt og urettferdighet.

David Beetham (1991) mente at Webers måte å se legitimitet på bare var et spørsmål om å tro på at legitimitet finnes uten å undersøke hvordan legitimitet og autoritet oppstår. Beetham hevder på sin side at det er tre betingelser for at makt er legitim. For det første må makten utøves i tråd med etablerte juridiske og konvensjonelle regler. For det andre må både de styrende myndighetene og de som blir styrt ha en felles oppfattelse av gyldigheten av reglene, og for det tredje må de som styres samtykke til å bli styrt av den styrende myndighet.

Heywood (2013) hevder at demokratiet promoterer legitimitet gjennom enighet og folkets samtykke til å bli underlagt det valgte styret, og gjennom deltakelse i demokratiske prosesser.

Demokratiet gir folket mulighet til å delta i politisk aktivitet og binder folket og de styrende sammen. Et annet aspekt som fremmer legitimitet, er at demokratisk styre består av pågående forhandlinger der partene finner en måte å leve i fred på ved å inngå forlik og kompromisser. Enhver har en politisk stemme og makten er spredt på mange. Videre mener Heywood at demokrati også fremmer legitimitet ved å være tilbakemeldingssystem som holder politiske myndigheters out-put og pressgrupper i folkets in-put i balanse.

Politikk er i videste forstand det som skjer i demokratiske prosesser når de valgte representantene lager, beskytter og utformer reglene for hvordan folket skal ha det i fellesskapet (Heywood, 2013). Politikk er også forhandlinger og samarbeid mellom politikere for å unngå konflikter mellom grupper som har motstridende interesse. Politikerne er avhengig av å ha legitimitet og autoritet for å handle på vegne av velgerne og for å unngå å bli byttet ut ved neste anledning.

Politikere er ofte sett på som maktsyke hyklere som skjuler sine personlige motiver og ambisjoner bak retorikk om offentlige tjenester og ideologisk overbevisning, slik Machiavellis syn på politiske ledere som listige, grådige og manipulerende beskrives i «Fyrsten» fra 1532. Dette synet på politikk bygger på den liberale oppfatningen at individene er selvopptatte og at politisk makt er korruperende fordi den oppmuntrer de som besitter makten til å utnytte sin posisjon til personlig vinning på bekostning av andre, jamfør den kjente aforismen «*Makt korruperer, og absolutt makt korruperer absolutt*» (Lord Acton, i et brev til biskop Mandell Creighton i 1887, sitert i Heywood, 2013: s.5).

4.1.4 Maktfordeling og institusjoner

Et demokratisk styresett hviler på et liberalistisk maktfordelingsprinsipp i tråd med Thomas Hobbs' argument om at et samfunn behøver et sterkt styre eller en eneveldig monark, og at mere frihet oppnås når alle borgere oppgir sin egen frihet til fordel for den styrende makten som dermed kan sørge for at man unngår anarki (Heywood, 2013). John Locke og Charles- Louis Montesquieu videreutviklet på 1700-tallet denne tanken og dannet grunnlag for å fordele makt mellom lovgivende, utøvende og dømmende makt som en garanti mot despotisk styre. I det moderne demokratiet er institusjonene som ivaretar beslutningsmakt gjennom åpen debatt og flertallsprinsippet viktige, og folkets mulighet gjennom valg til å bytte ut de som styrer er et av demokratiets viktigste virkemiddel.

Det liberalistiske synet på samfunn og styring som Locke representerte var opptatt av regler for å beskytte individets frihet, mens Rousseau argumenterte for at folket må delta i utformingen

av reglene for fellesskapet og være lojale til den generelle folkeviljen for å oppnå størst mulig frihet. Begge synene krever at de som velges som representanter for folket har legitimitet til å utøve den makten de er gitt. Legitimitet i denne sammenhengen innebærer en allmenn aksept av lover og regjerende regimers autoritet og forutsetter at det er tillit mellom folket og myndighetene. Folket trenger ikke å støtte det sittende styrets syn, men må anerkjenne dets autoritet (Heywood, 2013). På nettsiden til tankesmien Civita (Clement, 2018) utdypes dette med beskrivelsen av et liberalt demokrati som et styresett der det finnes etablerte rettsstatsprosedyrer som beskytter mindretallet og som innebærer at også flertallet må forholde seg til at makten er delt. Den folkevalgte politiske ledelsen kan ikke overstyre eller blande seg inn i domstolenes beslutninger eller hva faglige og uavhengige institusjoner skal mene, heller ikke hindre organisasjonsfrihet eller pressefrihet. Et liberalt demokrati er etter Clements mening et styringssystem der institusjonene rammer inn og verner demokratiet. Beetham mener på sin side at liberale systemer som innebærer å overgi kontrollen over beslutninger til andre betyr at velgernes bare kan utøve indirekte kontroll over representantene. Dette fører til ujevne maktforhold der det store flertallet av folket står utenfor, og bare noen få har rett til å ta del i beslutningsprosessene (Beetham, 1992).

4.2 Styringsformer

Politiske systemer kan sees som undergruppe i et større sosialt system uavhengig av skiftende politisk styre og regjeringsmakt. Det politiske systemet er en del av komplekse sammenhenger som fordeler makt, ressurser og verdier i et samfunn (Heywood, 2013).

Eksempler på politiske systemer er:

- anarki – der det ikke finnes noen stat og alle bestemmer over seg selv
- demokrati – der flertallet styrer på vegne av alle
- autokrati – med én hersker, for eksempel en monark eller en diktator
- oligarki – der noen få styrer
- meritokrati – der de som besitter kunnskap styrer
- teknokrati – der ekspertene styrer

Her vil jeg nøye meg med en kort redegjørelse for to typer styringsformer som er relevante for avhandlingens tema og som er fremtredende trekk i det norske samfunnet i dag.

4.2.1 Mål og resultatstyring i offentlige virksomheter

Jeg vil her presentere sentrale prinsipper for styring som jeg har valgt for å analysere problemstillingen og forskningsspørsmålene i oppgaven. Dette avsnittet bygger i stor grad på pensumlitteratur og egne notater fra forelesninger i økonomistyring og statsvitenskap som jeg har vært til stede på i løpet av MPA-studiet.

Utgangspunktet mitt er at politikk handler om å fordele fellesskapets knappe ressurser på best mulig måte og gjennom demokratiske prosesser sikre at folket får innflytelse, og de offentlige myndighetene og politikerne sikrer legitimitet for sine handlinger og beslutninger.

Mål og resultatstyring er en måte å styre offentlig politikk på som har vært et bærende prinsipp for styring av offentlig sektor i Norge etter andre verdenskrig. Målstyring er en måte å sørge for rett prioritering og fordeling av de offentlige midlene, synliggjøre ressursbruken og ha et grunnlag for å sammenligne resultater over tid og med tilsvarende virksomheter (Opstad, 2006). Målstyring bygger på hierarkiske systemer der Stortinget som bevilgende myndighet fastsetter målene og de økonomiske rammene, deretter foretar departementene og direktoratene nye fordelinger, utredninger og faglige anbefalinger, før målene og pengene overføres til lokale myndigheter. Kommuner og fylkeskommuner fordeler på sin side pengene til lokale enheter og virksomheter som skal sørge for at målene nås. Det kan dermed være langt mellom de besluttende og bevilgende sentrale myndighetene og til den enkelte skolelederen, sykehjemsbestyreren eller lokale kultursjefen.

I Norge har det siden 1950 vært tre styringsparadigmer. Den første «røde» perioden fra 1950 til ca. 1970 handlet om å gjenoppbygge landet etter årene med okkupasjon og verdenskrig. I denne perioden ble velferdsstaten etablert, med universelle ordninger som sikret befolkningen stabile helsetjenester, like muligheter i skole- og utdanningssystemene, og sosiale tjenester som pensjon, barnetrygd og dagpenger ved arbeidsløshet. Utover 70-tallet vokste kritikken mot det tradisjonelle hierarkiske byråkratiet som var mer opptatt av regler og prosedyrer enn hva folket egentlig trengte. New Public Management (NPM) var svaret, og fra ca. 1980 fikk det andre paradigmet; den blå bølgen med Margaret Thatcher og Ronald Reagan i spissen godt fotfeste i det norske styringssystemet. Privatisering og konkurranseutsetting av offentlige tjenester skulle gi bedre styring og resultater når de som var nærmest tjenestemottakerne i større grad fikk bestemme på hvilken måte tjenestene skulle gis. Mål og resultatstyring ble nå sett på som en metodisk tilnærming i å styre mot overordnede mål, delegerer myndighet og fordele ansvar for måloppnåelse. Agent-problemet som ofte oppstår i NPM har ført til offentlige skandaler når agenten ikke har levert tjenestene som prinsipalen forventet, men likevel er en rekke offentlige

tjenester i Norge blitt lagt ut på anbud etter bestiller- utfører modellen siden 1980. For eksempel er driften av mange sykehjem, barnehager og helsetjenester overtatt av private virksomheter og organisasjoner, kommunal avfallshåndtering er ofte konkurranseutsatt, og statlige virksomheter som NSB, Telenor og Vegvesenet er oppdelt og enten solgt eller lagt ut på anbud med argumenter om at det vil gi bedre tjenester til brukeren og mer effektiv utnyttelse av offentlige midler. Den tredje bølgen av styringsparadigmer, nettverksstyring eller New Public Governance (NPG), har stilt spørsmål om NPM fungerer; om det har gitt et bedre styringssystem enn det tradisjonelle byråkratiet og kritisert den blå bølgen for manglende svar. Nettverksstyringen har i stor grad overtatt fra NPM i løpet av 2000-tallet og har forsiktig forsøkt å løse opp i de sosialdemokratiske hierarkiske styringssystemene og agent-prinsippal-problemene som følger med, og i mange tilfeller har man prøvd å reversere tidligere vedtak om privatisering og konkurranseutsetting av offentlige tjenester.

Målformulering er en forutsetning for å kunne vurdere om de ønskede resultatene er nådd, eventuelt i hvilken grad. Dette krever et system med rapportering og kontroll av måloppnåelse og vil ofte ha som konsekvens at det rapporteres på lett målbare kvanta, mens vage mål og effekter som ikke er så lette å måle, rapporteres i mindre grad. I nettverksstyring legges det vekt på tilbakemeldinger fra mottakerne av de offentlige tjenestene, og at de offentlige myndighetene skal samarbeide med borgerne om den konkrete utførelsen og iverksettingen av de politiske målene. I Trondheim kommune jobbes det for eksempel mye med innbyggerinvolvering i alt fra store byplaner og utbyggings- og utviklingssaker til utforming av strategien for barns oppvekst, som «Stein saks papir» (2018) og prosjekter som handler om hvordan sosialhjelp og statlige øremerkede penger skal brukes på en slik måte mottakeren mener er best, som «0-24-piloten» (Trondheim kommune, 2021b). Min erfaring er at det ikke mangler på vilje blant de lokale offentlige ansatte til å løse opp i de hierarkiske styringssystemene og yte bedre og mer tilpassede tjenester til borgerne, men overbyggingen – rammene Stortinget og statsforvaltningen legger opp til er fortsatt i stor grad preget av sektor-tenking og hierarkiske modeller.

4.2.2 Korporatisme

Norge og Skandinavia skiller seg ut fra andre vestlige land ved at den korporative kanalen utgjør en viktig del av styringen gjennom å la organisasjonene ta del i utformingen og iverksettingen av offentlig politikk i et formalisert samarbeid i et tre-partssystem som består av forvaltning, politisk nivå og organisasjonene (Christensen, Egeberg, Lægreid & Aars, 2014).

Den korporative kanalen utviklet seg som en konsekvens av etterkrigstidens etterspørsel etter offentlige tjenester. I en tid preget av politisk fred og ønske om å gjenoppbygge en sterk stat med mange offentlige tjenester, ble institusjonalisert interaksjon mellom organisasjonene og staten om forvaltning og gjennomføring av enkelte politikkområder en måte å sikre samarbeid og støtte til utvikling av fellesskap og økonomisk vekst (Christensen et al., 2014) (Heywood, 2013).

Heywood sier at korporatisme åpner for en funksjonell måte å representere individene på gjennom å samle likesinnede i grupper eller organisasjoner som kjemper for samme sak. Organisasjonenes demokratiske system sikrer at gruppens sak blir fremført av deres egen representant i møte med forvaltningen og i utforming og iverksettelse av offentlig politikk.

De Skandinaviske landenes korporatisme kan kalles for en form for liberal korporatisme der et mangfold av organisasjoner deltar i det offentlige forvaltningsarbeidet gjennom råd og utvalg. Den liberale formen har vokst frem gjennom frivillig deltakelse og en kombinasjon av invitasjon fra myndighetene og krav fra medlemmene om å få være med og påvirke (Mangset, 2015) Årsaken til at korporatisme fremdeles er et fremtredende trekk i styringen i Norge og de andre Skandinaviske landene henger ifølge Selle og Wollebæk (2015) sammen med det høye nivået av tillit i befolkningen og måten organisasjonene er bygd opp på. Selle og Wollebæk hevder at organisasjonenes viktigste måte å ivareta tillit på, er i kraft av deres institusjonelle rolle mer enn individenes og gruppens sosiale kapital som bygges gjennom deltakelse i nettverk og felles interesser. Dette betyr at tilliten i og til organisasjonen også påvirker de som selv ikke er medlemmer i organisasjonen, og gir dermed økt tillit til den korporative innsatsen. En ytterligere forsterkning av organisasjonenes rolle i offentligheten ligger i en infrastruktur der lokallag, regionale råd og nasjonale nivåer er sterkt knyttet sammen gjennom institusjonelle bånd. Selle og Wollebæk hevder at den hierarkiske strukturen speiler at organisasjonslivet i Norge har vært utadventt og orientert mot politikk, og har utviklet seg parallelt og i takt med demokratiseringen av det politiske systemet på en helt annen måte enn i andre land, der det som er lokalt, forblir lokalt og det som er av nasjonal interesse holdes på et nasjonalt plan. En kritikk mot korporatisme er at sterke grupper og organisasjoner får delta i tre-partssamarbeidet og har stor påvirkningskraft på utforming og iverksetting av offentlig politikk, mens svakere grupper blir stående på utsiden uten å bli representert. Korporatisme kan derfor utgjøre en trussel for demokratiet når de privilegerte gruppene som deltar på innsiden av systemet får politisk makt, mens andre blir stående utenfor uten mulighet til å påvirke prosessene (Heywood, 2013). En korporativ modell med sterke organisasjoner kan true demokratiske prosesser i åpne valg og

parlamentarisme, og kan også utnyttes av staten ved at staten selv velger hvilke organisasjoner som får samarbeide med forvaltningen og hvilke som ikke får delta.

4.3 Kulturpolitikken i Norge

Kulturutredningen (2013) beskriver hvordan kulturpolitikken i Norge siden 1814 har dreid seg om å bygge landet som en kulturnasjon, en kulturpolitikk som har utspring i en tid der det var en internasjonal norm for hva et land måtte ha av samfunnsinstitusjoner for å bli betraktet som en fullverdig nasjonalstat (Ehn, Frykman & Löfgren, 1993). Det norske kulturlivet var sterkt preget av statsdannelsen i 1814 og måtte på mange måter begynne på nytt og bygge egne tradisjoner og kulturinstitusjoner for å fylle tomrommet etter at den nye nasjonalstaten ble separert fra den danske, som hadde et høyt utviklet kulturliv med sterke kulturinstitusjoner. Nasjonalismen som preget kulturen i begynnelsen av det nittende århundret, balanserte mot en rasjonalistisk opplysningstenkning og bidro til at den norske kulturnasjonalismen fikk en demokratisk oppbygging (Sørensen & Stråth, 1997). Kulturpolitikken var en viktig del av nasjonsbyggingen og bidro til fremvekst av arenaer for deltakelse i offentlig liv, og den nye nasjonens identitetsdannelse bygget i stor grad på folkelige kulturuttrykk som foregikk i bonde- og bygdesamfunnene. Folkeligheten ble i betydelig grad integrert i de profesjonelle kunstneriske uttrykkene og bidro til at skillet mellom høy og lav-kultur ble mindre enn i mange andre land. Slagstad (2015) mener at folkeligheten i kulturuttrykkene gjorde det lettere for folk fra bygde-Norge og fra lavere samfunnslag å delta i kulturlivet og bidro til at Norge som kulturstat aldri fikk noe sterkt skille mellom høy- og lavkultur, folket og eliten i byene og embetsverket. Embetsverket var avhengig av å mobilisere til bred deltakelse i det offentlige kulturlivet for å bygge en sterk kulturnasjon. Slagstad hevder at sett fra opplysningstidens syn, kunne den brede deltakelsen og åpenheten i kulturlivet være et uttrykk for hvordan folkeopplysningsideologien fikk en nordisk sær-tolkning der bønder og fiskere gjennom kunnskap og dannelses ble ansvarlige deltakere i samfunnslivet som var ulikt utviklingen i resten av Europa.

Endringer og moderniseringer i det tradisjonelle bondesamfunnet og utviklingen av et mer klassesdelt industrisamfunn i siste del av 1800-tallet førte med seg en allmenn politisk polarisering av det norske samfunnet som også kom til uttrykk i kulturlivet (NOU 2013: 4, 2013). Motkulturelle folkebevegelser med bredt ideologisk fundament ble sentrale i konfliktene og skilte seg fra de spesialiserte kunst- og kulturforeningene som ble støttet av embetsverket og samfunnseliten. Organisasjonssamfunnet utviklet seg i bredden og organisatorisk ved å knyttes sammen i regionale sammenslutninger og nasjonale forbund og er en organisasjonsmodell som

fortsatt er utbredt i Norge. Avholdsbevegelsen, målbevegelsen, haugianerne og trhanitterbevegelsen mobiliserte bredt i befolkningen, og fikk snart følge av arbeiderbevegelsen og idrettsbevegelsen. De demokratisk oppbygde medlemsbevegelsene ble en bærebjelke i sivilsamfunnet og det norske demokratiet fra 1900-tallet og fremover (Østerud, Engelstad & Selle, 2003).

Folkebevegelsenes kulturpolitiske betydning er knyttet til det sterke innslaget av folkeopplysning som ble organisert ute i de ulike lagene. Medlemmene fikk gjennom et bredt spekter av kulturaktiviteter ta del i alt fra studiesirkler og diskusjonsklubber til amatørteater, korps og idrettsaktiviteter ut ifra en politisk nyttetenkning om at aktivitetene styrket bevegelsens overordnede samfunnspolitiske mål og strategier, og var nødvendig for integrering, rekruttering og mobilisering i den politiske kampen de førte (NOU 2013: 4, 2013).

Etter andre verdenskrigs slutt, ble kultur i større grad ansett som en offentlig velferdsoppgave, og i Kulturbrevet fra 1945 ble det fremsatt tverrpolitiske og tverrkulturelle krav om økt statlig innsats på kulturfeltet. Her ble det tatt til orde for at staten skulle sørge for støtte til kultur- og åndsarbeidere, og gi støtte til folkeopplysningsvirksomhet og det fremvoksende fritidskulturlivet. Samtidig var myndighetene bekymret for at den økte fritida bare ble til lediggang (særlig for ungdommer) som førte til problemer for den enkelte og for samfunnet (Seland & Andersen, 2020). Manglende deltakelse i fritidsaktiviteter ble av datidens politikere ansett som et hinder for inkludering i samfunnslivet og symptomatisk for dette synet er omtalen av fritid som «fritidsproblemet» i de politiske partienes fellesprogram i 1945. Konsekvensen var at en statlig komité foreslo at det ble opprettet offentlige fritidstilbud for ungdom som ikke deltok i det tradisjonelle organisasjonslivet, og de første kommunale fritidsklubbene åpnet dørene tidlig på 1950-tallet (Fauske, Vestby & Carlsson, 2009).

Å sikre produksjon og distribusjon av kunst og kultur som en del av velferdstilbudet var et overordnet perspektiv i Kulturbrevet og la grunnstenene for en systematisk kulturpolitikk i en tid der store samfunnsendringer og velstandsutviklingen ga folk mere fritid som myndighetene ønsket skulle fylles med meningsfylt innhold. I etterkrigstiden utvikler det seg to hovedretninger i den norske kulturpolitikken der den ene handler om «høykultur» og den andre dreier seg om de sosiale, miljømessige og lokale aspektene ved kulturen (Mangset, 2015). Utviklingen er i tråd med tidens kulturpolitiske strategier som var demokratisering av kulturen og kulturelt demokrati (NOU 2013: 4, 2013).

4.3.1 Kulturbegrepet

Den romantiske bevegelsen i europeisk og særlig tysk åndsliv på slutten av 1800-tallet definerte kulturbegrepet som sivilisasjon, som levemåte og som kunst. Begrepet var opprinnelig knyttet til opplysningstidens oppfatning av modernisering og fremskritt og betonte åndelig og intellektuell utvikling i motsetning til sivilisasjonsbegrepet, som vektla teknologisk, politisk og økonomisk utvikling (Williams, 1976).

En annen betydning av kulturbegrepet, som ofte betegnes som antropologisk eller samfunnsvitenskapelig, er kultur som levemåte. I stedet for å se kultur som en åndelig utviklingsprosess, betraktes kultur som ulike levemåter med stabile adferdstrekk som utvikler seg i samsvar med folkets tekniske, sosiale og moralske standarder (Vestheim, 1995). Det utvidete kulturbegrepet er, til forskjell fra det samfunnsvitenskapelige, et politisk orientert verdibegrep som beskriver uttrykksformer, kunstnerisk praksis og institusjoner som de offentlige myndighetene ønsker å fremme og støtte gjennom politikken som føres. På 1970-tallet var det utvidete kulturbegrepet grunnlaget for pragmatiske politiske valg i det fremdeles nye forvaltningsfeltet kulturpolitikk. På samme tid ble begrepet «egenaktivitet» knyttet til kulturbegrepet, oppfatningen var at det var viktigere at man gjorde *noe* enn *hva* man gjorde (Dahl & Helseth, 2006).

En tredje måte å forstå kulturbegrepet på har også utspring i romantikken, og er tanken om kunstens egenverdi der kulturen kun tjener seg selv og kunstneren som skaper den. I dette perspektivet er kunsten et uttrykk for den skapende evnene til kunstneren, fremfor tidligere tiders forståelse av kunst som gjengivelser av gudebestemte mønstre i naturen (NOU 2013: 4, 2013).

Solhjell (2005) hevder at det utvidete kulturbegrepet fra 1970-tallet refererer til at kulturområder som idrett, ungdomsarbeid og amatørvirksomhet blir etablert under samme forvaltningsområde og samme politikkområde som de tradisjonelle kunstarter og kulturvern. Vestheim (1995) utvider begrepet og sier at nesten alle former for menneskelig aktivitet er inkludert i det utvidete, samfunnsvitenskapelige kulturbegrepet. Kulturpolitikken dreide i dette tiåret fra statlig distribusjonspolitik til vektlegging av uttrykk og kunstnerisk virksomhet som ulike grupper i befolkningen selv fant meningsfull. Den sentrale høykulturens samfunnsmessige betydning ble tonet ned for å gi rom for lokal egenaktivitet, det utvidete kulturbegrepet ekspanderte til å romme et bredt spekter av amatørkulturell (fritidskulturell) aktivitet, idrett og ungdomsarbeid (Mangset, 2015).

4.3.2 Korporatisme og kulturpolitikk

Den korporative tradisjonen i Norge omfatter også kulturpolitikken der kulturpolitisk myndighet er delegert til interesseorganisasjoner. Sammenlignet med andre sektorer, er kulturområdet forvaltningsmessig lite og økonomisk svakt, og trenger derfor sterke representanter og interesseorganisasjoner for å tale kunstens og kulturens sak (Mangset, 2015). Mangset peker på at kultursektoren har mange ytringssterke og taleføre representanter med høy symbolsk makt og prestisje som på mange måter kompenserer for den svake formelle makten. Videre hevder Mangset at den symbolske kapitalen er en viktig ressurs for organisasjonene i møtet med offentlig forvaltning, men også at korporatisme utgjør en særskilt utfordring i kunstpolitikken fordi det er en grunnleggende motsetning mellom kunstens selvstendighet på den ene side og interesseorganisasjonenes kamp for velferdsordninger og demokrati på den andre siden.

4.3.3 Betydningen av å delta

Som vist over har deltakelse i folkebevegelser og organisasjonsliv vært en viktig del av norsk sivilsamfunn de sist ca. 150 år. Synet på hvorfor det er viktig å delta i kulturlivet og i organiserte aktiviteter har endret seg fra 1800-tallets formål om opplysning og dannelse (Sørensen & Stråth, 1997), til 1900-tallets vektlegging av politisk kamp og samfunnsbyggende innhold (Østerud et al., 2003) og etterkrigstidens mål om at deltakelse i fritidsaktiviteter skulle forhindre destruktiv lediggang og ha en kriminalitetsforebyggende effekt (Fauske et al., 2009). På 1960 og -70 tallet hadde kommunale fritidsklubber også en klart sosialfaglig og rusforebyggende formål (Seland & Andersen, 2020).

På 2000 tallet er deltakelse i organisasjonsliv og organiserte kultur- og fritidsaktiviteter fremdeles et viktig mål for organisasjonene, politikere og myndigheter. Fritidserklæringen fra 2016 slår fast at alle barn i Norge skal ha mulighet til å delta i faste organiserte fritidsaktiviteter. Fritidserklæringen bygger på FNs menneskerettighetskonvensjon artikkel 31, som slår fast at barn har rette til hvile og fritid og til å delta i lek og fritidsaktiviteter som passer for barnets alder og til fritt å delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet (FN, 1989). I Stortingsmelding 18 2021, knyttes barn og unges deltakelse i kulturlivet til ytringer som myndighetene har ansvar for å tilrettelegge for, som nedfelt i grunnlovens § 100. Videre fremhever stortingsmeldingen at kultur er mer enn rent tidsfordriv – det er også livskvalitet, menneskelig vekst, dannelse og utdanning. Kulturen muliggjør deltakelse, inkludering og ytring som alle er grunnleggende demokratiske verdier (s.9).

I takt med at ungdomsrollen har endret seg fra å være en fase på vei til voksenlivet til å være en selvstendig sosial gruppe med rettigheter og plikter, er også synet på deltakelse i fritidsaktiviteter og demokratiske prosesser vært i kontinuerlig endring. Nye generasjoner former sin ungdomsrolle i tett samspill med samfunnsmessige betingelser i deres oppvekst, og Ødegård og Fladmoe (2017) hevder at fokus på økt medbestemmelse og innflytelse har styrket unges posisjon som meningsbærende aktører og dermed også styrket deres makt gjennom stemmeseddelen og deltakelse i organisasjonslivet.

På individnivå kan deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter være en viktig arena for sosialisering og mestring, fellesskap og identitet som også gir ferdigheter, nettverk og erfaringer som er viktige senere i livet (S. E. Jacobsen, Andersen, Nordø, Sletten & Arnesen, 2021). På samfunnsnivå kan deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter, fritidsklubber og andre organisasjoner være et viktig bidrag til ungdoms politiske engasjement, ytringskultur og deltakelse i demokratiske prosesser (Ødegård & Fladmoe, 2017).

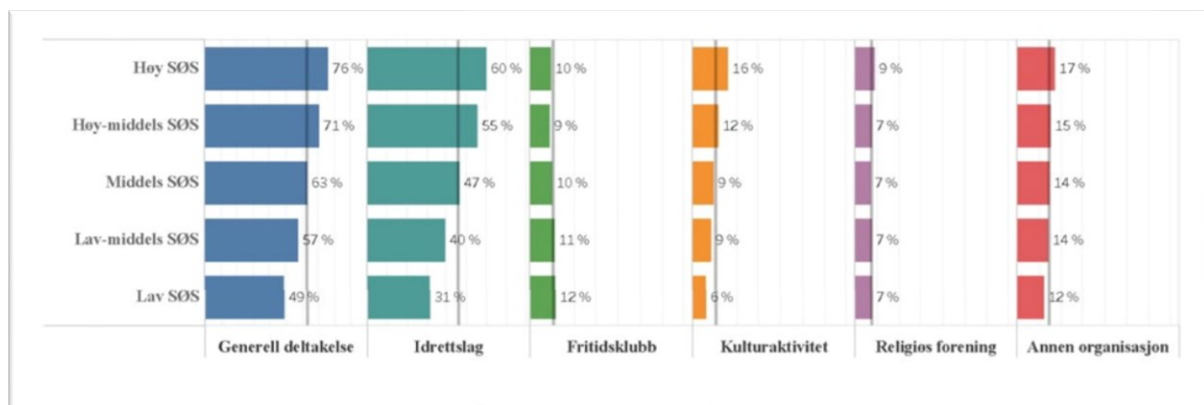
I litteraturen som omhandler sosial kapital er det i hovedsak enighet om at deltakelse i organisasjoner øker den sosiale kapitalen både på mikro, meso- og makronivå (Bourdieu & Wacquant, 1992; Putnam, 1994). Selle og Wollebæk (2015) hevder imidlertid at det er svak empirisk støtte i påstander om at deltakelse i organisasjoner øker den sosial kapitalen og bygger tillit på individnivå. Derimot finner de at den samlede innsatsen i organisasjonene på gruppenivå gir et sterkt organisasjonsliv som bidrar til høy tillit til organisasjonene.

Deltakelsen i organisasjoner er høy i Norge. I 2020 oppgir 66 % av befolkningen over 16 år at de har vært aktive som frivillige i en organisasjon, og 74 % sier at de er medlemmer i en organisasjon (Frivillighet Norge, 2021). Tall fra Ungdata viser at 90 % av barn og unge har vært med i en eller annen form for organisert aktivitet etter at de fylte 10 år. Deltakelse synker i takt med alder, og tallen for elever i videregående viser en halvering i aktive deltakere i forhold til ungdomstrinnet (Bakken, 2020).

4.3.4 Sosioøkonomisk bakgrunn

Som Ungdata viser, har altså majoriteten av norske barn og unge deltatt i organiserte fritidsaktiviteter i en tidlig fase av barndommen. Men det er ikke slik at deltakelse er jevnt fordelt på aktiviteter og grupper. Tidligere forskning har vist at sosioøkonomiske bakgrunn spiller en stor rolle for hvilke aktiviteter barn og ungdom deltar i (Ødegård & Fladmoe, 2017) og det er foreldrenes økonomiske bakgrunn som har størst påvirkning på barnas deltakelse i organiserte idrettsaktiviteter (S. E. Jacobsen et al., 2021). Ulikhet i deltakelse kan også sees når

det gjelder deltakelse i kulturaktiviteter, men i langt mindre grad, mens deltakelse i religiøse foreninger og fritidsklubber har minst forskjell. Dataene for fritidsklubbene viser at det er litt flere ungdommer med lavere sosioøkonomiske ressurser som bruker tilbudene, enn de som har høy sosioøkonomisk bakgrunn (figur 1).

Figur 1 Andelen som deltar regelmessig i organiserte fritidsaktiviteter etter sosioøkonomiske kvintiler. Vertikal linje viser landsgjennomsnitt. Prosent. Kilde: (S. E. Jacobsen et al., 2021)

Ødegård og Fladmoe (2017) har også undersøkt sammenhengen mellom familieforhold, økonomi, bosted og etnisk bakgrunn, og ungdoms deltakelse i fritidsaktiviteter og deres politiske engasjement. De fant at primærsosialisering, som her omfatter foreldrenes deltakelse i organisasjoner og om det diskuteres politikk og samfunnsspørsmål i hjemmet, påvirker barnas deltakelse mer enn økonomi, etnisitet og geografisk bakgrunn. Særlig er målet om foreldrenes deltakelse i frivillige organisasjoner utslagsgivende for barnas deltakelse, og tallene viser at 98% av barn og unge som er og har vært med i organiserte aktiviteter har foreldre som er aktive i organisasjoner. Denne tendensen vises tydeligst når det gjelder idrettsaktiviteter, og i noe mindre grad i samfunnsrettede organisasjoner. Ødegård og Fladmoe trekker ut ifra dette konklusjonen at det er større sannsynlighet for at barna blir med i organiserte fritidsaktiviteter hvis foreldrene også er aktive.

4.3.5 Sosial og kulturell kapital

Påstander om at nordmenn er naive dukker opp i mange sammenhenger, og henges gjerne på beskrivelser av de blåøyde og blondes møte med andre og fremmede kulturer. Mang en gang har media rapportert om norske turister på reise som i møte med andre kulturer og holdninger lures trill rundt og fravristes det de bærer med seg av verdier og kontanter.

Aftenpostens reportasje om European Social Survey (Sødal, 2009) beskriver nordmenn som de mest naive i hele Europa og viser til at kun 10 % av oss er skeptiske til andre og sier at de ikke stoler på dem. I artikkelen nyanserer professor Anders Todal Jensen avisens bastante overskrift og sier at det høye nivået av tillit skyldes at Norge er et homogent samfunn med små forskjeller, og trekker frem at samfunnsstrukturen med velfungerende institusjoner og likhet for loven gjør at folk i stor grad føler seg likebehandlet. Todal Jensen sier videre at nordmenn lærer mye om samhandling og respekt for andre gjennom deltakelse i organisasjoner, og dette gir erfaringer som skaper tillit.

Den høye graden av tillit bidrar til å smøre samfunnsmaskineriet, og sammen med nettverk er tillit grunnlaget for det som kalles sosial kapital (Segaard & Wollebæk, 2011). Sosial kapital finnes på individnivå (mikronivå), i grupper (mesonivå) og på samfunnsnivå (makronivå) og kjennetegnes av tillit, felles verdier og normer, stabile og gjensidige sosial forbindelser og nettverk og engasjement for og deltakelse i aktiviteter på fellesskapet beste (Hvinden, 2005). På alle nivå kan sosial kapital utgjøre en ressurs som ivaretar måloppnåelse og fremmer felles verdier, men denne ressursen må ivaretas, bygges og fornyes gjennom stadig innsats og aktivitet. Hvinden (2005) peker på at begrepet sosial kapital kan være tosidig, og omfatter i tillegg til ressurs-perspektivet også at sosial kapital er følgene av visse samfunnstrekk sett fra en bestemt synsvinkel. Segaard og Wollebæk mener at sosial kapital har mange positive virkninger på samfunnet, blant annet ved å minske behovet for kontrollmekanismer, formalisering og transaksjonskostnader og dermed tilrettelegge for økonomisk vekst. Videre vil sosial kapital motvirke korrupsjon og trusler mot demokratiske prosesser, livskvalitet og trygghet i samfunnet. Segaard og Wollebæk støtter Hvindens syn om at det ikke kan settes likhetstegn mellom sosial kapital og demokrati, men at sosial kapital er en ressurs for å oppnå sosial integrasjon og det gode samfunn på både individ og fellesskapsnivå.

Pierre Bourdieu definerer sosial kapital som en av flere former for kapital – økonomisk, kulturell, sosial og symbolsk, og som en ressurs forvaltet av individer og familier (Bourdieu & Wacquant, 1992). Videre mener han at individenes sosiale posisjon bestemmes av summen av kapitalene og evnen til å lage strategier for å utnytte disse. Alle formene for kapital er avhengig av hverandre, og sosial kapital er summen av ressurser som individer og grupper har samlet gjennom nettverk og institusjonaliserte forbindelser og er resultat av akkumulert arbeid og innsats.

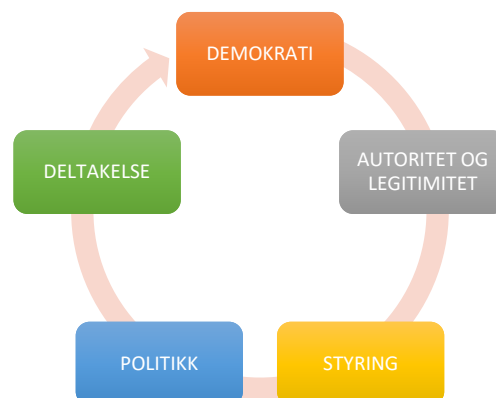
I motsetning til Bourdieus syn på sosial kapital som individbasert og instrumentelt, beskriver Coleman (1988) sosial kapital som egenskaper ved kollektiver og ressurser for å løse kollektive dilemmaer. Putnam (1994) definerer sosial kapital som tillit, normer og nettverk som kan forbedre samfunnets effektivitet ved å lette samordnet handling. Putnam mener at sosial kapital fungerer både som *broer* mellom sosiale nettverk og grupper, og som *bånd* innenfor tettere sosiale grupper og nettverk (Hvinden, 2005).

Sosial kapital kan i en demokratisk prosess også sees som en ressurs og ikke et utfall av demokratiet. Segaard og Wollebæk (2011) mener at den aggregerte sosiale kapitalen styrker individuell medvirkning i samfunnets demokratiske prosesser ved at det eksisterer en forventning om at også andre aktører og beslutningstakere deltar på vegne av fellesskapet og ikke bare seg selv.

En kostnad eller konsekvens av høy tillit er en forhøyet sårbarhet for å bli utnyttet, og kan gjøre at individer og grupper fremstår som naive, slik Aftenposten uttrykte funnene om tillit i samfunnet (Sødal, 2009). Høy sosial kapital i kombinasjon med mobilisering kan også ha destabiliserende effekter i samfunn med svake politiske institusjoner og dermed undergrave demokratiet (Segaard & Wollebæk, 2011).

4.4 Oppsummering og refleksjon over den teoretiske overbygningen

Illustrasjonen (figur 3) viser hvordan teoriene jeg har valgt for å belyse problemstillingen i avhandlingen interagerer i en sammenhengende kjede og utgjør en logisk sammenheng.

Figur 2 Sammenhengen mellom de teoretiske delene og problemstillingen

I mitt syn kan de ulike teori-delene brukes til å analysere problemstillingen og forskningsspørsmålene både på individ-, gruppe og organisasjonsnivå, og samlet gir det anledning til å studere fenomenet *deltakelse i demokratiske prosesser* i en helhetlig kontekst.

Delene i den teoretiske overbygningen gir meg følgende enkle refleksjon: Demokrati fordrer deltagelse fra folket, og folket må ha tillit til at det demokratiske systemet fungerer på den måten de forventer og er forespeilet gjennom valg av representanter. Politiske systemer og styringsstrukturer fordrer at deltakerne har legitimitet og autoritet, og at folket har tillitt til at de som er valgt styrer politikken for å forvalte fellesskapet ressurser på best mulig måte.

Deltakelse i organisasjoner fremmer demokratiske verdier som ytringsmangfold og kritisk tenkning som gjennom den korporative kanalen bidrar til utforming og iverksettelse av praktisk politikk. Deltakelse i organisasjoner kan gi individer legitimitet og autoritet til å representere en gruppe eller interessefellesskap i politikk og styringssystemer. Ut ifra disse refleksjonene mener jeg derfor at teorifundamentet jeg har valgt gir en god og relevant ramme for problemstillingen.

5 Metode

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for de metodiske valgene jeg har tatt for avhandlingen. Metodiske valg er viktig for å sikre en strukturert og metodisk tilnærming til problemstillingen og forskningsspørsmålene, og er nødvendig for å forstå og vurdere hvordan forskeren skal gå frem for å undersøke objektet eller fenomenet som skal studeres (Ringdal, 2013). Her vil jeg først gjøre rede for mitt valg av utvalg og den praktiske gjennomføringen av undersøkelsen, deretter vil jeg presentere den vitenskapsteoretiske tilnærmingen jeg har valgt for den empiriske analysen. Jeg har her, som i presentasjonen av det teoretiske grunnlaget for avhandlingen, valgt å gjøre en kort gjennomgang av sentrale vitenskapsteorier for å sette mine valg inn i en historisk kontekst.

5.1 Utvalg og respondenter

Ungdommens Bystyre i Trondheim er en klart avgrenset enhet i samme alderssegment som problemstillingen er formulert rundt, og er allerede en etablert del av det politiske systemet i kommunen. Jeg synes det er interessant å undersøke om gruppen jeg har valgt å studere er representative for hvor opptatt norske ungdommer er av demokrati og fellesskap. I Ungdata kan jeg hente ut tall for ungdomspopulasjonen på nasjonalt og lokalt nivå, og jeg ønsker å bygge egen empiri for å undersøke om det er samsvar eller avvik mellom denne gruppen som deler visse karakteristika, og gjennomsnittet av norske ungdommer.

Gruppen er valgt fordi de er middels heterogen gruppe (populasjon) der utvalgskriteriet er å være medlem i Ungdommens Bystyre. Ringdal (2013) beskriver sannsynlighetsutvelging som en metode for å finne et gjennomsnitt i en populasjon som kan benyttes til å gjøre en statistisk generalisering (s.201). I mitt utvalg har jeg tilgang til en hel populasjon og gjennomsnittet kan derfor generaliseres til å gjelde denne gruppen. Det betyr ikke at funnene kan generaliseres til å gjelde hele ungdomsbefolkningen, for selv om gruppen består av deltakere fra alle ungdoms- og videregående skoler i byen, er det grunn til å tro at de ikke representerer gjennomsnittet av ungdom, hverken i byen eller i landet. Det er en kjent påstand blant ungdom og de som jobber med ungdom, at de som sitter i Ungdommens Bystyre ikke er som andre ungdommer og det leder meg til det Ringdal kaller utvalg fra sjeldne populasjoner som kan benyttes når det er en

spesiell populasjon med egne særtrekk man ønsker å undersøke for å sammenligne med generaliserte data fra gjennomsnittet av populasjonen.

Jeg jobber selv i Trondheim kommune og har oppgaver som berører ungdommer, og det var derfor enkelt for meg å komme i kontakt med sekretariatet og få lov til å møte gruppen fysisk for å gjennomføre undersøkelsen min.

5.2 Utvalgets størrelse

I en kvantitativ undersøkelse der målet er å generalisere må utvalget være stort nok til å gi troverdig og representative anslag for en tilsvarende stor gruppe i populasjon (Ringdal, 2013). Store undersøkelser, som European Social Survey (ESS) benytter utvalg på ca. 3000, mens Statistisk Sentralbyrå (SSB) i Norge har enkelte undersøkelser med inntil 18000 respondenter. Med så store utvalg kan forskerne ved å benytte gjennomsnitt eller prosentberegninger generalisere funnene til å gjelde hele populasjonen (Ringdal, 2013). Jacobsen (2005) peker på at feilmarginer er proporsjonalt med størrelsen på utvalget, og at færre enn 100 respondenter i en kvantitativ undersøkelse vil gi så store feilmarginer at en analyse med formål om generalisering vil være uhensiktsmessig. Mitt utvalg teller 28 individer og vil hverken være egnet til en kvantitativ analyse med formål om å generalisere eller være representativt for hele ungdomspopulasjonen. Siden jeg har 100% svar fra utvalget, kan jeg likevel generalisere dataene for akkurat denne gruppen, men ikke uten videre overføre funnene til å gjelde andre utenfor gruppen. En kvalitativ undersøkelse baserer seg ofte på et forskningsdesign der datainnsamling foregår gjennom intervjuer, enten direkte og ansikt til ansikt, eller via digitale medier. Dokumentanalyser er også hyppig benyttet i kvalitative analyser og vil som regel bestå av sekundærdata, altså data som forskeren ikke selv har samlet inn for dette spesielle formålet. Sekundærdata kan være offentlig tilgjengelige datasett, fra anerkjente institusjoner som Statistisk Sentralbyrå (SSB), eller fra andre nedtegnelser om situasjoner og hendelser fra første eller andrehåndskilder (D. I. Jacobsen, 2005). Jeg har valgt en metodisk tilnærming for avhandlingen som kombinerer elementer fra både kvalitative og kvantitative undersøkelsesopplegg i forskningsdesignet. Forskningsdesignet inneholder en spørreundersøkelse som jeg vil analysere mot forskningsspørsmålene, og deretter måle opp mot data fra Ungdata, som er et offentlig tilgjengelig datasett.

5.3 Feilkilder

I kvantitative undersøkelser er det forventet at det forekommer feilkilder knyttet til utvalget, og disse kan beregnes og tas hensyn til. Undersøkelsen jeg har gjennomført som grunnlag for

avhandlingen har et lite utvalg og vil ikke kunne brukes som statistiske fakta for hele ungdomsbefolkningen. Hensikten med undersøkelsen er å benytte dataene i en kombinasjon med kvalitative metoder. Utvalgets størrelse og en svarprosent på 100 utelukker en rekke kjente feilkilder, og selv om jeg har en oppfatning av at spørsmålene er presist stilt, og at jeg kjenner hovedtrekkene som karakteriserer gruppen, må jeg likevel ta høyde for feil som skyldes hvordan respondentene har tolket spørsmålene og svaralternativene ut ifra sin egen kontekst. Dette vil være en faktor når det kommer til å tolke svarene fra datainnsamlingen.

5.4 Tidsaspektet

Kvantitative undersøkelser gjennomføres ofte med en viss avstand i tid og sted mellom forskeren og respondentene i utvalget. Tid er en faktor som kan by på en rekke målefeil og problemer med svarprosent og usikkerhet rundt om de innsamlede svarene er til å stole på, altså deres reliabilitet. Hvis selve undersøkelsen foretas lenge etter at hendelsen som skal granskes skjedde, kan respondentenes hukommelse spille inn på svarene. Likeledes kan en undersøkelse av bestemte holdninger eller adferd gi ulike svar i ulike tidsepoker eller samfunn (Ringdal, 2013). Undersøkelser som måler samfunnsutvikling og trender baserer seg på å måle de samme variablene i en longitudinell tidsserie, mens en tverrsnittsundersøkelse som skal finne ut hva som har skjedd i en gitt situasjon eller på et gitt tidspunkt vil være knyttet til konteksten når den ble gjennomført. Undersøkelsen som jeg har gjennomført er en tverrsnittsundersøkelse gjort på et bestemt tidspunkt, mens Ungdata er består av gjentatte tverrsnittsundersøkelser som gir et bilde av trender, utvikling og endring i hvordan ungdomsbefolkningen har det.

5.5 Praktisk gjennomføring

I en tid med digitale møter og kommunikasjon via skjerm, var jeg så heldig å få gjennomføre undersøkelsen min i et fysisk møte der alle representantene for Ungdommens Bystyre var til stede. Undersøkelsen ble gjennomført mandag 25.1.2021, på det som var et konstitueringsmøte der nye medlemmer møtte for første gang. Innledningsvis fikk ungdommene en kort muntlig orientering om hvorfor jeg ønsket å bruke dem som forskningsobjekt, hva undersøkelsen gikk ut på og hvordan jeg hadde tenkt å gjennomføre den. Det ble også informert om tilknytningen til Ungdata, som alle sannsynligvis hadde besvart ett eller fire år tidligere. Hodenikking og smil fra ungdommene bekreftet at de husket å ha vært med på Ungdata-undersøkelsen. Ungdommene fikk utlevert et spørreskjema på papir og jeg hadde full kontroll over at alle fikk et skjema hver, og kunne påse at alle leverte inn ferdig utfylte skjema. Det tok ca. 10 minutter for alle å besvare skjemaene. Siden jeg var til stede mens ungdommene fylte ut spørreskjemaet,

kunne jeg også svare på spørsmål og forklare begreper knyttet til undersøkelsen og svaralternativene. Det hele var gjennomført i løpet av en halv time, og de 28 svarene ga en svarprosent på 100%. Svarene ble deretter systematisert og kodet, før de ble overført til Excel-regneark for å bearbeides og analyseres.

5.6 Vitenskapsteoretisk grunnlag

Forskning og vitenskap kan defineres som systematiske studier av fysiske eller sosial fenomener (Ringdal, 2013) og vitenskapsteori er en måte å reflektere over hva det vil si å holde på med vitenskap (Fuglsang, Bitsch Olsen, Rasborg & Elling, 2013). Spørsmålet om hva vitenskap og forskning er, og hvordan vi kan vite hva som er sant har opptatt menneskene siden Platon og Aristoteles' tid. I Europa preget kirkens og Aristoteles' verdensanskuelse synet på kunnskap og vitenskapsfilosofi opp til renessansen. Kirkens vitenskapssyn bygget på gudegitte teorier og «vedtatte sannheter» og forskningen dreide seg om å finne bevis på disse teoriene eller sannhetene. Galileo Galilei var den første til å utfordre kirkens vitenskapssyn da han beskrev sine observasjoner av himmellegemene på begynnelsen av 1600-tallet. Galileo hevdet at systematiske observasjoner av virkeligheten kunne gi de *sanne* svarene, uten å involvere Gud og kirkens doktriner om verdens beskaffenhet. Vitenskapsmenn som Johannes Kepler, Isaac Newton og Francis Bacon bygget videre på Galileos banebrytende arbeid gjennom århundret som fulgte og la grunnlaget til moderne vitenskapsfilosofi. Deres arbeider baserte seg på nitide og nøyaktig dokumenterte observasjoner av virkeligheten som kunne avledes til generaliserte teorier og avdekket lovmessigheter i naturen. Kunnskapen ble slik bygget nedenfra og ny kunnskap ble utviklet etter induksjonsprinsippet. Bacon på mente at det var umulig å lære noe nytt av de tidligere deduktive vitenskapene der man startet med generelle sannheter og søkte etter beviser som bekreftet denne og hevdet at slike metoder ville føre forskning i ring uten å gi økt innsikt og kunnskap, og hevdet at ekte sannhet måtte bygge på sanseobservasjoner og praktiske erfaringer, ikke gudegitte sannheter og teorier spunnet av fornuftsbaserte tenkere (Moses & Knutsen, 2019).

5.6.1 Objektivisme

Vitenskap og forskning gjøres på to typer data; kvalitative og kvantitative, som igjen kan betraktes ut fra to ulike «hard-data» tilnærminger, som også kalles vitenskapsfilosofiens objektivistiske retninger – positivisme og kritisk rasjonalisme. Objektivisme baseres på subjekt-objekt spilt, som betinger at det finnes en virkelig verden uavhengig av vår (menneskenes) eksistens. Innenfor vitenskapsfilosofien finnes det også retninger med en annen grunnholdning til vitenskapsfilosofien, og som mener at det ikke går an å splitte objekt og subjekt. Her befinner

interpretativistene seg; de forståelsesbaserte vitenskapsfilosofiske tilnærmingene med hovedretningene hermeneutikk, fenomenologi og sosial-konstruktivisme (Fuglsang et al., 2013).

Det skal også sies at begrepene som brukes i den samfunnsvitenskapelige vitenskapsfilosofien kan oppfattes som noe forvirrende for en masterstudent som har lest litteratur på flere språk, i tillegg til at forelesere og veiledere bruker ulike benevnelser på de samme retningene. Jeg har en mistanke om at *positivisme* ofte benyttes feil – og forveksles gjerne med objektivisme. Likeledes oppfatter jeg at bruken av begrepet *konstruktivisme* ofte brukes som overbygning for alle retningene innenfor forståelsesbaserte og fortolkende - interpretative – tilnærminger til vitenskapsfilosofien.

5.6.2 Interpretasjonisme

Den grunnleggende forskjellen på objektivismen og de forståelsesbaserte retningene er interpretativistenes anerkjennelsen av menneskene som tenkende vesener med egen vilje og en evne til refleksjon som vil være avgjørende for hvordan vi betrakter verden (Moses & Knutsen, 2019). Sannhet, og forståelsen av sannheten, vil derfor være ulik avhengig av vår tolkning og våre perspektiver. Det vil si å se verden som den er, eller å se den som vi oppfatter eller tror den er. Positivistene vil prøve å avdekke den ene (generaliserte) sannheten som forklarer den sanne (generelle) virkeligheten ved å veksle mellom induktive og deduktive metoder, den kritiske rasjonalisten vil lete etter ting som utfordrer teoriene, mens interpretativisten vil omfavne det spesielle og bruke kunnskapen sin til å utvide våre moralske sympatier og politiske forståelse. For interpretativisten ligger sannheten i observatørens øyne og virkeligheten blir dermed konstruert i sosiale sammenhenger og interaksjoner mellom mennesker. Som epistemologi handler de forståelsesbaserte og fortolkende vitenskapene om at vår oppfatning av verden er viktigere enn den i virkeligheten er (og som positivistene har avdekket) (Ringdal, 2013).

Wienerkretsen på 1920-tallet er opphavet til den logiske positivismen som vi kjenner i dag, og de mente at den rette måten å finne svarene på er å benytte en veksling mellom deduktive og induktive metoder. 1900-tallets vitenskapsfilosofer som Wiener-kretsen, Arne Næss og Bertrand Russell bygde på et idegrunnlag fra August Comte som mente at vitenskapen ikke skal bry seg om skjulte årsaker for hvordan fenomenene åpenbarer seg i den virkelige verden (Fuglsang et al., 2013) og klargjorde forskjellen mellom fakta og verdier i vitenskapen, empirisk kunnskap og normativ kunnskap (Ringdal, 2013).

I den samme perioden, fra 1930-tallet, var den tyske vitenskapsfilosofen Karl Popper den fremste representanten for kritisk rasjonalisme, som er den andre hovedtilnærmingen til vitenskapsfilosofien når det handler om kvantitative «harde» data. Popper var kritisk til positivismen og Wiener-kretsens vekslning mellom induksjon og deduksjon i forskning og vitenskap, han mislikte induksjon og baserte hele sin vitenskapsfilosofiske produksjon på deduksjon. Popper argumenterte med at sannheten ikke kan baseres kun på observerte fakta uten å knytte dette til en eller annen teori. Videre mente han at det ikke er mulig å basere fremtidens kunnskap på fortidens observasjoner, og at sannheten ikke skal verifiseres, men heller falsifiseres (Moses & Knutsen; Ringdal). Dette betyr at i stedet for å lete etter beviser på sannheten, skal man lete etter ting som kan utfordre eller falsifisere teoriene som utledes av observasjonene. Popper hevdet at vitenskap ikke handler om å finne den ene sannheten eller virkeligheten, men at generaliserbare fakta (naturens lover) og betingede omstendigheter gir premisset for hvordan et forklarende utsagn kan utledes (Moses & Knutsen, 2019).

Den norske vitenskapsfilosofen Hans Skjervheim kritiserte positivismens objektiverende perspektiv i samfunnsvitenskapene og hevdet at det er vanskelig for forskeren å bare være tilskuer til de menneskelige fakta, uten å forholde seg til platonske fornuftsbaserte løsninger basert på diskusjon av, og innsikt i de menneskelige oppfatningene. Skjervheim hevdet at det positivistiske vitenskapsbegrepet er det som er igjen når alt det som ekstensielt sett er viktig er skåret bort (Skjervheim, 1957, 1974).

I valget mellom en objektivistisk eller interpretativ tilnærming til forskningen må jeg spørre meg om målet er å finne *fakta* som *forklarer* temaet og forskningsspørsmålene, eller om undersøkelsen skal avdekke *hvordan* fenomenet egentlig er. Med en kritisk rasjonell tilnærming kan jeg møte verden med en enkel hypotese, altså en tanke om at noe trenger en forklaring. Hvor hypotesen eller teorien kommer fra, kan gjerne diskuteres, men er ikke alltid viktig, mente Popper (1981). Dette leder til det grunnleggende spørsmålet: hva er det som gjør at en ting er slik den er?

I objektivistisk vitenskapstradisjon forklares forholdet mellom årsak og virkning med at X fører til Y ($X \rightarrow Y$). Popper på sin side forklarte forholdet mellom årsak og virkning med en enkel ligning der $Y = X$. Siden virkeligheten er mangfoldig, mente han at det ville være flere mulige uavhengige variabler (X) som påvirker den avhengige variabelen Y. Ligningen kan da se slik ut: $Y = X_1 + X_2 + X_3 + X_4$ osv.

Hvis jeg i stedet velger en forståelsesbasert tilnærming, kan spørsmålet om hva som fører til det andre, og hva som er sannhet og virkelighet håndteres på en annen måte. Interpretasjonismen legger til grunn en fortolkende (interpretativ) tradisjon i analyser og forklaringsformer, og omfatter hovedretningene fenomenologi, hermeneutikk og sosialkonstruktivisme.

5.6.3 Fenomenologi, sosialkonstruktivisme og hermeneutikk

Fenomenologiens epistemologi, ontologi og sosialfilosofi er preget av en søken etter å forstå mening i verdens konkrete virkelighet, og å forstå hvilke meningsstrukturer og betydningsformer som danner den sosiale verden som er intersubjektivt konstituert og kommunisert (Rendtorff, 2013). Fenomenologien bygger på Edmund Husserls arbeider i begynnelsen av 1900-tallet og hans kjente kamprop: til saken! Husserl mente at bevisstheten erfarer verden i en kroppslig sammenheng og at bevisstheten er rettet mot det den erfarer, og at bevisstheten derfor har en intensjonalitet, altså en vilje til å søke en retning (Husserl, 1975). Et annet syn på fenomenologisk tenkning er Jean Paul Sartres som hevder at fenomenologisk tenkning skal fange livet og den levende og umiddelbare skapelse av mening som kontinuerlig skjer i menneskets sosiale og individuelle erfaringsverden.

Sosialkonstruktivismen bygger på at alt vi opplever er sosialt konstruert og alltid en fortolket versjon av virkeligheten (Fuglsang et al., 2013). Sentralt i dette begrepet er at virkeligheten forandrer seg, og at samfunnsmessige fenomener derfor ikke er uforanderlige, men konstrueres i historiske og sosiale prosesser og kontekster. Ifølge Collin (2003) er det *erkjennelsen* av den fysiske eller samfunnsmessige virkeligheten som skaper den (virkeligheten). Det å erkjenne eller skaffe seg kunnskap om noe, innebærer ifølge Rasborg (2013) at det finnes et eller flere subjekter som *erkjenner*, og et objekt som *erkjennes*. Rasborg hevder videre at det er nødvendig å ha et språk som formulerer begrepene for erkjennelse, slik at erkjennelsen gjennom språkets begrep kan hjelpe oss til å forstå relasjonen mellom tenkning og virkelighet, eller mellom subjekt og objekt. I en sosialkonstruktivistisk metode vil definisjonen av innholdet i begrepene formes av forskernes individuelle sosiale og historiske forståelse.

Ordet hermeneutikk betyr fortolkning og stammer fra sendebudet Hermes, som hjalp folket med å tolke de kryptiske budskapene til gudene i det gamle Hellas. I moderne vitenskap gir hermeneutikken en mulighet til å forstå, fortolke og bruke studiet av få tilfeller og utvide kunnskapen til å gjelde mange. Hermeneutikken skiller seg fra positivismen ved at det som studeres er en subjektiv fortolkning av den sosiale virkeligheten og ikke er fakta som kan

generaliseres, eller på noen måte testes eller falisfiseres. I en hermeneutisk analyse vil forskeren derfor ikke være opptatt av kausalteori eller sosiale konstruksjoners meningsdannelse (Fuglsang et al., 2013). Forskeren må være en aktiv medskaper av forskningsmaterialet, og bringer med sin egen historiske og kulturelle kontekst for å betrakte den sosiale virkeligheten.

5.7 Valg av metode

Masteravhandlingen min er et samfunnsvitenskapelig forskningsprosjekt hvor jeg ønsker å undersøke sosiale fenomener (deltakelse i fritidsaktiviteter) blant dagens ungdom for å belyse andre sosiale fenomener (demokratiske samfunnsprosesser). I utgangspunktet kan både induktiv og deduktiv metode, og kausalteori, være en aktuell og god metodologi for å finne forklaringer på forskningsspørsmålene mine. Jeg kan anvende både eksperimentelle og ikke-eksperimentelle metoder fra positivismens metodehierarki for å teste om antagelsene mine er sanne og finne sanne svar på spørsmålene. Det er likevel stor sannsynlighet for at jeg kommer til å støte på problemer med å forstå *sammenhengene* jeg søker etter. Jeg kan finne fakta som forklarer hvorfor ungdom deltar eller ikke, men det vil ikke gi noen bedre forståelse av hvorfor eller hvordan deltakelse påvirker demokratiske prosesser. For eksempel kan fravær av kulturtilbud der ungdom bor være fakta som forklarer hvorfor de har lav deltakelse i slike tilbud. Dette faktum kan testes, men gir likevel ingen forståelse eller tolkning av hva fravær av kulturtilbud kan bety for ungdommens skoleprestasjoner i dag, eller engasjement i lokale demokratiske prosesser, for ytringsmangfoldet eller velferdsstaten i fremtiden. For å nå en høyere grad av kunnskap, innsikt og forståelse av virkningen et fravær av kulturtilbud kan medføre, mener jeg at det er nødvendig å benytte en forståelsesbasert metodologi og ikke en positivistisk tilnærming. Det avgjørende faktoren for valg av vitenskapelig metode er for meg verdien av funnene. Trenger jeg fakta om hva ungdom deltar i eller ikke? Svaret er ja, til en viss grad – men det er bare begynnelsen på svaret. For å finne sammenheng, forståelse og innsikt vil jeg være mer tjent med å velge en metode som passer samfunnsvitenskapen bedre, som ikke har et absolutt svar og som ikke er betinget av et objekt eller fanget i en bestemt kontekst eller tid.

Denne diskusjonen gjør det klart for meg at objektet for forskningen jeg utfører i denne avhandlingen er handlende mennesker som må forstås og tolkes i en kontekst og fortolkende ramme. Forskningsobjektet (medlemmene i Ungdommens bystyre) er «ingenting» uten de sosiale rammene de opptrer i. Svarene på problemstillingen og forskningsspørsmålene lar seg ikke lett teste eller analysere gjennom induktive metoder, det er heller ikke mulig å skille objektet fra omgivelsene eller konteksten. En årsak-virkning (kausal) analyse kan være farbar

vei hvis jeg kan skille på hva som er objekt og subjekt i problemstillingen. En kausalanalyse betinger også en lang, eller nærmest uendelig, rekke uavhengige variabler for å forklare den avhengige. I dette perspektivet er min oppfatning at en positivistisk metode ikke vil gi meg de *sanne* svarene jeg leter etter, og at jeg er mest tjent med å benytte en fortolkende metode for å forstå svarene som kommer frem i empirien jeg samler inn.

På dette punktet er det nødvendig å gå nærmere inn på vitenskapsfilosofien som omfatter samfunnskunnskapene. Over har jeg presentert de viktigste vitenskapsfilosofiske retningene: fenomenologi, sosial konstruktivisme og hermeneutikk. I litteraturen beskrives flere retninger, for eksempel kritisk teori, aksjonsforskning, marxistisk teori og aktør-nettverksteori. Her velger jeg å se nærmere på hermeneutiske metoder for å se om de kan benyttes for å gjennomføre analysen av datamaterialet jeg har samlet inn.

5.7.1 Hermeneutikk

I dag spenner de fortolkende samfunnsvitenskapene over et bredt spekter av tradisjoner, metoder og teorier som i utgangspunktet synes forskjellige. Fellesnevneren er forståelse og fortolkning, og disse kan igjen deles inn i to grunnleggende betraktninger: for det første at forståelse og fortolkning kommer før forklaring. For det andre at det er sosiale fenomener og aktører som bærere av betydningen og meningssammenhengen som studeres (Højberg, 2013). Teorien om at forståelse og fortolkning kommer *før* forklaring viser at forståelsen er en eksistensiell del av menneskene.

Spørsmålet om hva *forståelse* og *fortolkning* egentlig er danner rammen for både den analytiske, den metodiske og den kritiske hermeneutikken. Moses og Knutsen 2019: s.191) hevder at kunnskap i teorien er basert på persepsjon, men i praksis samler mennesker kunnskap ved å observere verden. Det betyr at de fleste menneskene lærer av å se hva andre gjør, sier og skriver. Videre mener forfatterne at det betyr at kunnskap er et produkt av samfunnet menneskene lever i, og derfor er det samfunnet som former menneskenes kunnskap og hvordan de oppfatter verden rundt seg.

5.7.2 Den hermeneutiske sirkel

Den hermeneutiske sirkel er et viktig grunnprinsipp som deles av den analytiske(filosofiske), metodiske og kritiske hermeneutikken. Den hermeneutiske sirkel betegner måten forståelse og fortolkning bygges gjennom en vekselvirkning mellom en del og helheten, og der forståelsen for objektet øker for hver veksling. Delene gir ingen mening alene, men til sammen gir de en helhet som er betydningsfull. Motsatt vil ikke helheten heller gi mening hvis man ikke kjenner

delene (Højberg, 2013). Vekselvirkningen kan skje mellom en leser og en tekst, eller en forsker og forskningsobjektet. Det leseren eller forskeren bringer med seg av forståelse inn i teksten eller forskningen vil avgjøre hvordan han/ hun fortolker det som studeres. Den nye kunnskapen som oppstår i fortolkningen bringes tilbake i neste omdreining av sirkelen og fører til ny forståelse og ny fortolkning. Her ligger også den opprinnelige hermeneutikken som handlet om å fortolke symboler og koder og gjøre dem om til meningsfulle budskap (fra gudene) som var forståelig for menneskene, hvordan disse skulle fortolkes og anvendes i det daglige livet.

Den tyske vitenskapsfilosofen Hans-Georg Gadamer, som representerer den filosofiske retningen i hermeneutikken, mente at den hermeneutiske sirkelen ikke bare er knyttet til tekst, men også til forholdet mellom den som taler og tilhøreren, og der tilhørers fortolkning av det som blir sagt er et aktivt ledd i meningsdannelsen. I følge Gadamer er den hermeneutiske sirkelen et ontologisk prinsipp fordi det ikke er mulig å se på fortolkning som en metode slik tilhengerne av den metodiske hermeneutikken mener. Gadamer hevder at fortolkning er den del av menneskets eksistens som det ikke er mulig å skru av eller skille seg fra, og en følge av dette er at det heller ikke er mulig å skille mellom objekt og subjekt i en hermeneutisk analyse. På den andre siden forstår den metodiske hermeneutikken den hermeneutiske sirkelen som et epistemologisk prinsipp der fortolkning er en metodeform for å nå en sann erkjennelse. Fortolkning betraktes som et forhold mellom subjekt og objekt og det er dette forholdet som veksler mellom forståelse og fortolkning (Højberg, 2013).

Den filosofiske og metodiske hermeneutikken skiller seg også i synet på om en gjenstand inneholder en mening som kan avdekkes. Den metodiske hermeneutikken mener at objektet i den hermeneutiske sirkelen ligger utenfor fortolkerens rekkevidde. Det betyr at en tekst eller tale kan leses eller forstås på dens egne premisser og derfor må settes i sin rette kontekst for å bli forstått rett. Den filosofiske hermeneutikkens oppfatning er mening skapes i møtet mellom teksten og leseren, eller taleren og tilhøreren, og dermed kan enhver tekst eller tale, eller objekt, forstås ut ifra leserens (subjektets) kontekst, ikke tekstens (objektets).

Max Weber og William Dilthey tilhørte den metodiske hermeneutikken og mente at samfunnsvitenskapene er ulik naturvitenskapene ved at det er sosiale aktører og de sammenhengene de er i som studeres, ikke observerbare objekter som kan sees uavhengig sosiale sammenhenger eller et subjekt. Forskjellen kan uttrykkes som at vi forklarer naturen, mens vi forstår menneskene. Weber mente at hermeneutikken og den hermeneutiske sirkelen kunne benyttes som metode gitt at det var mulig å skille mellom objekt og subjekt (mellom

teksten og leseren) (Højberg, 2013). Webers oppfatning var at det derfor er mulig å bruke kausalitet som forståelse, ikke bare fortolkning.

Gadamer, som tilhørte den filosofiske retningen i hermeneutikken, var sterkt uenig med Weber i at det er mulig å skille mellom subjekt og objekt i den hermeneutiske sirkelen. For Gadamer var forståelse og fortolkning en iboende egenskap i alle mennesker, forståelse og fortolkning er noe vi *er*, ikke kunnskap eller en ferdighet som vi kan lære oss. Derfor mente Gadamer at vitenskapen ikke kan bygge på metode og teknikk alene. Den hermeneutiske sirkelen er bærebjelken i Gadamers filosofiske tilnærming, og bevegelsen mellom gjenstanden og fortolkeren anser han som en betingelse for den menneskelige erkjennelsesprosess. Gadamer mente også at menneskene i tillegg til forståelse og fortolkning, har i seg en forventning eller forforståelse i alle situasjoner. Dette kaller han fordommer (prejudice) og må forstås som et positivt ladet begrep som innebærer at det vi kjenner fra før vil gi oss en forventning til betydningen av et objekt. Summen av alle erfaringer og kunnskap et menneske har fått i de sosiale samfunnet gir en nøkkel til hvordan en gjenstand eller et utsagn tolkes. Det vil si at sammenheng - kontekst og historie - er en meningsbærende del av fortolkerens forventning til og forståelse av objektet.

Gadamer argumenterte også for at forståelsen, som består av forforståelse og fordommer, befinner seg i en forståelseshorisont som påvirker vårt syn på verden (Højberg, 2013). Han mente at forståelseshorisonter kan være personlige og tilhøre en gruppe på samme tid. Forståelseshorisonter består av den historiske og kulturelle konteksten den enkelte befinner seg i, sammen med språk, personlige erfaringer og tidsaspektet med nåtid, fortid og fremtid, og forandrer seg i takt med våre erfaringer og opplevelser. Forståelseshorisonter er som oss i konstant bevegelse og kan smelte sammen, veksle mellom del og helhet, og gi ny mening til en tidligere fortolkning i en gjensidig prosess. Forståelseshorisonten er, ifølge Gadamer, rammen som gir mening til vår oppfatning av verden og tingene i den.

Til slutt vil jeg kort presentere den filosofiske hermeneutikken og Gadamers tanker om tid og språk. Tidsperspektivet spiller en stor rolle for hvordan vi forstår og fortolker hendelser og objekter. Gadamer mente at tiden har betydning for utviklingen av fordommene som er nødvendige i forståelsen. Tiden hjelper også til med å forklare eller forstå hva som virkelig hendte og det man trodde hadde hendt. For Gadamer er tiden en produktiv og fordelaktig faktor som muliggjør nye fordommer og fortolkninger. Tiden viser hvilke fordommer som er holdbare og hvilke som ikke er det, og som dermed er meningsløse.

Språket er en viktig del av den ontologiske tilnærmingen hos Gadamer. Språket er det som gjør at mennesker forstår, og språket er i konstant utvikling. I Gadamers hermeneutikk er dialog et bærende element, og innebærer at relasjonen og samhörigheten mellom menneskene ikke er mulig uten språk og kommunikasjon. I dialogen vil mennesker formulere sine erfaringer og forståelser ved hjelp av språklige begreper om det samtalen handler om, og partene vil gjennom sine egne fordommer og forforståelser forvente at det som sies gir mening (Højberg, 2013).

5.7.3 Forskningsdesign og metodevalg

Valg av forskningsdesign er avgjørende for hvilken fremgangsmåte jeg skal bruke for å behandle dataene og gjennomføre analysen som skal gi svar på forskningsspørsmålene mine. Det ontologiske synet jeg inntar avgjør epistemologien, og om jeg skal benytte en objektivistisk eller fortolkende metode for å nå målet. Gjennomgangen av vitenskapsteorien har gjort det tydeligere for meg at valget står mellom en metode der kausalitet er det metodiske prinsippet, eller en fortolkende metode hvor erkjennelsen bygges gjennom en veksling mellom delen og helheten i temaet. Kausalteori gir meg mulighet til å undersøke hvilke variabler (x) som påvirker utfallet (y). Det kan imidlertid tenkes at det er mange x-variabler som fører til at barn og unge deltar i organiserte aktiviteter, og betinget av disse kan det tenkes at det er et sett nye uavhengige variabler (xx) som fører til det neste steget i problemstillingen; om deltakelsen har betydning på demokratiske prosesser (yy). Ligningen kan da bli seende slik ut:

$$(Y = x_1 + x_2 + x_3 + x_4 \text{ osv.}) + (xx_1 + xx_2 + xx_3 + xx_4 \text{ osv.}) = YY$$

Det synes for meg som om de uavhengige variablene blir endeløse i et slikt design, og valg av en deduktiv eller induktiv metode ville medføre det samme problemet: Hvor mange allmenne regler trenger jeg for å bestemme eksakt hva som fører til aktivitet og deltakelse? Klarer jeg å skille på hvilke faktorer som fører til svaret uten å trekke inn min egen forforståelse og fortolkning i min egen og forskningsobjektets kontekst? Jeg velger derfor en fortolkende metode, hvor jeg kan nå erkjennelsen ved å anvende hermeneutiske metoder. Da kan jeg som forsker benytte min egen horisont til å fortolke og forstå delene som utgjør helheten.

6 Analyse

I dette kapitlet vil jeg først presentere metoden som er valgt for datainnsamling til undersøkelsen, og deretter hvordan jeg har arbeidet med analysen. I analysen vil jeg drøfte funnene fra undersøkelsen med hjelp av det teoretiske grunnlaget som er beskrevet i kapittel 4 for å undersøke om det finnes gyldige svar på forskningsspørsmålene og problemstillingen i forskningsmaterialet mitt.

6.1 Begrepsavklaring

Begrepene organiserte, egenorganiserte og uorganiserte aktiviteter defineres ut ifra hvordan aktivitetene planlegges og gjennomføres. En *organisert aktivitet* er en gruppe som møtes på et fast sted til et fast tidspunkt og ledes av en voksen-person som er trener, instruktør, leder, dirigent e.l. En *fast* organisert aktivitet bør ha et visst omfang og regelmessighet, og defineres ofte til minimum 8-10 ganger hvert halvår.

Et band eller en dansegruppe eller annen gruppe med relativt faste deltakere, avtalte øvingstider og øvingssted, og som avtaler hva de skal holde på med seg imellom, defineres som *egenorganisert aktivitet*. Ungdommer som møtes på et gitt sted for å skate, eller som drar til alpinbakken for å kjøre brett eller ski regnes også som egenorganiserte i og med at de er konsentrert om en felles aktivitet og påvirker hverandre til stadig utvikling av triks og ferdigheter. De som stikker ned på banen om kvelden for å møte venner for uforpliktende og spontant lek og aktivitet defineres som å bedrive *uorganisert aktivitet*, uten bindinger til tid, sted eller gruppe. Å være «sosial på nett» kategoriseres også som uorganisert, mens «gaming» er egenorganisert da man i stor grad møtes på en felles plattform og til felles tid. Digitale kultur- og fritidstilbud har preg av organiserte aktiviteter, men siden deltakelsen er uforpliktende gjennom nett kategoriseres dette som uorganisert aktivitet i denne avhandlingen.

Fritidskulturlivet og fritidskulturaktiviteter handler om kreative og kunstneriske aktiviteter som musikk, dans, scenekunst, visuelle uttrykksformer og litteratur som ikke utføres av profesjonelle eller kommersielle aktører. Fritidsklubber defineres også som en aktivitet innenfor fritidskulturlivet.

Her benytter jeg et *idrettsbegrep* som rommer alle slags fysiske aktiviteter ute og inne, som er organisert og ledet av en voksen-person og har regelmessige oppmøter minst 10 ganger i halvåret. Sjakk, bridge, speider, friluftsliv og brettspill-klubber sorterer under også under idrett. Noen aktiviteter, som dans, sirkus og gaming kan være både kulturaktiviteter og idrett.

Hverdagsaktiviteter er gjerne forbundet med rehabilitering og habilitering innenfor helse- og omsorgssektoren og handler om å trene opp og vedlikeholde bevegelser og fysiske funksjoner som trengs for å klare seg i dagliglivet. Begrepet dukker også opp i omtale av fritidsaktiviteter for barn og unge og handler da om faste (ukentlige, daglige) aktiviteter i nærmiljøet. Det er et skille mellom faste organiserte fritidsaktiviteter (hverdagsaktiviteter) og opplevelser og arrangement som barn og unge deltar på en sjelden gang (helger, ferier).

Organiserte aktiviteter, frivillighet og organisasjoner er ord som ofte brukes om hverandre. I avhandlingen legger jeg til grunn at en stor del av organiserte aktiviteter foregår i regi av frivillige organisasjoner, og at forutsetningen for deltakelse i aktivitet er deltakelse i organisasjonen. Profesjonelle aktører, offentlige institusjoner og kulturskoler tilbyr også organiserte fritidsaktiviteter, og her betaler deltakerne for selve aktiviteten uten at det følger med noen forpliktelser til aktøren eller institusjonene ut over dette. I de frivillige organisasjonene er det behov for involvering av både foresatte og utøvere/ deltakere i aktiviteter som ligger utenfor selve kjerneaktiviteten: aktiviteter som skaper fellesskap og tilhørighet, for eksempel drift av lokaler, baneanlegg og utstyr, sosiale tiltak for medlemmene, og arrangementer som konkurranser, konserter og fremvisninger. Denne forståelsen av organisasjoner og organiserte aktiviteter smelter noen ganger sammen og omtales som deltakelse i organisasjoner.

6.2 Utforming av spørreundersøkelsen

Spørreskjemaet jeg har utviklet for undersøkelsen inneholder 15 spørsmål med indikatorer som veksler mellom å måle holdninger og faktisk deltakelse i ulike aktiviteter. Holdningsspørsmålene er en-dimensjonale og respondentene skal forholde seg til enkle spørsmål som besvares på en 7-trinns skala fra «svært uviktig» til «veldig viktig» i tråd med Likert-formatet (Ringdal, 2013). Spørsmålene om holdninger er formulert på samme måte: «Hvor viktig synes du det er ...?» og jeg har også her valgt å bruke 5 eller 7 svarkategorier for å unngå forenklede svar.

Før jeg startet med utviklingen av spørreskjemaet var det viktig å vurdere om spørsmålene jeg ville ha svar på var av en slik karakter at de inneholdt sensitive opplysninger, om de kunne

stilles i åpne spørsmål, og videre om svarene kunne være anonyme eller ikke. Min intensjon er å få fram generaliserbare data på gruppenivå og ikke individuelle personopplysninger. Svarene er derfor anonyme innenfor den avgrensede gruppen og inneholder ingen personopplysninger eller andre sensitive opplysninger om respondentene.

Formuleringen av indikatorene for deltakelse i ulike aktiviteter er i hovedsak hentet fra Ungdata, men jeg har moderert teksten noe for å møte ungdommenes språk og for å være relevant med tanke på hvilke aktiviteter som presenteres. For eksempel er «on-line spill» byttet ut med «gaming», og deltakelse på digitale kultur- og fritidstilbud er tatt inn som en følge av endringer i tilbudene i korona-året 2020. Besøk på bibliotek er også tatt inn som en variabel, fordi bibliotekene de siste årene i stadig større grad er blitt viktige kultur- og fritidsarenaer for barn og unge. I en hermeneutisk metode er språk et viktig verktøy for å forstå og fortolke hverandre, og språket er i konstant utvikling gjennom vekslingen mellom deltakerne i dialogen og deres forventninger og fordommer. Som voksen snakker jeg ikke ungdommens språk, og det er heller ikke hensikten her. Når jeg justerer ord og begreper i samtalen (spørsmålene) for å være mer presis i møtet med ungdommene, har jeg en forventning om å oppnå at forståelseshorisonten jeg har som forsker deler en større del av ungdommenes egen forståelseshorisont.

I undersøkelsen spør jeg om ungdommenes deltakelse både i egenorganiserte aktiviteter, og aktiviteter som foregår i en klubb, forening eller organisasjon der en voksenperson er trener, leder eller instruktør. Det er indikatorer som måler hvor ofte de har drevet med aktiviteter som kan oppfattes som både innenfor og utenfor begge de organiserte kategoriene, og som i noen sammenhenger ligner mer på avslapning og lek, mens de i andre sammenhenger oppfattes som en organisert eller egenorganisert aktivitet. Eksempel på slike aktiviteter er å være «sosial på nett», «gamet», «holdt på med kunst eller håndarbeidsaktiviteter», «skatet eller kjørt snowboard». Svaralternativene på disse spørsmålene er også arrangert i en Likerts-skala med 5 trinn som måler frekvens fra «Aldri» til «8 eller flere ganger».

Mange ungdommer prøver ut ulike tilbud og aktiviteter i løpet av tenårene når selvstendighet og mobilitet øker og foreldrenes innflytelse på hva de er med på reduseres. I mitt syn er det interessant å få kunnskap om hvilke typer tilbud som foretrekkes oftest, i tillegg til kunnskap om forholdet mellom organiserte, egenorganiserte og uorganiserte aktiviteter.

6.3 Vurdering av dataenes validitet og reliabilitet

For å være sikre på om resultatene jeg får i undersøkelsen er riktige og til å stole på må jeg foreta en vurdering av dataenes validitet og reliabilitet. Jacobsen (2005) sier at *validitet* handler om at empirien som samles inn er relevant og gyldig; om det er de rette spørsmålene som er stilt for å måle det jeg ønsker å måle. Spørsmålene jeg har stilt bygger i stor grad på anerkjente undersøkelser om ungdommers livssituasjon, og jeg har gjort et nøye utvalg av seksjoner og indikatorer som etter min oppfatning er relevante for resultatet. Utvalget er beskrevet tidligere, og jeg mener at gruppen er en relevant kilde for å belyse problemstillingen og forskningsspørsmålene.

Reliabilitet handler om dataenes pålitelighet og troverdighet ifølge Jacobsen, altså om undersøkelsen og funnene er til å stole på. Min oppfatning er at jeg har gjennomført undersøkelsen på en tillitsvekkende og troverdig måte. Det er imidlertid en risiko for at tidspunktet undersøkelsen ble gjennomført på, 25.1.2021, kan ha spilt en rolle for hvordan ungdommene har svart og at det har oppstått målefeil. Januar var en kald måned i år, med temperaturer som lå mellom -1 og -15 grader. Siden det var lite snø i Trondheimsregionen var forholdene for å holde på med utendørs aktiviteter som ski og snowboard mindre gode. Tidspunktet for gjennomføring var kort tid etter juleferien når mange tar fri fra faste aktiviteter, dessuten førte smittesituasjonen i Trondheim til at skolene og alle fritidsaktiviteter var stengt frem til midten av januar. Ungdommene ble derfor bedt om å svare ut fra en «typisk måned», ikke hva de faktisk hadde gjort de siste 4 ukene. Det samme gjelder for sommeraktiviteter som utendørs ballspill og skating. Det er likevel mulig at svarene er gitt ut ifra nå-situasjon. Ideelt sett kunne undersøkelsen vært gjentatt en eller flere ganger for å unngå målefeil på grunn av årstidsbias, men det gir dessverre ikke rammene til denne avhandlingen rom for. Jeg må derfor ta hensyn til dette i analysen.

Covid-19 pandemien er likevel den faktoren som kan ha påvirket påliteligheten i svarene mest. På grunn av nedstenging av samfunnet og strenge restriksjoner for fritidsaktiviteter, og særlig for kulturlivet, kan spørsmålene om hva de har gjort «siste måned» og «siste år» være påvirket av situasjonen selv om det ble bedt om å svare som om det var en normal situasjon uten korona. Jeg har tatt inn spørsmål om gaming og digitale aktiviteter fordi det er en sterk trend i ungdomsmiljøene og samfunnet, og det kan tenkes at den digitale trenden er forsterket av begrenset sosial og fysisk kontakt i koronaåret 2020.

Årstid og pandemi kan ha gitt en slagside som gir svakere reliabilitet i dataene enn om undersøkelsen ble gjennomført på et annet tidspunkt og i et annet år, hvis målet var å gjøre en analyse av utvikling og trender i deltakelse. Her er målet mitt å gjøre en tverrsnittmåling, og jeg mener derfor at undersøkelsen har tilstrekkelig gyldighet og relevans til å gi pålitelige resultater.

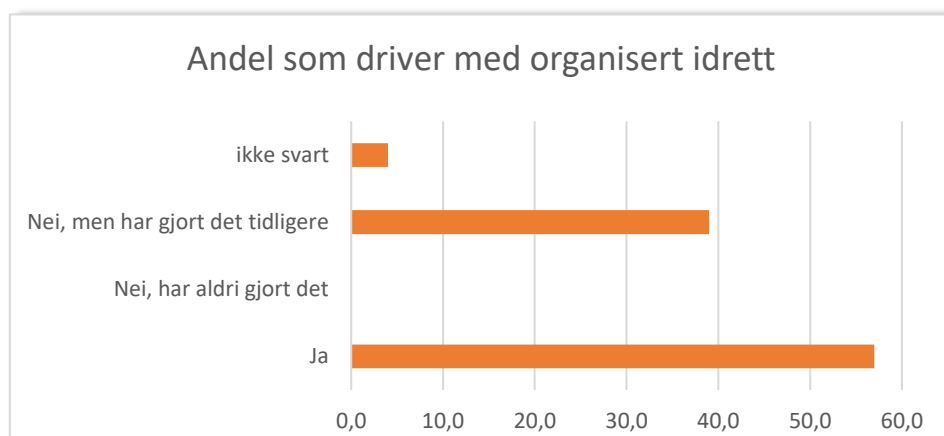
6.4 Datainnsamling – funn fra undersøkelsen

6.4.1 Forskningsspørsmål 1 og 2

Forskningsspørsmålene 1 og 2 er variasjoner over samme tema og jeg har valgt å presenter funnen samlet. I drøftingen vil jeg utdype nyansene ytterligere.

1. Er medlemmene av Ungdommens Bystyre mer eller mindre aktive på fritida enn andre ungdommer?
2. Er medlemmene av Ungdommens Bystyre mer eller mindre aktive i idrett eller kulturaktiviteter enn andre?

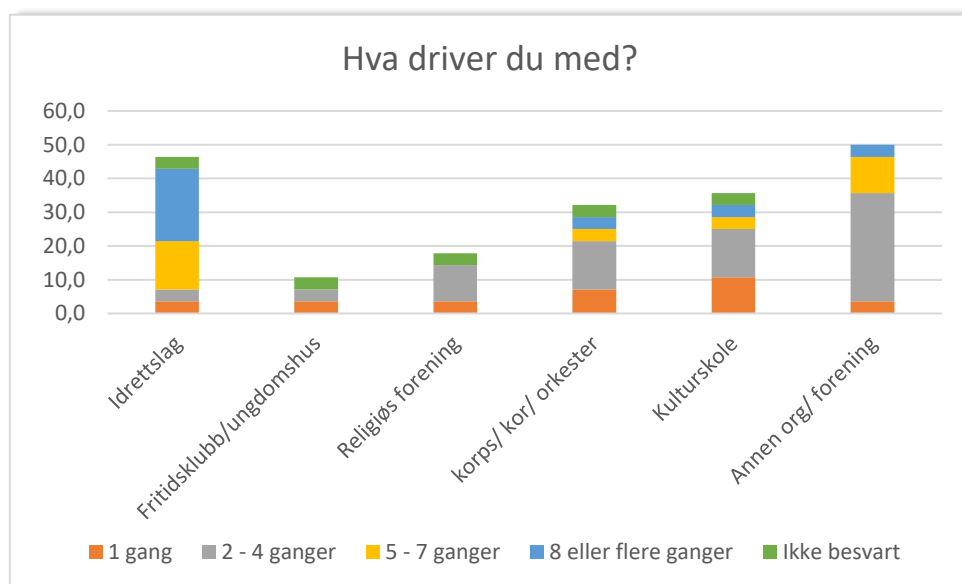
Idrett omfatter her faste aktiviteter og tidsavgrensede kurs i idrettslag, klubber, og danseskoler. Medlemmene i Ungdommens Bystyre har en høy grad av deltakelse i organiserte treningsaktiviteter og 96% sier de har vært med i løpet av barne- og ungdomsårene, og 60% er fremdeles aktive. Det er verdt å legge merke til her at ingen svarer at de aldri har vært med på organisert trening (en har ikke svart). Tre fjerdedeler av ungdommene som er aktivt med på organisert trening svarer at dette er aktiviteter de driver med mer enn en gang i uka, og litt under halvparten er på trening minst 2 ganger hver uke. (Fig. 3).

Figur 3 Andel av medlemmene i Ungdommens bystyre som sier de driver med organisert idrett

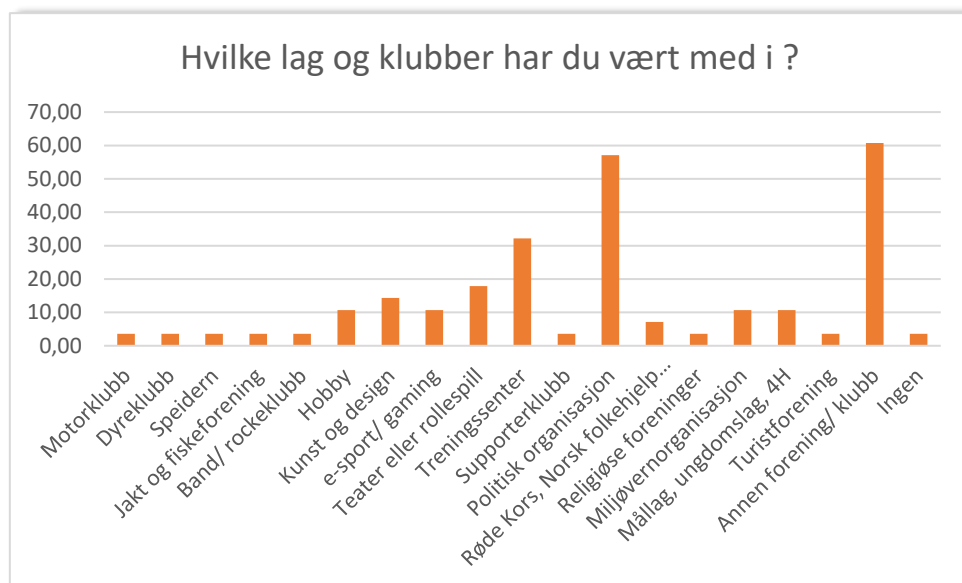
Dataene for deltakelse i faste organiserte aktiviteter innenfor kultur og fritid viser at en knapp tredjedel av utvalget er med i kor, orkester eller korps og litt flere (35%) deltar på Kulturskole (Fig. 4). Hyppigheten av deltakelse er lavere enn for idrett og trening, og tallene viser at 40% av respondentene er med på aktiviteter i disse organisasjonene én gang i uka, mens 30% er aktive mer enn 2 ganger pr uke.

Sammenlignet med de andre aktivitetene er det få ungdommer som besøker fritidsklubbene regelmessig. De som er med på fritidsklubb er der sjeldnere enn 1 gang i uka. Deltakelse i religiøse foreninger er på 18%, og frekvensen på deltakelse ligger på 1-4 ganger pr. måned.

Figur 4 Andel av medlemmene i Ungdommens bystyre som driver med faste kulturaktiviteter og andre organiserte fritidsaktiviteter

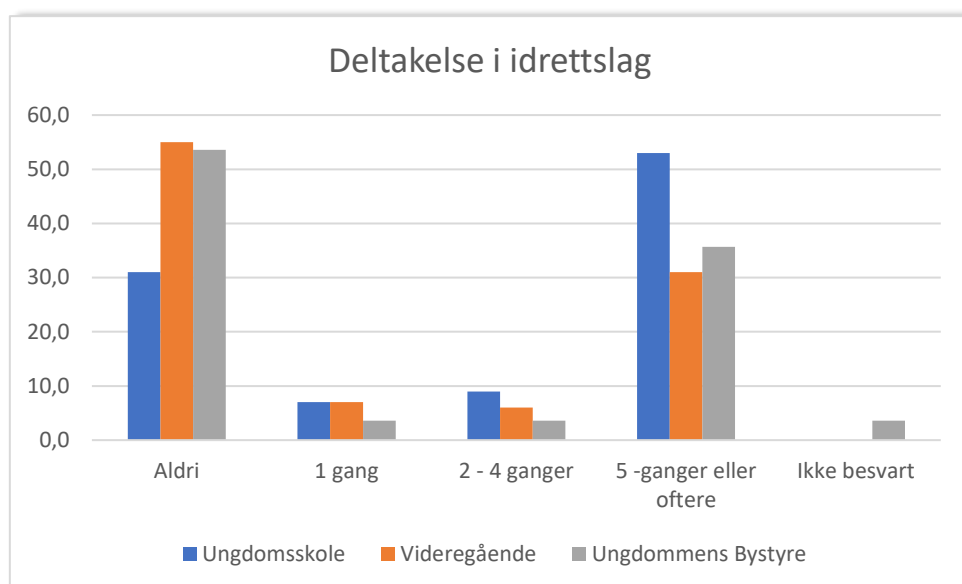
Halvparten av ungdommene sier at de er med i «andre organisasjoner» på fast basis. Kategorien favner faste organiserte fritidstilbud som Speider, 4H og teaterklubber, og aktiviteter som har preg av egenorganisering, som å spille i band, holde på med gaming eller være med i hobbyklubber (Fig. 5). Her ligger også deltakelse i politiske organisasjoner.

Figur 5 Andelen av medlemmene i Ungdommens bystyre som er eller har vært med i ulike fritidsaktiviteter og organisasjoner

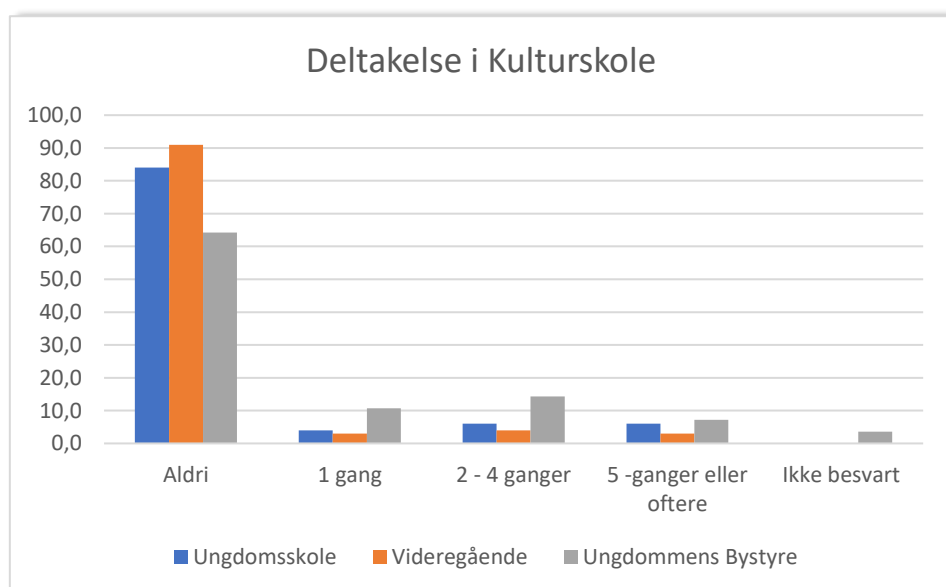
6.4.2 Drøfting av forskningsspørsmålene 1 og 2

Funnet som umiddelbart står frem som sentralt i datamaterialet er den høye graden av deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter respondentene har. *Alle* ungdommene sier at de har vært med i organisert trening, og tallene tyder på at flertallet er med i minst én annen organisert fritidsaktivitet i tillegg til trening og idrett. I mitt datamateriale er det ikke skilt på alder (skolenivå), men sammenlignet med Ungdata-tallene for ungdomsskole- og videregående skoleelever i Trondheim, ligger medlemmene i Ungdommens bystyre høyere enn gjennomsnittsnivået på nesten alle typer aktiviteter unntatt idrettsaktiviteter i ungdomsskolealder (Fig. 6). Ungdata viser at ungdomsskoleelever i Trondheim ligger noe over landsgjennomsnittet når det gjelder trening og total deltakelse i fritidsorganisasjoner, og det er nettopp i ungdomsskolealderen at deltakelsen er på topp. I løpet av videregående avtar deltakelse i nesten alle typer organiserte aktiviteter, mens hyppigheten av egenorganiserte aktiviteter som trening på treningscenter øker. Et interessant funn når det gjelder deltakelse i organisert idrett, er at medlemmene i Ungdommens bystyre som er med på organisert trening har høy hyppighet i treningene sine. Få av dem trener 1 – 4 ganger hver uke, men mange sier de trener mer enn 5 ganger hver uke. I alle de tre gruppene ungdomsskole, videregående og Ungdommens bystyre, er det en tydelig trend som viser at de som er med på organisert idrett, trener mye.

Figur 6 Andelen medlemmer i Ungdommens bystyre som er med i idrettslag

I Ungdata svarer 15% av respondentene at de er med i kor, korps eller orkester, mens i Ungdommens bystyre deltar 32% på slike aktiviteter. For kulturskole viser tallene at knapt 15% av gjennomsnittet i Trondheim er med, mens 35% prosent av representantene i rådet har elevplass (Fig. 7). I kategorien «andre organisasjoner og foreninger» svarer halvparten av Ungdommens bystyre at de deltar jevnlig, mens gjennomsnittet for Trondheim er 25%.

Figur 7 Andelen medlemmer i Ungdommens bystyre som har elevplass i Kulturskolen

Det er et stort spenn i hvilke typer organiserte aktiviteter respondentene sier de er med i, og det kommer ikke som noen stor overraskelse at over halvparten, 57%, av ungdommene i utvalget, er med i politiske organisasjoner. Sammenlignet med tall fra Ungdata, er dette markant høyere

enn gjennomsnittet i landet, som ligger på 16% for videregående og 15% for ungdomsskoleelever.

Betydningen av å delta i frivillige organisasjoner og organiserte aktiviteter har lenge vært en del av debatten rundt demokrati og demokratiske prosesser. De Tocqueville reflekterte i 1835 over forskjellene mellom de europeiske styringssystemene og den amerikanske måten å styre på. I Europa tilhørte makten aristokratiet og kongen, men i det unge demokratiet i Amerika observerte han at folket hadde en sterk tendens til å samle seg i foreninger og organisasjoner med felles interesser og mål innenfor sivilsamfunnet og politikken. I Europa hadde folkets stemme på begynnelsen av 1800-tallet ennå liten påvirkningskraft på samfunnsutviklingen, selv om ideene til Locke, Rousseau og Mill om frihet, deltakelse og fellesskap fikk større gehør i mange samfunnslag. De herskende klasser i Europa sørget for beskyttelse og sikkerhet for sine undersåtter og oppmuntret ikke til at folket organiserte seg i politiske grupper eller bevegelser som kjempet for samfunnsliv og velferd, mens de nye borgerne i Amerika var individualister som fant det fornuftig å stå sammen om en rekke oppgaver for å bygge samfunnet. De Tocqueville mente at borgernes deltakelse i sivile organisasjoner var bra for politiske organisasjoner og demokratiske prosesser, og dette er kilden til en etablert teoretisk tradisjon som anser at deltakelse i frivillige organisasjoner er «skoler i demokrati», og at de som er aktive med i organisasjonsliv og organiserte aktiviteter er mer politisk engasjert enn de som ikke deltar i aktiviteter (Ødegård & Fladmoe, 2017). Denne forståelsen av deltakelse som skolering i organisasjonsliv og demokrati har også vært underliggende i det norske organisasjonslivet og folkebevegelsene fra slutten av 1800-tallet og frem til moderne tid. Fysisk fostring, veldedighet og velferdsoppgaver, kunstnerisk aktivitet, kultur og fellesskap har vært en viktig del av grunn for deltakelse i organisasjoner og organiserte aktiviteter.

I dette teoretiske perspektivet kan funnene i undersøkelsen tolkes til at respondentenes deltakelse i sivile organisasjoner i ungdomstida, sannsynligvis vil føre til at utvalget har høyere deltakelse i politiske organisasjoner og demokratiske prosesser som voksne. Den korporative kanalen en viktig del av styringssystemet i Norge, og i forlengelsen av argumentasjonen over, er det ikke usannsynlig at (noen av) dagens deltakere i Ungdommens bystyre vil kunne spille en rolle i demokratiske prosesser på nasjonalt nivå i fremtiden. Den generelt høy deltakelsen i kultur- og fritidsaktiviteter blant norske barn og unge, og voksnes deltakelse i frivillige organisasjoner har vært stabilt høyt over mange tiår (Frivillighet Norge, 2021). Spørsmålet blir da hvilke implikasjoner det fører med seg at svarene på forskningsspørsmål 1 og 2 bekrefter at utvalget mitt er mer aktive både innenfor idrett og generelt i organiserte aktiviteter enn

gjennomsnittet av ungdomspopulasjonen. Gjennom Fritidserklæringen og satsinger som «Alle med», kommuniseres det at politiske mål om deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter dreier seg mer om utjevning av sosiale ulikheter enn om skolering i demokrati, eller for idrettens, kunstens og kulturens egen verdi. I mitt syn er det positivt at myndighetene legger til rette for å øke barn og unges sosiale og kulturelle kapital ved å skape felles referanserammer og opplevelser som kan være grunnlag for utvikling av relasjoner og nettverk som igjen kan føre til økt mulighet for utdanning, inkludering og sysselsetting. Norske forskere har imidlertid ulike syn på hvorvidt deltakelse i fritidsaktiviteter faktisk gir økt sosial kapital. Jacobsen et al (2021) mener at deltakelse i fritidsaktiviteter resulterer i økt sosialisering og mestring, fellesskap og identitet som også gir ferdigheter, nettverk og erfaringer som er viktige senere i livet, mens Selle og Wollebæk (2000) hevder at deltakelse i aktiviteter ikke øker den sosiale kapitalen på individnivå, men at den store oppslutningen om aktiviteter og organisasjoner gir effekter på tilliten til organisasjonene og dermed også organisasjonenes innflytelse i den korporative kanalen.

Det er for tidlig å si noe om alle-med- tankegangen vil ha noen effekt på deltakelse i demokratiske prosesser eller om organisasjonstilknytningen reduseres når deltakelsen er initiert av offentlige myndigheter fremfor barn og unges eget ønske og vilje til å finne den aktiviteten de selv ønsker å være med på. I teori-kapittelet redegjorde jeg for at foreldrenes deltakelse og engasjement påvirker barn og unges deltakelse i organisasjoner og organiserte aktiviteter mest, og at ungdoms politiske engasjement påvirkes mer av primærsosialisering i hjemmet enn av forhold blant jevnaldrende og i organisasjonene. Hvis målet om alle-med nås, kan det tenkes at en relativt større gruppe barn og unge som i utgangspunktet har svakere tilknytning til organisasjoner (siden foreldrene i mindre grad har vært deltakere selv), vil gi flere adgang til demokrati-skolering gjennom organisasjonene. Det at flere blir med som følge av alle-med tenking og Fritidserklæringen, kan også ha effekt for neste generasjon med barn som da har foreldre som faktisk har vært med. Vil de ha høyere sosial kapital og være mer engasjert i samfunnsdebatten og politikken?

I denne diskusjonen er det lett å miste begreper som «kultur for kulturens skyld» (eller «kunst for kunstens skyld»), og «ekte idrett» av syne. Fritidserklæringen og «Alle-med» fremmer deltakelse i seg selv, mens aktivitetenes egenart er underordnet målet om inkludering, mestring og opplevelser. I Stortingsmelding 18 2021, vektlegges det at barn og unges deltakelse i kulturlivet er knyttet til myndighetenes ansvar for å tilrettelegge for ytringsmangfold og ytringsfrihet, jamfør grunnlovens § 100. Stortingsmeldingen presiserer at kultur er mer enn rent

tidsfordriv – det er også livskvalitet, menneskelig vekst, dannelse og utdanning. I meldingen varsler regjeringen at målet er at alle barn og unge skal ha et kunst- og kulturtilbud av høy kvalitet, og at dette innebærer kunst og kultur som er *laget for* barn og unge, som *involverer* barn og unge og som barn og unge *kan ta del i*. Regjeringen vil satse mer på kommunale kulturskoler og opplæring i kunstfag og kunstneriske uttrykk som fremmer toleranse, dannelse og ytringsmangfold og argumenter for at dette henger sammen med menneskerettigheter og demokratiske verdier. På den ene siden ønsker regjeringen at alle barn og unge skal delta i fritidsaktiviteter generelt fordi det er en viktig arena for mestring og inkludering, og på den andre siden sier den samme regjeringen at kunst og kultur er noe mer enn «fritidssysler og tidsfordriv» (s. 9) og at kunsten og kulturens uttrykksformer fremmer ytringsfrihet og demokratiske verdier. Politikken som varsles i stortingsmeldingen kan tolkes som at opplæring i kunstfagene i kulturskolene er et mål som må balanseres mot satsingen om at alle skal med i en organisert fritidsaktivitet. Det kan også sees som et uttrykk for bredde versus topp i kulturlivet, eller folkelig kultur mot elitistisk høy-kultur, på samme måte som spørsmålet om breddeidrett eller satsing på elitenivå debatteres innenfor barne- og ungdomsidretten. Det ene utelukker ikke det andre, og satsing både på topp og bredde vil etter min oppfatning gi et bedre utgangspunkt for bredere oppslutning i aktivitetene. Det kan imidlertid være behov for å utvikle strategier og planer for hvordan både topp og bredde skal ivaretas i de organiserte fritidsaktivitetene, særlig med tanke på hvordan det kan legges til rette for at så mange som mulig får sin “demokratiske opplæring” i organisasjonene og at deltakelse i bredde eller topp også skiller på om du er med eller utenfor. Satsing på Kulturskolene er vel og bra, men funnene i denne undersøkelsen bekrefter at det bare er en liten del av barn og unge-befolkningen som tar eller får ta del i opplæringen i kunstneriske uttrykk. I Ungdata oppgir ca. 15% av ungdommene at de er eller har gått på kulturskole, mens 35% av utvalget har deltatt i tilbudene. Her viser de politiske målene at skillet mellom de som deltar eller ikke deltar i høy-kulturelle aktiviteter understrekes av den praktiske iverksettingen av målene. Selv om Kulturskolene skal tilrettelegge for alle, og det finnes gode ordninger for å sikre deltakelse for de som har svak økonomi, setter begrensede ressurser rammer for hvor mange som kan delta i det som også skal være en del av demokratiopplæringen og ytringsmangfoldet i landet vårt. Jeg skal ikke begi meg dypere inn i en diskusjon om egenverdien av kunst, kultur og idrett her, men vil heller drøfte funnene i undersøkelsen opp mot teori og forskning om hvem som deltar i hvilke typer aktiviteter.

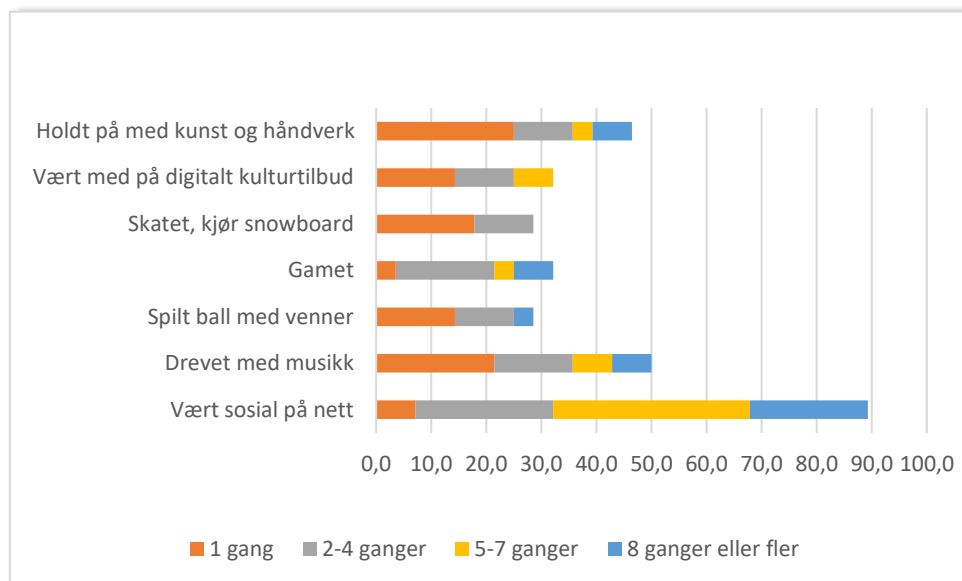
Dataene viser at *alle* respondentene i min undersøkelse har deltatt i organisert idrett i oppveksten (Fig. 7 s. 62). Dette er markant høyere enn gjennomsnittet i byen og landet for øvrig, og viser sammen med tallene fra andre typer aktiviteter at medlemmene i Ungdommens bystyre er mer aktive enn sine jevnaldrende på alle områder innenfor organiserte aktiviteter. Tallene viser at utvalget på tidspunktet for innhenting av data er mindre aktive i idrett enn ungdomsskoleelevene, men mer aktive enn elevene på videregående. I følge Jacobsen et al (2021) er idrett den aktiviteten som tydeligst henger sammen med deltakernes sosioøkonomisk statusen. Nesten dobbelt så mange ungdommer med høy sosioøkonomisk status deltar i organisert idrett enn de som har lav sosioøkonomisk status. Jeg har i teorikapitlet gjort rede for at foreldrenes engasjement og deltakelse i organisasjonsliv, og særlig i idrett, er avgjørende for barn og unges deltakelse. Basert på dette, tolker jeg funnene slik at medlemmene i Ungdommens bystyre sannsynligvis tilhører gruppen med høy sosioøkonomisk status. Funnene kan også bety at gruppen har foreldre som selv har hatt høy deltakelse i idrett i sin oppvekst, og fortsatt er engasjerte i organisasjonene rundt barna sine. Slik kan deltakelse gå i arv, og forsterke avstandene mellom de som deltar og de som ikke deltar. Sett i lys av Putnams teorier om sosial og kulturell kapital kan det tyde på at forbindelsene *mellom* generasjonene også forsterker ungdommens sosiale kapital og gir dem tettere bånd til både sine likesinnede jevnaldrende og til foreldregenerasjonen. Hvis sosial kapital er en ressurs for samfunnet som Selle og Wollebæk hevder, og bidrar til å sikre demokratiske prosesser, kan den generelt høye deltakelsen i organiserte fritidsaktiviteter fortsatt være en garantist for å sikre høy tillit i befolkningen, til politiske myndigheter og bidrar til å smøre samfunnsmaskineriet. Bourdieu var i utgangspunktet opptatt av sosial ulikhet, samtidig som hans syn på kulturell og sosial kapital innebar at nettverkene og båndene som han mener utgjør den sosiale kapitalen er individorientert og et privilegium for eliten i samfunnet. Funnene i undersøkelsen min kan også tolkes som en bekreftelse på Bourdieus tilnærming til sosial kapital, og følgelig tilhører medlemmene i Ungdommens bystyre en elite som har høy kulturelle kapital og godt utviklede nettverk og relasjoner som utgjør den sosiale kapitalen.

6.4.3 Forskningsspørsmål 3

3. I hvor stor grad har barn og unge/ medlemmene i ungdommens bystyre anledning/rom for/ tid til å drive med egenorganisert eller uorganiserte aktiviteter?

Spørsmålene i undersøkelsen kombinerer både egenorganiserte og uorganiserte aktiviteter og indikatorene er formulert for å måle om og hva ungdommene finner rom for i hverdagen sin i

tillegg til de organiserte fritidsaktivitetene. Det er ikke spurt om hvor mye tid de bruker på skole og lekser, eller andre faste oppgaver knyttet til familien. Her viser tallene at «å være sosial på nett» er en aktivitet som de aller fleste (90%) bruker tid på hver dag. Halvparten av ungdommene sier de driver med aktiviteter som man kan holde på med alene, som forming, kunst og håndverk og musikk, mens en tredjedel har holdt på med fysiske eller sosiale aktiviteter den siste uka (Fig. 8).

Figur 8 Deltakelse i uorganisert og egenorganisert aktivitet

6.4.4 Drøfting av forskningsspørsmål 3

Det å være på sosiale medier er den aktiviteten ungdommene rapporterer at de driver med hyppigst og i størst utstrekning gjennom en vanlig uke. De fleste «er på» flere ganger daglig - noe som ikke er overraskende i dagens digitaliserte samfunn. Ungdata viser at bruken av skjermtid utenfor skolen fordeler seg noe ulikt mellom kjønnene og i de ulike aldersgruppene; gutter i ungdomsskolealder bruker mest tid til gaming og andre spill, mens jentene i større grad er aktive på sosiale medier, og med økende kraft gjennom tiden på ungdomsskolen og videregående. Totalt viser Ungdata at gutter bruker mer tid til gaming og sosiale medier enn jentene. I min undersøkelse har jeg spurt om antall ganger de er på skjerm i løpet av en uke, og ikke antall timer pr dag som Ungdata gjør. Jeg mener det er relevant å sammenligne tallene fra Ungdata for de som har svart at de er på skjerm «mindre enn en time» eller «ikke noe tid», og de som har svart «aldri» i min undersøkelse. Her er svarene fra hele Trondheim 3%, mens blant

deltakerne i Ungdommens bystyre svarer nesten 11% at de ikke har vært sosiale på nett i perioden.

Når det gjelder egenorganisert og uorganisert fysisk aktivitet, altså utenfor organiserte treninger på studio eller i idrettslag, viser Ungdata at gjennomsnittet av elevene i Trondheim har høyere aktivitet enn medlemmene i Ungdommens bystyre. Særlig er det å spille ball med venner eller drive andre vanlige idrettsaktiviteter mer utbredt blant gjennomsnittet; 73% mot 29% i Ungdommens bystyre.

Siden ungdommene i utvalget mitt bruker mer tid på deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter enn sine jevnaldrende, er det naturlig at de ikke bruker like mye tid til uorganiserte aktiviteter som andre. Skjermtid og egenaktiviteter som kunst og håndarbeid og musikk finner nesten halvparten av utvalget tid til, men det er særlig de uforpliktende treffene som skjer der ungdom samles fysisk utvalget rapporterer at de er sjeldnere med på. Utvalget bruker mer av tiden sin til organiserte kulturaktiviteter og er engasjert i politiske organisasjoner. For de enkelte gruppe-medlemmene betyr dette at de kan utvikle sine sosiale relasjoner og bånd til andre ungdommer med lik deltakerprofil, mens forholdet til resten av ungdomsgruppen kan tenkes å bli svakere eller mindre utviklet. Sosial omgang foregår oftere med likesinnede innenfor (voksen-)organiserte aktiviteter, og det er etter min mening sannsynlig at den sosiale kapitalen som bygges i en uformell og uorganisert gruppe har en annen type påvirkning for ytringsmangfold, utvikling av sosiale spilleregler og toleranse mv., enn den sosiale kapitalen som formes i organiserte og mer høy-kulturelt pregede sosiale sammenhenger. Den ene er etter min oppfatning hverken bedre eller dårligere enn den andre – men det kan være en faktor som opprettholder forskjeller og hindrer eller demper deltakelse fra en bredere gruppe barn og ungdommer i aktiviteter og samfunnsliv.

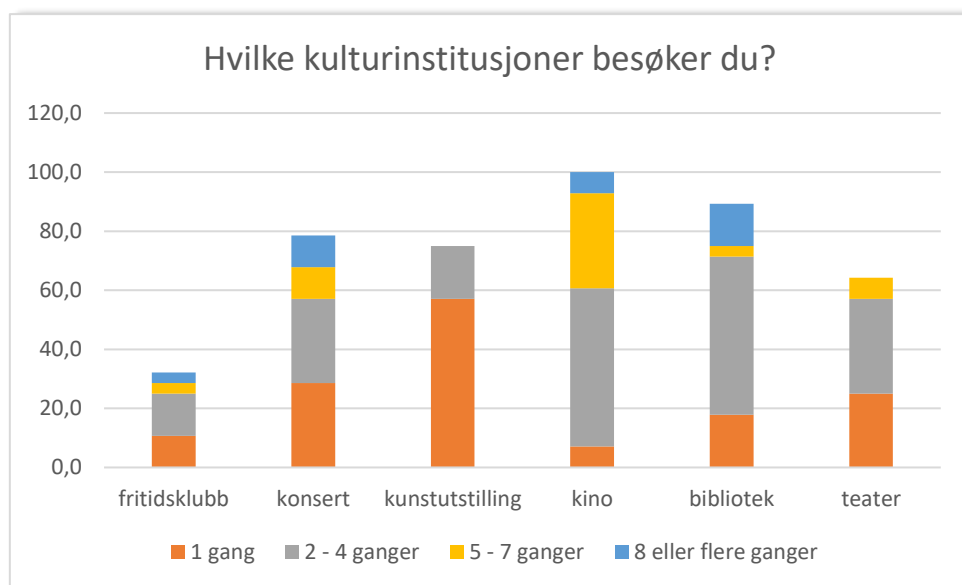
6.4.5 Forskningsspørsmål 4

4. I hvilken grad benytter barn og unge seg av etablerte kulturinstitusjoner, og er det en sammenheng mellom deltakelse i aktiviteter generelt og bruk av etablerte kulturinstitusjoner?

Undersøkelsen inneholder en seksjon med spørsmål om hvor ofte ungdommene besøker kulturinstitusjoner der man deltar som publikum. Indikatorene måler hvor ofte respondentene oppsøker kulturinstitusjoner der målet er å være tilskuer, det vil si en mer passiv posisjon der

inntrykk og opplevelser kommer gjennom andres kunstneriske uttrykk. Indikatoren måler «Hvor mange ganger i et vanlig år, uten korona ville du ...?» (Fig. 9).

Her må det igjen bemerkes at mange av kulturinstitusjonene det spørres om har vært periodevis nedstengt, og hatt strenge smitteverntiltak og restriksjoner på antall besøkende/ publikum i lokalet i løpet av pandemien. Dette kan ha betydning for hvordan respondentene har svart.

Figur 9 Bruk av tilbud i etablerte kulturinstitusjoner

Indikatorer om besøk på fritidsklubb kommer i denne seksjonen også, nå «i et vanlig år» mot i seksjonen for organisert fritidsaktivitet der spørsmålet er «Hvor mange ganger siste uke har du ...?». Dataene viser at en tredjedel ville vært på en fritidsklubb i løpet av ett vanlig år, men besøkene er sjeldnere enn en gang hver måned. Dette kan tyde på at fritidsklubb brukes som et sporadisk kulturtilbud, heller enn en fast fritidsaktivitet.

Å gå på kino er klart den foretrukne kulturopplevelsen for respondentene – alle svarer at de ville vært på kino i et vanlig år, og kun et lite mindretall (7%) ville sittet i kinosalen færre enn 2 ganger i året. 78 % av respondentene svarer at de ville vært på konsert minst en gang i et vanlig år, og halvparten av disse ville vært på konsert med levende musikk flere ganger i året. Bibliotek er også en kulturinstitusjon som oppsøkes ofte – 90 % sier at de ville vært der i et vanlig år, og mange (70%) ville vært der flere enn 2 ganger.

Dataene viser at besøk på kunstutstillinger er en aktivitet som mange går på i et vanlig år (75%), men det er en aktivitet ungdommene er med på sjelden – ingen av respondentene sier at de går på kunstutstilling oftere enn 4 ganger et vanlig år. Teater er også en kulturopplevelser som mange (68%) ville oppsøkt i løpet av et år. Halvparten av de som går ville nøyde seg med å se en eller to oppsetninger.

6.4.6 Drøfting av forskningsspørsmål 4

Å gå på kino er altså noe alle ungdommene i utvalget sier de bruker å gjøre minst en gang i året, og 40% svarer at de normalt går mer enn 5 ganger i året. I 2017 meldte NRK (Ingebretsen & Kalajdzic, 2017) at det har vært en dramatisk nedgang i ungdoms kinobesøk siden begynnelsen av 1990-tallet, en nedgang som er mye større enn for andre aldersgrupper. I 2015 gikk ungdom i aldersgruppen 16- 24 år i gjennomsnitt 5,2 ganger på kino pr år. Tallene fra Ungdommens bystyre samsvarer med den nedadgående trenden fra perioden 1991- 2015 og utvalget går gjennomsnittlig 2-4 ganger på kino pr. år. Årsaken til den sterke nedgangen i det generelle kinobesøket er sannsynligvis inntoget av først dvd og video, deretter strømmetjenester, i tillegg til at det produseres få kinofilmer som retter seg mot dette alderssegmentet. I lys av den nasjonale nedgangen er det interessant at alle respondentene mine sier de vil gå på kino i løpet av et år, til sammenligning viser en undersøkelse fra Oslo i 2017 (Handeland & Clausen, 2017) at 90% av ungdommene i alderen 15 – 20 ville ha gått på kino minst en gang i et vanlig år.

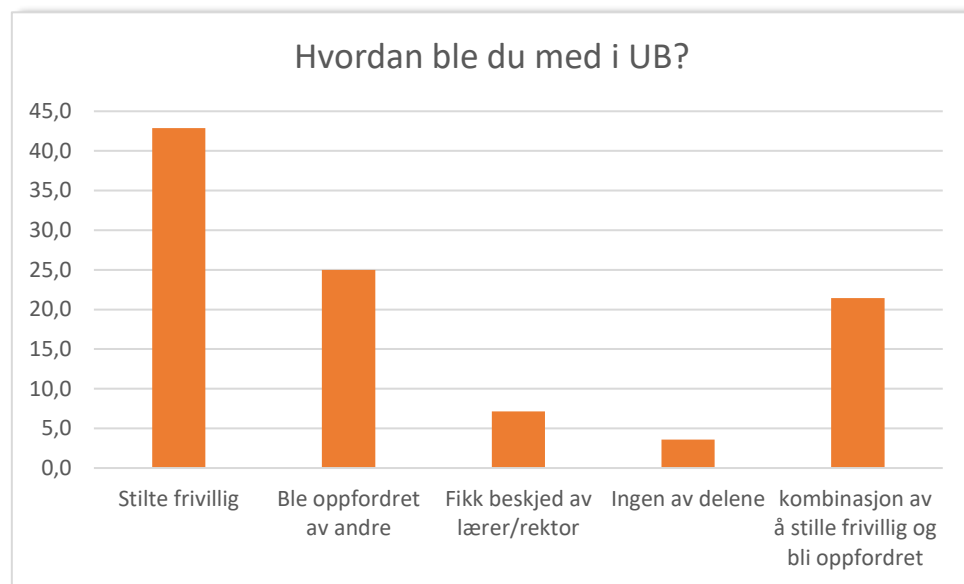
Besøk på bibliotek, teater, kunstutstilling og konsert er indikatorer som viser i hvilken grad utvalget benytter kulturtilbudene i området sitt. I Oslo sier 77% at de ville besøkt et bibliotek, mens 90% av medlemmene i utvalget fra min undersøkelse ville oppsøkt biblioteket. Tilsvarende tall for å gå på kunstutstilling er 50% i Oslo og 75% blant Ungdommens bystyre i Trondheim, for teaterbesøk 41% og 66%, og for konserter 61% og 79%.

I denne seksjonen viser funnene i undersøkelsen min den samme tendensen som i de foregående; at representantene i Ungdommens bystyre i høyere grad benytter seg av tilbudene i etablerte kulturinstitusjoner enn resten av ungdomsbefolkningen. Et interessant funn er at utvalget ser ut til å bruke fritidsklubber mer som kulturopplevelse enn som fast aktivitet. Jacobsen et al viser at det er en overvekt av ungdom med lav sosioøkonomisk status som går på klubb. Sammen med det politiske synet på fritidsklubb som forebyggende arena for å motvirke kriminalitet, lediggang og rusmisbruk opprettholdes en oppfatning av at fritidsklubber

er for en særlig utsatt gruppe ungdommer. Funnet kan være et tegn på at fritidsklubbenes innhold og omdømme er i endring, og tiltrekker seg ungdom fra flere typer ungdomsmiljø.

6.4.7 Bakgrunnsspørsmål

Her måler indikatorene skole og trinn-tilhørighet og hvordan ungdommene er rekruttert til Ungdommens bystyre. Aldersmessig fordeler utvalget seg på 60% fra ungdomstrinnet og 40% på videregående skole –inkludert lærlinger og noen som har sluttet på skolen eller har andre tilknytninger til den. Kjønnsbalansen er relativt jevnt fordelt, men er det et lite flertall jenter (54%) mot et mindretall som er gutter, og hen (4%).

Figur 20 Rekruttering til Ungdommens bystyre

Skolene har ingen nasjonal norm for hvordan rekruttering til elevråd og ungdomsråd skal foregå, og det er stor variasjon i hvordan medlemmene i Ungdommens bystyre kom inn i rådet. Det er også stor variasjon i hvordan de formidler egen innsats og det som skjer i rådet til andre på skolen, her inkluderer «andre» både medelever, lærer og rektor.

Undersøkelsen inneholder 5 spørsmål som måler holdninger til fritidsaktiviteter og venner (Fig.11). Her er medlemmene i Ungdommens bystyre klare i sin tale og er i stor grad enige med spørsmålene som er stilt. Det å kunne si sin mening, og ha tid til venner er «svært viktig» for de fleste, mens de andre indikatorene rangeres som «viktig» av mer enn 60% av utvalget.

Funnene kan tolkes som bekreftelse på at utvalget er opptatt av fritid, men også deres oppfatning av innsatsen i rådet er svært viktig.

Figur 11 Holdninger

6.4.8 Drøfting av funnen i bakgrunnsspørsmålene

I teorikapittelet har jeg beskrevet hvordan demokratiske prosesser hviler på, eller er avhengige av, folkets tillit til prosessene og de valgte lederne. Siden Ungdommens bystyre innflytelse i politikken ikke handler om beslutningsmakt, men er begrenset til hørings- og uttalelsesrett og er det ikke nødvendig at de innehar legitimitet for å kunne styre. Likevel er det nødvendig med legitimitet og en viss autoritet for å bli hørt av «de voksne» politikerne i saker ungdommene tar opp og uttaler seg om. Det kan også være en fordel å ha legitimitet i ungdomsmiljøet, og at sakene de får til behandling forankres blant medelever på skolene de tilhører.

Ifølge Weber bygger legitimitet på 3 hovedretninger, hvor 2 er knyttet til menneskelige egenskaper som karisma og tradisjonelle hierarkier, og den siste til jus og regler. Ungdommens bystyre har ingen legal-rasjonell makt i Webers forstand, men kan inneha både tradisjonell makt og karismatisk makt som gir legitimitet overfor medelevene, og kanskje også de andre politikerne. Respondentenes etnografiske bakgrunn er ikke undersøkt her, men Ødegaard og Fladmoe hevder at foreldrene har den største betydningen for ungdommens primærsosialisering og at ungdom som diskuterer politikk og samfunnsspørsmål med foreldrene sine hjemme, har en større grad av deltakelse i organisasjonsliv. Engasjement og

deltakelse går i arv fra foreldre til barn, og kan gi legitimitet basert på tradisjonell makt jfr. Webers modell. Det kan også tenkes at noen av ungdommene er valgt fordi de besitter karismatisk makt og er populære blant jevnaldrende. De av medlemmene som har svart at de er oppfordret av lærere eller rektor på skolen sin, kan tenkes å besitte tradisjonell makt som er forbundet med skoleprestasjoner og hierarki i elevsamfunnet.

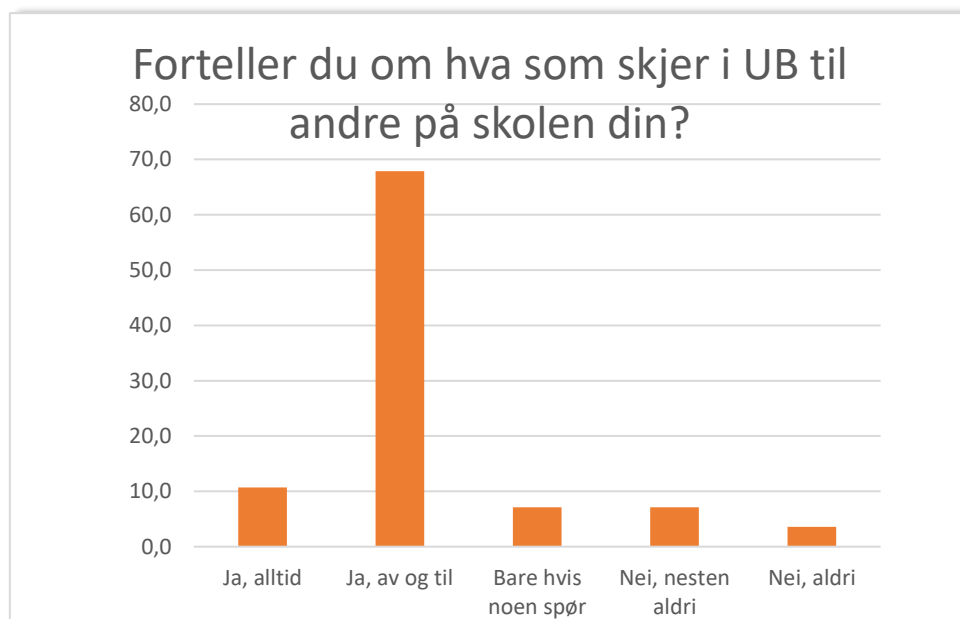
På den andre siden mente Beetham at legitimitet var knyttet til regler, utøvelse av makt og folkets vilje til å innordne seg reglene og makthaverne. Å være medlem i Ungdommens bystyre er også opplæring i hvordan det lokale politiske systemet fungerer, hvordan kutymen er på rådhuset og hvordan man forholder seg til skrevne og uskrevne regler i politikken. Eilif Olsen, som var legendarisk rektor på Huseby ungdomsskole i Trondheim fra den åpnet på slutten av 1970-tallet til 1986 og senere som distriktssjef på Saupstad, skal ha vært en innbitt motstander av opprettelsen av Ungdommens Bystyre i 2005. Olsen hadde da i en årrekke vært skolemannen som prøvde ut og praktiserte nye og radikale ideer om undervisning, læring og skoledrift. Han skal ha uttalt at det planlagte Ungdommens bystyre kom til å ødelegge ungdommene – for i en slik modell ville de raskt lære seg hva de voksne ville ha, og tilpasse seg dette. Én ting er å følge ungdommenes sanne vilje, som Rousseau mente var grunnstenen i et deltagende demokrati, noe annet er det at flertallstyranniet (her i form av *de voksne over de unge*) som Mill og de Tocqueville hadde advart mot århundrer tidligere, kom til føre til konformitet og ensretting, og stilne ungdommenes kritiske tenkning og iboende opprørske drifter. Rektor Olsen var på mange måter en foregangsmann, men denne kampen tapte han. Spørsmålet er vel også om ungdommene og samfunnet har tapt hvis det stemmer at de unges tilpasning til de voksnes regler fører til mindre debatt og færre kritiske røster. Det spørsmålet er i seg selv verdt en egen masterhavhandling, og jeg vil her nøye meg med å anerkjenne denne meningen som en del av en helhet som kan gi meg ny forståelse og fortolke modellen med ungdomsråd på en ny måte under den forståelseshorisonten jeg utvikler gjennom dette masterarbeidet.

Medlemmene i Ungdommens bystyre trenger også i en viss grad tillit fra sine jevnaldrende for å bli valgt inn i rådet. Dataene viser at representantene rekrutteres i hovedsak via åpne og frivillige valg - men det er også mange som blir oppfordret eller pushet frem av andre – gjerne lærere eller rektor på skolen. I en slik situasjon er det interessant å se på hvordan tillit og nettverk påvirker de sosiale mekanismene som fører til at nettopp denne eleven blir enten valgt eller utpekt til å representere sin skole i rådet. Pierre Bourdieu beskrev sosial kapital som akkumulert arbeid, som i denne sammenhengen er noe som ungdommene har samlet gjennom deltakelse og pleie av sine nettverk gjennom barne- og ungdomsårene. Bourdieu hevdet også at

sosial kapital er et resultat av investeringsstrategier for å omdanne tilfeldige sosiale relasjoner til bånd og relasjoner som innebære varige forpliktelser og gjensidig kjennskap og anerkjennelse (Hvinden, 2005). I et slikt perspektiv kan det tenkes at de som velges til å representere sine skoler og medelever er flinke til å investere i sine nettverk og at denne investeringen «betaler seg» når det kommer til å oppnå en posisjon blant jevnaldrende og i skolesamfunnet. Coleman (1988) på sin side mente at sosial kapital var en utilsiktet følge av «individens handlinger» og var dermed en ressurs som lå innbakt i familierelasjoner og lokalsamfunnets sosiale nettverk. I Norge vil ikke familierelasjoner være like viktige for en ungdoms sosiale nettverk som i Colemans amerikanske lokalsamfunn, men ressursen som ligger i de sosiale relasjonene og nettverkene vil bidra til å skape tillit og bestemme normer som støtter opp om bestemt adferd, som ungdommen kan nyttiggjøre seg for å oppnå en posisjon som utpekt representant for de andre. I Norge mener Selle og Wollebæk at den aggregerte sosiale kapitalen styrker den individuelle medvirkningen i samfunnets demokratiske prosesser ved at det eksisterer en forventning om at også andre aktører og beslutningstakere deltar på vegne av fellesskapet og ikke bare seg selv. Fra et slikt utgangspunkt vil den valgte ungdommen være en legitim representant for et fellesskap hvor det er gjensidig tillit og forventning til at alle aktørene vil hverandres beste.

Bourdieu's syn på sosial kapital er kritisert for å fremme et individorientert perspektiv som et privilegium for eliten i samfunnet, og ikke som en kollektiv ressurs i fellesskapet, og hvis dette perspektivet settes på medlemmene i Ungdommens bystyre kan det bety at de er valgt på grunn av at deres sosiale kapital er et privilegium som bygger på en elitistisk tankegang, og ikke fordi de kollektive ressursene i elevfellesskapet gir dem tillit og legitimitet til å tale de andres sak.

I Colemans modell er tillit til at det er etablert åpne kilder for informasjon et viktig aspekt ved sosial kapital. Den som velges som representant må ha relevant informasjon og kunnskap om fellesskapet sitt slik at han/ hun kan føre fellesskapets sak i rådet. Like viktig er det at representanten sørger for at informasjon om det som foregår i rådhuset er åpen og tilgjengelig for fellesskapet. Coleman mener at utvikling av normer som støtter opp om en bestemt adferd er en del av den sosiale kapitalen, og at de sosiale relasjonene i nettverket vil håndheve sanksjoner hvis noen bryter normene.

Figur 12 Informasjonsflyt fra representantene i Ungdommens bystyre til medelever

I datamaterialet viser tallene at det er ulik praksis og system for informasjonsflyten fra representantene i Ungdommens bystyre til medelever og lærere på skolene. (Fig.11). De fleste formidler informasjon enten «alltid» eller «av og til», men det er også et mindretall som aldri rapporterer tilbake eller «bare hvis noen spør». Selv om Ungdommens Bystyre ikke har offisiell makt i det politiske systemet, har de påvirkningskraft gjennom mulighet til å bli hørt og til å fremme egne saker til politisk behandling. Hvis medlemmene i rådet ikke deler informasjon om hvilke saker som behandles er det en risiko for at de blir en lukket gruppe som eksisterer for at flertallet (de voksne) får tilfredsstilt sitt behov for å vise at de tar ungdommen på alvor. Bourdieu hevdet at investeringene i nettverk og relasjoner krever pleie for å opprettholdes, slik at nettverket opplever at de får noe igjen for å stille opp for individet. Hvis tilliten i fellesskapet er høy, er det også en risiko fra at den blir utnyttet. Det er derfor viktig for aktørene at tilliten underbygges med relevant og tilstrekkelig informasjon om hva som foregår i rådet. Medlemmene i Ungdommens bystyre har ut fra denne tankegangen en viktig jobb å gjøre med å systematisere informasjonen mellom medelevene på skolen og rådet for å unngå å forsterke den elitistiske dimensjonen som omgir utvalget. Det kan også være grunn til å spørre om rådet representerer reell medvirkning i demokratiske prosesser på vegne av ungdomspopulasjonen, eller om det er på vegne av de voksne og i et ekko fra Platons idéer om at styring bør ivaretas av høytstående personer i et opplyst diktatur.

7 Oppsummering og avsluttende refleksjon

Utgangspunktet for avhandlingen min var om kultur- og fritidsaktiviteter har noen betydning for samfunnsstrukturen i Norge. Jeg ønsket å undersøke om myndighetenes beskrivelse av kulturen som en bærende kraft i samfunnet gjenspeiles i virkeligheten til barn og ungdom, og om påstanden om at kulturen er med på å fremme, danne, forme og styrke fellesskapet og bidrar til å utvikle grunnleggende demokratiske verdier kan gjenfinnes i fritidsaktivitetene. Jeg ønsket også å undersøke om deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter bidrar til at de vi velger som representanter for folket vil det samme som oss, og vil oss vel.

Problemstillingen jeg formulerte for å finne svar var:

I hvilken grad er deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter avgjørende for barn og unges deltakelse i demokratiske prosesser?

Spørsmålene som problemstillingen reiser er hvorvidt barn og unges deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter har noen samfunnsmessig verdi ut over egen mestring og personlig utvikling. Den underliggende tanken har vært å finne ut om deltakelse i organisert aktiviteter, organisasjonsliv og frivillighet faktisk er skoloring i demokrati eller om det er en myte fra folkebevegelsenes tidlige dager.

I forskningsspørsmål 1 og 2 undersøkte jeg hvilke organiserte fritidsaktiviteter respondentene i utvalget mitt deltar i på fritida. Funnene viser at utvalget mitt har høyere deltakelse enn gjennomsnittet av sine jevnaldrende i alle typer fritidsaktiviteter, fra idrett til politikk og fritidskultur.

Funnene fra undersøkelsen kan forstås som et uttrykk for at utvalget sannsynligvis tilhører den delen av befolkningen som har høy sosioøkonomisk status, og som i tillegg har foreldre som selv er eller har vært aktive i organisasjonslivet. I analyse-delen har jeg drøftet mulige implikasjoner funnene har for ungdoms deltakelse i demokratiske prosesser som kan føre videre til roller og posisjoner i sivilsamfunnet eller politikken. Min oppfatning er at ungdommene i utvalget har en større sannsynlighet til å delta i samfunnsdebatten og forfølge en karriere i politikk og offentlig forvaltning, enn gjennomsnittet av sine jevnaldrende. Samtidig er de ikke

representative for ungdom generelt, og dette kan være et demokratisk problem når det gjelder å representere sin gruppe i beslutnings- og styringsprosesser.

Jeg finner at det ikke er tilfeldig hvem som til slutt ender opp i maktposisjoner selv om muligheten til å delta i aktiviteter og oppnå de samme positive effektene på livssituasjon og politisk karriere er til stede for alle barn og unge i landet. Hvis samfunnet ønsker å utvikle demokratiet og oppfordre til at unge engasjerer seg kan det etter min mening være hensiktsmessig å justere politikk på flere områder og kanskje legge mer vekt på de demokratiske verdiene som følger med deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter, enn ensidig fokus på det sosiale inkluderingsaspektet.

I forskningsspørsmål 3 og 4 undersøkt jeg i hvilken grad barn og unge og medlemmene i Ungdommens bystyre har anledning og tid til å drive med egenorganisert eller uorganiserte aktiviteter og i hvilken grad de benytter tilbudene i etablerte kulturinstitusjoner.

Funnene viser at ungdommene som er med i rådet sannsynligvis har et sosialt og kulturelt fortrinn sammenlignet med ungdom flest, nettopp fordi de deltar mer i organiserte aktiviteter som kan være et springbrett videre inn i demokratiske prosesser. I analysen drøftet jeg funnene i lys av Fritidserklæringen og teorier om sosial og kulturell kapital. Min oppfatning er at funnene kan indikere et skille mellom de som er med i kultur- og fritidsaktiviteter fordi det er mer enn «underholdning og tidsfordriv», det vil si de som er oppmuntret av aktive foreldre til å delta i høy-kulturelle aktiviteter og organisasjonsarbeid, og de som er med ut ifra et inkluderings-prinsipp baserte på sosiale og økonomiske faktorer. Det kan også tenkes at gruppen med høy deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter og som representerer medelever i demokratiske prosesser, tilpasser seg de etablerte politiske formene som voksne praktiserer, jamfør rektor Olsens spådom om at konformiteten ville stilne de unges kritiske stemmer og hindre intellektuell aktivitet i sin alminnelighet.

Til slutt i analysen har jeg sett på hvordan deltakerne i Ungdommens bystyre har kommet inn i rådet. Gjennom dette har jeg undersøkt om utvalget er representativt for ungdoms-populasjonen eller ikke, og om med-elevene på skolene får informasjon eller viser interesse for arbeidet som gjøres i rådet. Funnene kan forstås slik at arbeidet som skjer i Ungdommens bystyre er en godt bevart hemmelighet, og av liten relevans og interesse for medelevene og den øvrige ungdoms-populasjonen. Etter mitt syn kan den manglende utvekslingen mellom representantene og gruppen de representere tyde på at dagens ordning med demokratiopplæring og

representasjon i skolen ikke treffer målet om å gi elevene god kunnskap om og ferdighet og mulighet til deltakelse i demokratiske prosesser.

Min vurdering er at forskningsspørsmålene og funnene har gitt meg mulighet til å belyse problemstillingen fra flere vinkler, og at den historiske kulturpolitiske konteksten som er beskrevet i teorikapittelet har gitt et utfyllende bilde av betydningen av å delta i kultur- og fritidsaktiviteter de siste 150 årene. I dag er politikerne opptatt av at fritidsaktiviteter skal utjevne forskjeller, mens tidligere mål har vært både rus- og kriminalitetsforebygging, opplysning og danning. Dette viser etter min mening at kultur- og fritidsaktiviteter i høyeste grad er viktige for utforming av politiske mål, og at det derfor bør være en bevisst strategi som ligger under fra myndighetenes side når det skal satses på fritidsaktiviteter for barn og unge. Etter min oppfatning viser forskningsspørsmålene og problemstillingen at noen av hindringene som ligger i veien før alle blir med, er innebygd i samfunnsstrukturene som rekrutterer til de ulike aktivitetene. Den sosioøkonomiske statusen og kulturell kapital knyttet til foreldrene synes for meg å være like mye til hinder for deltakelse som økonomi, etnisitet og geografi. Deltakelsen i kulturskolen kan også være en indikator på et gryende demokratisk problem, der et mindretall som deltar både i høy-kulturelle aktiviteter og har høy sosioøkonomisk status er overrepresentert i politiske medvirkningsorgan mens det store flertallet av ungdommene enten ikke slipper til på grunn av begrensede ressurser til kulturskolene eller ikke er interesserte.

Sett i lys av den historiske utviklingen av kulturliv og organisasjonsdeltakelse i Norge, kan den høye generelle deltakelsen i organiserte kultur- og fritidsaktiviteter likevel gi håp om at fremtidens barn og unge også vil få opplæring i demokratiske spilleregler gjennom deltakelse i organiserte og egenorganiserte fritidsaktiviteter, og flere utvikler sin evne til kritisk tenkning gjennom kunst- og kulturelle uttrykk. Som jeg har gjort rede for i avhandlingen har deltakelse i fritidsaktiviteter positiv effekt på gruppenivå, både ved å styrke samhold og tillit mellom deltakerne, og kanskje viktigere i en demokratisk kontekst: det styrker tilliten den øvrige befolkningen har til organisasjonene og deres deltakelse i styringsprosessene gjennom den korporative kanalen.

Spørsmålet som reises i avhandlingen er hvorvidt det er mulig og ønskelig å utforme politisk strategi for å endre dette bildet. For å nå regjeringens mål om at «alle skal med» kan det være hensiktsmessig å styre innsatsen på kultur- og fritidsaktivitetsfeltet for barn og unge på en slik måte at forskjellene minsker. Hvis deltakelses-mønsteret som min studie har avdekket i

ungdomspopulasjonen fortsetter uforandret, vil ikke forskjellene i samfunnet utjevnes, men heller opprettholdes. Jeg er igjennom arbeidet med avhandlingen likevel styrket i troen på at det *er* mulig for offentlige myndigheter å styre på en slik måte at demokratiets likhets-prinsipp ivaretas gjennom barn og unges muligheter til å delta i kultur- og fritidsaktiviteter, men det krever politisk vilje til å sette temaet på dagsorden og se på fritidsaktiviteter som en faktor som kan skape eller hindre ulikheter på samme måte som etnisk bakgrunn, bosted og økonomi. Min mening er at satsingen på kulturskoler må følges av utvidete ressurser slik at flere kan få delta i undervisningen. Fritidserklæringens langsiktige positive effekt er det for tidlig å si noe om – men den kan føre til at den delen av befolkningen som står utenfor fritidsaktiviteter i dag vil minske.

Referanser

- Bakken, A. (2020). *Ungdata 2020: Nasjonale resultater*. Oslo. Hentet fra <http://hdl.handle.net/20.500.12199/6415>
- Beetham, D. (1991). *The legitimation of power*. London: Macmillan.
- Beetham, D. (1992). Liberal Democracy and the Limits of Democratization. *Political studies*, 40(1_suppl), 40-53. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1992.tb01811.x>
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. J. D. (1992). *An invitation to reflexive sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Christensen, T., Egeberg, M., Lægreid, P. & Aars, J. (2014). *Forvaltning og politikk* (4. utg. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Clement, K. (2018). Det liberale demokratiet er mer enn flertallsmakt. Hentet 5.4.21 2021 fra <https://www.civita.no/menneskerettigheter-og-demokrati/det-liberale-demokratiet-er-mer-enn-flertallsmakt>
- Coleman, J. S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *The American journal of sociology*, 94, S95-S120. <https://doi.org/10.1086/228943>
- Collin, F. (2003). *Konstruktivism*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Dahl, H. F. & Helseth, T. (2006). *To knurrende løver : kulturpolitikens historie 1814-2014*. Oslo: Universitetsforl.
- Ehn, B., Frykman, J. & Löfgren, O. (1993). *Försvenskningen av Sverige : det nationellas förvandlingar*. Stockholm: Natur och Kultur.
- ESS. The European Social Survey. Hentet 6.3. 2021 fra <http://www.europeansocialsurvey.org/>
- Fauske, H., Vestby, G. M. & Carlsson, Y. (2009). *Ungdoms fritidsmiljø. Ungdom, demokratisk deltakelse og innflytelse*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barn-og-ungdom/utredning-om-ungdoms-fritid/ungdoms-fritidsmiljo.pdf>
- FN. (1989). FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989 ID. f. Nasjoner (Red.): FN. Hentet fra [file:///C:/Users/Bruker/Downloads/FNs%20konvensjon%20om%20barnets%20rettigheter%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Bruker/Downloads/FNs%20konvensjon%20om%20barnets%20rettigheter%20(2).pdf)
- Fritidserklæringen. (2016). I. Oslo: Regjeringen. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/42fc032208724215886755da5d165f1e/folder_fritidserklaeringen.pdf
- Frivillighet Norge. (2021). Frivillighetsbarometeret 2020. Hentet 17.04.2021 2021 fra <https://www.frivillighetnorge.no/fakta/frivillighetsbarometeret/>
- Fuglsang, L., Bitsch Olsen, P., Rasborg, K. & Elling, B. (2013). *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne : på tværs af fagkulturer og paradigmer* (3. udg. utg.). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Handeland, I. E. & Clausen, N. (2017). *Barn og unges kulturbruk i Oslo*. Oslo: NPU, Norsk Publikumsutvikling i samarbeid med Opinion AS. Hentet fra https://norskpublikumsutvikling.no/uploads/images/Dokumenter/Rapporter/20170608_Oslo-kommune_kulturbruk-barn-og-unge_rapport.pdf
- Heywood, A. (2013). *Politics* (4th ed. utg.). London: Palgrave.
- Husserl, E. (1975). *Introduction to the Logical Investigations : A Draft of a Preface to the Logical Investigations (1913)* (1st ed. 1975. utg.). Dordrecht: Springer Netherlands : Imprint: Springer.
- Hvinden, B. (2005). *Sosial kapital : klargjøring av ulike perspektiver på sosial kapital, kunnskapsstatus, funn og forskningsbehov, forslag til en videre satsing på forskning om sosial kapital i Norge*. Oslo: Norges forskningsråd.
- Højberg, H. (2013). Hermeneutikk. I Fuglsang Lars, P. B. Olsen & K. Rasborg (Red.), *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne* (s. 289-324). København: Samfundslitteratur.

- Ingebretsen, C. & Kalajdzic, P. (2017). Stor nedgang i kinobesøk blant ungdommer. Hentet 020521 2021 fra <https://www.nrk.no/kultur/stor-nedgang-i-kinobesok-blant-ungdommer-1.13472603>
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg. utg.). Kristiansand: Høyskoleforl.
- Jacobsen, S. E., Andersen, P. L., Nordø, Å. D., Sletten, M. & Arnesen, D. (2021). *Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter*. Bergen/ Oslo: Seter for forskning på sivilisamfunn og frivillig sektor. Hentet fra <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2728534/Sosial%2Bulikhet%2Bi%2Bbarn%2Bog%2Bunges%2Bdeltakelse%2Bi%2Borganiserte%2Bfritidsaktiviteter.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2019). *Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)*. Oslo: Lovdata.no. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83/KAPITTEL_2-1#%C2%A75-12
- Kunnskapsdepartementet & Norge, U. (2006). *Læreplanverket for Kunnskapsløftet* (Midlertidig utg. juni 2006. utg.). Oslo: Kunnskapsdepartementet ; Utdanningsdirektoratet.
- Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova). (1998). I. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- Machiavelli, N., Berlin, I. & Bingen, J. (2007). *Fyrsten* (Illustrert praktutg. utg.). Oslo: Damm.
- Mangset, P. (2015). Om den korporative tradisjonen i nordisk kulturpolitikk – med særlig vekt på den svenske kulturpolitikens historie. *Nordisk kulturpolitisk tidskrift*, (1), 41-65.
- Meld.St.18 (2020-2021). (2021). *Oppløve, skape, dele. Kunst og kultur for, med og av barn og unge*. Oslo: Kulturdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20202021/id2839455/>
- Meld.St. 8 (2018-2019). (2018). *Kulturens kraft. Kulturpolitikk for framtida*. Oslo: Det Kongelige Kulturdepartement. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-8-20182019/id2620206/>
- Moses, J. W. & Knutsen, T. L. (2019). *Ways of knowing : competing methodologies in social and political research* (Third edition. utg.). London: Red Globe Press.
- NOU 2011: 20. (2011). *Ungdom, makt og medvirkning* (9788258311178). Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2011-20/id666389/>
- NOU 2013: 4. (2013). *Kulturutredningen 2014*. Oslo: Kulturdepartementet Oslo. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2013-4/id715404/?ch=1>
- NOU 2020:16. (2020). *Levekår i byer. Gode lokalsamfunn for alle*. Oslo: Kunnskapsdepartementet, Kommunal og moderniseringsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-16/id2798280/>
- Opstad, L. (2006). *Økonomistyring i offentlig sektor*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Platon. (2015). *The Republic*. Tustin: Xist Publishing.
- Popper, K. R., Døderlein, J. M. & Døderlein, J. M. (1981). *Fornuft og rimelighet som tenkemåte : utvalgte essays* (bd. 68). Oslo: Dreyer.
- Putnam, R. D. (1994). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy* (STU - Student edition. utg.). Princeton: Princeton: Princeton University Press.
- Rasborg, K. (2013). Sosialkonstruktivismen i klassisk og moderne sosiologi. I Fuglsang Lars, P. B. Olsen & K. Rasborg (Red.), *Videnskabsteori i samfundsvidenskabene* (s. 403-438). København: Samfundslitteratur.
- Rendtorff, J. D. (2013). Fænomenologien og dens betydning. I Lars Fuglsang, P. B. Olsen & R. Klaus (Red.), *Videnskabsteori i samfundsvidenskabene* (s. 259-288). København: Samfundslitteratur.
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold : samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (3. utg. utg.). Bergen: Fagbokforl.
- Segaard, S. B. & Wollebæk, D. (2011). *Sosial kapital i Norge*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

- Seland, I. & Andersen, P. L. (2020). Hva kjennetegner ungdom som går på norske fritidsklubber og ungdomshus? *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, 1(1), 6-26.
<https://doi.org/https://doi.org/10,18261/issn.2535-8162-2020-01-02>
- Selle, P. & Wollebæk, D. (2015). The Complex Relationship Between Civil Society and Trust. *Italian Sociological Review*. <https://doi.org/10.13136/isr.v5i3.110>
- Skjervheim, H. (1957). *Deltakar og tilskodar*. Oslo: Universitet i Oslo.
- Skjervheim, H. (1974). *Deltakar og tilskodar* (bd. 6). Oslo.
- Slagstad, R. (2015). *De nasjonale strategier* (3. utg. utg.). Oslo: Pax.
- Solhjell, D. (2005, Borås 25-26 augusti 2005). Når fikk Norge en kulturpolitikk? . I I. Laloo (Red.), *Den andra nordiska konferensen för kulturpolitisk forskning: Centrum för kulturpolitisk forskning och debatt*, Högskolan i Borås.
- Sødal, H. (2009). Nordmenn er Europas mest naive. *Aftenposten*. Hentet fra [aftenposten.no/norge/i/aPV7a/nordmenn-er-europas-mest-naive](https://www.aftenposten.no/norge/i/aPV7a/nordmenn-er-europas-mest-naive)
- Sørensen, Ø. & Stråth, B. (1997). *The Cultural construction of Norden*. Oslo: Scandinavian University Press.
- Trondheim kommune. (24.9.2020). Politikk i Trondheim. Hentet 27.9.2020 fra <https://www.trondheim.kommune.no/tema/politikk-og-planer/Politikk/#heading-h2-8>
- Trondheim kommune. (2018). Stein, saks, papir - en strategi for å bygge sterke Barnefelleskap. I. Trondheim: Trondheim kommune. Hentet fra <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/02-skoler/skoler-p-a/stavset-skole/stein-saks-papir-strategidokument.pdf>
- Trondheim kommune. (2021a). Bo- og omsorgstilbud for enslige mindreårige flyktninger i Trondheim. Hentet 3.2. 2021 fra <https://www.trondheim.kommune.no/tema/sosiale-tjenester/flyktninger-og-asylosokere/enslige-mindrearige-flyktninger/>
- Trondheim kommune. (2021b). Pilot 0-24. Hentet fra <https://www.trondheim.kommune.no/aktuelt/om-kommunen/annet/prosjekter-fra-a-a/pilot-0-24/>
- Ungdata - Ungdomsskoleelever i Trondheim* (Ungdata). (2017). Oslo: OsloMet. Hentet fra https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/reports/Trondelag_Trondheim_2017_Ungdomsskolen_Kommune.pdf
- Ungdata Trondheim kommune- resultater fra ungdomsundersøkelsen i Trondheim kommune 2020 - videregående skoler* (Ungdata). (2020). Oslo og Trondheim: Ungdatasenteret og KoRus-Midt.
- Vestheim, G. (1995). *Kulturpolitikk i det moderne Noreg*. Oslo: Samlaget.
- Vår kulturs fremtid : et brev til den norske regjering 1945. (1953). I(2. oppl. med et forord av Sigurd Hoel. utg.). Oslo.
- Williams, R. (1976). *Keywords : a vocabulary of culture and society*. London: Fontana/Croom Helm.
- Wollebæk, D., Selle, P. & Lorentzen, H. (2000). *Frivillig innsats*. Bergen: Fagbokforl.
- Ødegård, G. & Fladmoe, A. (2017). *Samfunnsengasjert ungdom: Deltakelse i politikk og organisasjonsliv blant unge i Oslo*. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2442826>
- Østerud, Ø., Engelstad, F. & Selle, P. (2003). *Makten og demokratiet : en sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Vedlegg

1. Spørreskjema
2. Introduksjon til Ungdommens bystyre 25.1.2021
3. Oppsummering av svarene fra undersøkelsen

Undersøkelse om deltakelse i idrett og fritidskulturaktivitet

blant Ungdommens Bystyre i Trondheim 25.1.2021 som en del av en masteroppgave i strategisk ledelse ved NTNU Handelshøyskolen.

1. Driver du med noen form for organisert trening (idrettslag, dansekurs eller lignende)?

Ja	Nei, har aldri gjort det	Nei, men har drevet med organisert trening tidligere
----	--------------------------	--

2. Hvis nei; hvor gammel var du da du sluttet med organisert trening?

12 eller yngre	13	14	15	16	17
----------------	----	----	----	----	----

3. Hvor viktig synes du det er at barn og ungdom kan drive med organisert trening og idrett der de bor?

Svært uviktig	Uviktig	Litt uviktig	Verken eller	Litt viktig	Viktig	Veldig viktig
---------------	---------	--------------	--------------	-------------	--------	---------------

4. Tenk tilbake på en vanlig uke, gjerne de siste 7 dager. Hvor mange ganger har du (digitalt eller fysisk)...?	Aldri	1 gang	2-4 ganger	5 - 7 ganger	8 eller flere
Vært sosial på nett eller mobil størstedelen av kvelden (snakket, chattet eller lignende)?					
Drevet med musikk (spilt instrument, band, kor)					
Spilt fotball, basket eller andre ballspill med venner (ikke idrettslag)					
Gamet eller spilt online spill med andre mesteparten av kvelden?					
Skatet, kjørt snowboard, twintip eller lignende					
Deltatt på digital kultur eller fritidstilbud					
Holdt på med kunst eller håndarbeids/ håndverksaktiviteter					

5. Hvor viktig synes du det er at barn og ungdom har tid til å være med venner på nett eller fysisk utenfor skole og organiserte aktiviteter?

Svært uviktig	Uviktig	Litt uviktig	Verken eller	Litt viktig	Viktig	Veldig viktig
---------------	---------	--------------	--------------	-------------	--------	---------------

6. Hvor mange ganger siste <u>måned</u> har du vært med på aktiviteter, møter eller øvelser i følgende organisasjoner, klubber eller lag?	Aldri	1 gang	2-4 ganger	5 - 7 ganger	8 eller flere
Idrettslag					
Fritidsklubb/ ungdomshus					
Religiøs forening					
Korps/ kor/ orkester					
Kulturskole					
Annen organisasjon eller forening					

7. Tenk tilbake på et vanlig <u>år</u> , uten korona. Hvor mange ganger ville du ...?	Aldri	1 gang	2-4 ganger	5 - 7 ganger	8 eller flere
... vært på fritidsklubb					
... vært på konsert					
... vært på kunstutstilling					
... vært på kino					
... vært på biblioteket					
... vært på teater					

8. Hvor viktig synes du det er at det finnes kulturtilbud som nevnt over som passer for barn og ungdom der du bor?

Svært uviktig	Uviktig	Litt uviktig	Verken eller	Litt viktig	Viktig	Veldig viktig
---------------	---------	--------------	--------------	-------------	--------	---------------

9. Er du eller har du vært med i noen av de følgende foreninger, klubber eller lag?

☐ Motorklubb	☐ Supporterklubb
☐ Dyreklubb	☐ Politisk organisasjon
☐ Speider	☐ Røde Kors, Norsk Folkehjelp eller lignende
☐ Jakt- og fiskeforening	☐ Religiøse foreninger
☐ Rockeklubb/ band	☐ Miljøvernorganisasjon
☐ Hobby	☐ Mållag, ungdomslag eller 4H
☐ Kunst og design	☐ Turistforening
☐ e-sport/ gaming	☐ Annen organisasjon, forening eller klubb
☐ Teater eller rollespillklubb	
☐ Treningscenter der man betaler for å være medlem	

10. Hvor gammel var du da du begynte?	12 eller yngre	13	14	15	16	17
--	----------------	----	----	----	----	----

11. Hvor viktig synes du det er at barn og ungdom har mulighet til å være med i lag og foreninger som nevnt over der du bor?

Svært uviktig	Uviktig	Litt uviktig	Verken eller	Litt viktig	Viktig	Veldig viktig
---------------	---------	--------------	--------------	-------------	--------	---------------

12. Til slutt ber jeg om litt bakgrunnsinformasjon:

Er du	han	hun	hen
Går du på	ungdomsskole	videregående	ingen av delene
Er du med i elevrådet på skolen din?	ja	nei	

Hvordan ble du med i UB?

☐ Stilte frivillig til valg	☐ fikk beskjed av lærer / rektor om å bli med
☐ ble oppfordret av andre (medelever, lærere)	☐ ingen av delene

Forteller du elevrådet eller andre på skolen din om hva som skjer i UB?

Ja, alltid	Ja, av og til	Bare hvis noen spør	Nei, nesten aldri	Nei, aldri
------------	---------------	---------------------	-------------------	------------

15. Hvor viktig synes du det er at barn og ungdom har mulighet til å si sin mening og høres i saker som angår dem?

Svært uviktig	Uviktig	Litt uviktig	verken eller	litt viktig	viktig	veldig viktig
---------------	---------	--------------	--------------	-------------	--------	---------------

16. Er det andre ting du vil si om barn og unge og deltakelse i fritidsaktiviteter?

Tusen takk for deltakelsen!

Hilsen Sissel Nestvold, avdelingsleder i Kulturenheten og student

Introduksjon til Ungdommen Bystyre i Trondheim 25.1.2021

Hei, og takk for at jeg fikk komme til dere i dag!

Jeg jobber i Kulturenheten i Trondheim kommune og har ansvar for kultur- og fritidsaktiviteter for barn opp til 13 år. Og så har jeg ansvar for tilrettelagte fritidsaktiviteter for alle opp til 18 år.

Jeg jobber også mye med inkludering i fritidsaktivitet, både for de som er nye i Trondheim, ikke har deltatt tidligere, har behov for tilrettelegging og fordi de lever i familier med dårlig økonomi.

Ved siden av jobben er jeg som forelder engasjert i idrettslag og korps, og er verge for en som trenger mye bistand i livet sitt. Så jeg ser mange ulike behov både fra jobb og privat-sida.

De siste 2 årene har jeg vært student på NTNU Handelshøyskolen på et Masterprogram innen offentlig administrasjon.

Nå har jeg kommet så langt at jeg skal skrive en masteroppgave, og temaet jeg har valgt med er nettopp ungdom og deres (dokkers) forhold til fritidsaktiviteter.

Derfor er jeg her i dag og har med meg en spørreundersøkelse som jeg vil dere skal fylle ut.

Dere har kanskje vært med på Ungdata -undersøkelsen tidligere, eller Elevundersøkelser. Den undersøkelsen dere får nå, likner ganske mye på disse. Det er for å kunne sammenligne det dere svarer med tidligere svar fra ungdom i samme alder som dere.

Spørsmålene handler om hva dere har deltatt i og deltar i nå, og litt om hva dere mener om fritidsaktiviteter.

Undersøkelsen er anonym og frivillig, men jeg håper at alle som er her nå vil gjennomføre. Den tar 5-10 minutter og er på 16 spørsmål.

Jeg spør også om kjønn og skole/ trinn til slutt for å kunne sammenligne med tidligere resultater.

Undersøkelse om deltakelse i idrett og fritidskulturaktivitet

blant Ungdommens Bystyre i Trondheim 25.1.2021 som en del av en masteroppgave i strategisk ledelse ved NTNU Handelshøyskolen.

1. Driver du med noen form for organisert trening (idrettslag, dansekurs eller lignende)?

Ja	Nei, har aldri gjort det	Nei, men har drevet med organisert trening tidligere
----	--------------------------	--

2. Hvis nei; hvor gammel var du da du sluttet med organisert trening?

12 eller yngre	13	14	15	16	17
----------------	----	----	----	----	----

3. Hvor viktig synes du det er at barn og ungdom kan drive med organisert trening og idrett der de bor?

Svært uviktig	Uviktig	Litt uviktig	Verken eller	Litt viktig	Viktig	Veldig viktig
---------------	---------	--------------	--------------	-------------	--------	---------------

4. Tenk tilbake på en vanlig uke, gjerne de siste 7 dager. Hvor mange ganger har du (digitalt eller fysisk)...?	Aldri	1 gang	2-4 ganger	5 - 7 ganger	8 eller flere
Vært sosial på nett eller mobil størstedelen av kvelden (snakket, chattet eller lignende)?					
Drevet med musikk (spilt instrument, band, kor)					
Spilt fotball, basket eller andre ballspill med venner (ikke idrettslag)					
Gamet eller spilt online spill med andre mesteparten av kvelden?					
Skatet, kjørt snowboard, twintip eller lignende					
Deltatt på digital kultur eller fritidstilbud					
Holdt på med kunst eller håndarbeids/ håndverksaktiviteter					

5. Hvor viktig synes du det er at barn og ungdom har tid til å være med venner på nett eller fysisk utenfor skole og organiserte aktiviteter?

Svært uviktig	Uviktig	Litt uviktig	Verken eller	Litt viktig	Viktig	Veldig viktig
---------------	---------	--------------	--------------	-------------	--------	---------------

6. Hvor mange ganger siste <u>måned</u> har du vært med på aktiviteter, møter eller øvelser i følgende organisasjoner, klubber eller lag?	Aldri	1 gang	2-4 ganger	5 - 7 ganger	8 eller flere
Idrettslag					
Fritidsklubb/ ungdomshus					
Religiøs forening					
Korps/ kor/ orkester					
Kulturskole					
Annen organisasjon eller forening					

7. Tenk tilbake på et vanlig år, uten korona. Hvor mange ganger ville du ...?	Aldri	1 gang	2-4 ganger	5 - 7 ganger	8 eller flere
... vært på fritidsklubb					
... vært på konsert					
... vært på kunstutstilling					
... vært på kino					
... vært på biblioteket					
... vært på teater					

8. Hvor viktig synes du det er at det finnes kulturtilbud som nevnt over som passer for barn og ungdom der du bor?

Svært uviktig	Uviktig	Litt uviktig	Verken eller	Litt viktig	Viktig	Veldig viktig
---------------	---------	--------------	--------------	-------------	--------	---------------

9. Er du eller har du vært med i noen av de følgende foreninger, klubber eller lag?

☐ Motorklubb	☐ Supporterklubb
☐ Dyreklubb	☐ Politisk organisasjon
☐ Speidern	☐ Røde Kors, Norsk Folkehjelp eller lignende
☐ Jakt- og fiskeforening	☐ Religiøse foreninger
☐ Rockeklubb/ band	☐ Miljøvernorganisasjon
☐ Hobby	☐ Mållag, ungdomslag eller 4H
☐ Kunst og design	☐ Turistforening
☐ e-sport/ gaming	☐ Annen organisasjon, forening eller klubb
☐ Teater eller rollespillklubb	
☐ Treningssenter der man betaler for å være medlem	

10. Hvor gammel var du da du begynte?	12 eller yngre	13	14	15	16	17
--	----------------	----	----	----	----	----

11. Hvor viktig synes du det er at barn og ungdom har mulighet til å være med i lag og foreninger som nevnt over der du bor?

Svært uviktig	Uviktig	Litt uviktig	Verken eller	Litt viktig	Viktig	Veldig viktig
---------------	---------	--------------	--------------	-------------	--------	---------------

12. Til slutt ber jeg om litt bakgrunnsinformasjon:

Er du	han	hun	hen
Går du på	ungdomsskole	videregående	ingen av delene
Er du med i elevrådet på skolen din?	ja	nei	

13. Hvordan ble du med i UB?

☐ Stilte frivillig til valg	☐ fikk beskjed av lærer / rektor om å bli med
☐ ble oppfordret av andre (medelever, lærere)	☐ ingen av delene

14. Forteller du elevrådet eller andre på skolen din om hva som skjer i UB?

Ja, alltid	Ja, av og til	Bare hvis noen spør	Nei, nesten aldri	Nei, aldri
------------	---------------	---------------------	-------------------	------------

15. Hvor viktig synes du det er at barn og ungdom har mulighet til å si sin mening og høres i saker som angår dem?

Svært uviktig	Uviktig	Litt uviktig	verken eller	litt viktig	viktig	veldig viktig
---------------	---------	--------------	--------------	-------------	--------	---------------

16. Er det andre ting du vil si om barn og unge og deltakelse i fritidsaktiviteter?

Tusen takk for deltakelsen!

Hilsen Sissel Nestvold, avdelingsleder i Kulturenheten og student

